

Activering bij werkloosheid en recht op maatschappelijke integratie

Onderzoek in opdracht van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

Kristel Bogaerts
Ive Marx
Dieter Vandelannoote
Natascha Van Mechelen

Eindrapport
Juli 2010

CENTRUM VOOR SOCIAAL BELEID HERMAN DELEECK
UNIVERSITEIT ANTWERPEN - Stadscampus

<http://www.centrumvoorsociaalbeleid.be>

D/2010/12.293/15

ISBN – 9789057283024

Inhoudstafel

Afkortingen	iii
Lijst van Tabellen en Grafieken	iv
Inleiding.....	1
1. Activering van werklozen en personen met recht op maatschappelijke integratie.....	3
1.1. Inleiding	3
1.2. Activering van het zoekgedrag van werklozen door de RVA	4
1.3. Activering van het zoekgedrag van personen met recht op maatschappelijke integratie door de OCMW's	7
1.3.1. Het RMI en activering bij het OCMW	7
1.3.2. Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie	10
1.4. Conclusies	12
2. Regionale begeleidingsmodellen.....	13
2.1. Inleiding	13
2.2. Vlaanderen (VDAB)	13
2.3. Wallonië (FOREM).....	16
2.4. Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ACTIRIS).....	18
2.5. Duitstalige gemeenschap (ADG)	20
2.6. Ervaringen op het terrein en conclusies	22
3. Samenwerking tussen de verschillende actoren	23
3.1. Inleiding	23
3.2. RVA en gewestelijke arbeidsbemiddeling.....	23
3.3. OCMW's en gewestelijke arbeidsbemiddeling	24
3.4. RVA en OCMW's	26
3.5. Conclusies	27
4. Activeringsmaatregelen	28
4.1. Inleiding	28
4.2. Typering van de activeringsmaatregelen.....	28
4.2.1. Doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt	28

4.2.2.	Gesubsidieerde arbeid	33
4.2.3.	Aanmoedigen tewerkstelling	35
4.2.4.	Aanmoedigen studies en opleiding	35
4.3.	Profilering van de geactiveerden	36
4.3.1.	Profiel van de uitkeringsgerechtigd volledig werklozen en leefloners.....	37
4.3.2.	Gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ en leefloners	40
4.3.3.	Gebruik van activeringsmaatregelen: kenmerken van de gebruikers.....	44
4.4.	Activeringstrajecten	50
4.4.1.	Traject na de start van de activering	51
4.4.2.	Traject na activering.....	55
4.5.	Conclusies	59
5.	Financiële trajecten bij activering	61
5.1.	Inleiding	61
5.2.	Financiële trajecten	62
5.2.1.	Voltijdse activering van werklozen.....	62
5.2.2.	Deeltijdse activering van werklozen.....	64
5.2.3.	Voltijdse activering van leefloners	70
5.2.4.	Deeltijdse activering van leefloners	71
5.3.	Financiële trajecten van leefloners en werklozen bij activering vergeleken	74
6.	Conclusies en overwegingen	76
	Bibliografie	83
	Bijlagen.....	88
	BIJLAGE 1: Overzicht activeringsmaatregelen	88
	BIJLAGE 2: Profielkenmerken werkende bevolking, 2008, per gewest	97
	BIJLAGE 3: Methodologie STASIM	99

Afkortingen

ABVV	Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB	Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACTIRIS	Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling
ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
ADG	Arbeitsamt der Deutschsprachigen Gemeinschaft
AWIPH	Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées
CBP	Contract voor Beroepsproject
CVS	Cliënt Volg Systeem
DIISP	Dispositif Intégré d'Insertion Socio-Professionnelle
DISPO	Programma tot activering van het zoekgedrag naar werk
DmFA	Déclaration multifonctionnelle/ multifunctionele Aangifte
DSP	Doorstromingsprogramma
DwH AM & SB	Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming
EWS	Europese Werkgelegenheidsstrategie
FOD WASO	Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
FOREM	Office Communautaire et Régional de la Formation Professionnelle et de l'Emploi
GECO	Gesubsidieerde Contractuelen
GPMI	Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie
HVW	Hulpkas Voor Werkloosheidsuitkeringen
IBO	Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming
IGU	Inkomensgarantie-uitkering
KSZ	Kruispuntbank Sociale Zekerheid
MDE	Maisons d'emploi
MMPP	Medische, Mentale, Psychische en Psychiatrische problemen
NAP	Nationale Actieplannen
NEC	Normaal Economisch Circuit
NHP	Nationale Hervormingsplannen
OCMW	Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OMC	Open Methode van Coördinatie
PAC	Plan d'Accompagnement des Chômeurs
POD MI	Programmatorische federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie
RKW	Rijksdienst voor Kinderbijslag aan Werknemers
RMI	Recht op Maatschappelijke Integratie
RVA	Rijksdienst Voor Arbeidsvoorziening
SINE	Sociale Inschakelingseconomie
SPI	Sociale Professionele Integratie
UVCW	Union des Villes et Communes de Wallonie
UVW	Uitkeringsgerechtigd Volledig Werklozen
UVW-WZ	Uitkeringsgerechtigd Volledig Werkloze Werkzoekenden
VAPH	Vlaamse Agentschap voor Personen met een Handicap
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

Lijst van Tabellen en Grafieken

Tabel 1	Resultaten in Vlaanderen in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.....	15
Tabel 2	Resultaten in Wallonië in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.....	18
Tabel 3	Resultaten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.....	20
Tabel 4	Resultaten in de Duitstalige Gemeenschap in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.....	21
Tabel 5	Overzicht geanalyseerde activeringsmaatregelen.....	37
Tabel 6	Verdeling UVW-WZ, leefloners en werkende bevolking naar een aantal kenmerken, 2008, België.....	38
Tabel 7	Verdeling UVW-WZ en leefloners naar een aantal kenmerken, 2008, per gewest.....	39
Tabel 8	Aantal UVW-WZ en leefloners in de verschillende activeringsmaatregelen, 2008, België.....	40
Tabel 9	Aantal activeringen per gewest, 2008.....	41
Tabel 10	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ naar nationaliteit, 2008, per gewest.....	47
Tabel 11	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners naar nationaliteit, 2008, per gewest.....	48
Tabel 12	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ naar vergoedingscategorie, 2008, per gewest.....	49
Tabel 13	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners naar vergoedingscategorie, 2008, per gewest*.....	50
Tabel 14	Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na de start in een activeringsmaatregel, voor personen die in 2006 een activering startten*, België.....	52
Tabel 15	Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na de start in verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij de RVA die in 2006 een activering startten, België.....	53
Tabel 16	Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na de start in verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij het OCMW die in 2006 een activering startten, België.....	54
Tabel 17	Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na het einde van een activeringsmaatregel, voor personen die in 2006 een activering beëindigen*, België.....	55
Tabel 18	Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na het einde van verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij de RVA die in 2006 een activering beëindigden, België.....	57
Tabel 19	Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na het einde van verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij het OCMW die in 2006 een activering beëindigden, België. * N<100. De procentuele verdeling is niet stabiel en wordt niet in de bespreking opgenomen.....	58
Tabel 20	Netto beschikbare inkomens bij werkloosheid en bij voltijds werk aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.....	64

Tabel 21	Netto beschikbare inkomens bij werkloosheid en bij 1/3-tijds werk (33%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.	66
Tabel 22	Netto beschikbare inkomens bij werkloosheid en bij 1/2-tijds werk (50%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.	67
Tabel 23	Netto beschikbare inkomens zonder IGU bij werkloosheid en bij 1/3-tijds werk (33%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.	69
Tabel 24	Netto beschikbare inkomens zonder IGU bij werkloosheid en bij 1/2-tijds werk (50%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.	69
Tabel 25	Netto beschikbare inkomens bij leefloon en bij voltijds werk aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.	71
Tabel 26	Netto beschikbare inkomens bij leefloon en bij 1/3-tijds werk (33%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.	72
Tabel 27	Netto beschikbare inkomens bij leefloon en bij 1/2-tijds werk (50%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.	73
Grafiek 1	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ, 2008, per gewest*	42
Grafiek 2	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners, 2008, per gewest*	43
Grafiek 3	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ naar geslacht, 2008, per gewest*	44
Grafiek 4	Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners naar geslacht, 2008, per gewest*	45
Grafiek 5	Relatief (in verhouding tot totale groep UVW-WZ) gebruik van activeringsmaatregelen voor UVW's naar leeftijd, 2008, per gewest.	46
Grafiek 6	Relatief (in verhouding tot totale groep leefloners) gebruik van activeringsmaatregelen voor leefloners naar leeftijd, 2008, per gewest.	47
Grafiek 7	Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij voltijdse activering en reguliere tewerkstelling aan minimumloon na een minimale werkloosheidsuitkering, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.	63
Grafiek 8	Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij 1/3-tijdse en 1/2-tijdse activering aan minimumloon na een minimale werkloosheidsuitkering, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.	65
Grafiek 9	Afbouw van uitkeringstoeslag bij oplopend loon bij 1/2-tijdse tewerkstelling na minimale werkloosheidsuitkering, Vlaanderen, 1 januari 2009.	68
Grafiek 10	Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij voltijdse activering aan minimumloon na leefloon, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.	70
Grafiek 11	Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij 1/3-tijdse en 1/2-tijdse activering aan minimumloon na leefloon, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.	72
Grafiek 12	Afbouw van uitkeringstoeslag op het loon bij 1/2-tijdse tewerkstelling na leefloon.	73

Inleiding

De Europese Werkgelegenheidsstrategie (EWS) speelt een belangrijke rol in de promotie, uitwerking en opvolging van het actief arbeidsmarktbeleid. Het verdrag van Amsterdam (1997) lanceerde de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de Nationale Actieplannen (NAP's). De EU stelde o.a. tot doel de inzetbaarheid van werkzoekenden en inactieven te vergroten door hen actief te begeleiden door hen een alternatief inzake opleiding of werk voor te stellen.

Na het Verdrag van Amsterdam in 1997 en de Europese Raad van Lissabon in 2000 kwam de EWS verder op kruissnelheid. Europa moest zich ontwikkelen en “de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld worden die inzet op duurzame economische groei met meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang”. De voorgestelde werkmethode, de Open Methode van Coördinatie (OMC) ontwikkelt zich in verschillende stappen. Met het stellen van nieuwe strategische doelstellingen en het vereenvoudigen van de richtsnoeren van de EWS werd de Lissabon-strategie versterkt. In 2004 zorgt het vervangen van de NAP's door Nationale Hervormingsplannen (NHP) voor een koerswijziging en komen de thema's groei en werkgelegenheid meer en meer in de kijker te staan. De werkgelegenheidsrichtsnoeren blijven aandacht besteden aan de actieve en preventieve aanpak van werkloosheid, het activeren van de groep 50-plussers, gelijke kansen op de arbeidsmarkt en antidiscriminatie.

Deze Europese impulsen hebben in België, net als in de andere lidstaten, tot een aantal beleidswijzigingen geleid die de activering en begeleiding van werklozen en inactieven sinds eind jaren 90 grondig gewijzigd hebben. De beschikbare instrumenten met betrekking tot activering en begeleiding evolueerden van een eerder passief uitkeringsbeleid naar een beleid van actieve opvolging en begeleiding. Het beleid voor 2004 stelde op een vrijwel onbepaalde werkloosheidsduur¹, zonder actieve opvolging van de arbeidsmarktbeschikbaarheid door de RVA en zonder afstemming met de begeleidings- en opleidingsinspanningen van de gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling. Vanaf 2004 voerde men een actiever beleid waarbij er intensiever werd samengewerkt tussen de RVA en de gewestelijke arbeidsbemiddelingdiensten en de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt actief en voor alle werklozen wordt opgevolgd door de RVA (Samenwerkingsakkoord 30 april 2004 en Koninklijk Besluit van 4 juli 2004 tot wijziging van de werkloosheidsreglementering ten aanzien van volledig werklozen die actief moeten zoeken naar werk). Op een vergelijkbare manier wordt ook het stelsel van de bijstand omgevormd tot het recht op maatschappelijke integratie (Wet betreffende het Recht op Maatschappelijke Integratie, 26 mei 2002). Daarin wordt door de OCMW's actief gezocht naar manieren om de cliënten professioneel en/of sociaal te integreren in de maatschappij.

De bevoegdheidsverdeling met betrekking tot werk (federaal: werkloosheidsverzekering en controle op de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt; gewesten en gemeenschappen:

---

¹ Uitgezonderd de toepassing van artikel 80 in het kader van de werkloosheidsverzekering, voor een specifieke groep zeer langdurig werklozen waarvoor de werkloosheidsuitkering niet het enige gezinsinkomen vormt. Zie voor een evaluatie bijvoorbeeld De Lathouwer e.a., 2003.

arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding) enerzijds, en de verdeling tussen het werkloosheidsstelsel en het stelsel van maatschappelijke integratie anderzijds, blijven echter zorgen voor een statuut- en woonplaatsgebonden dienstverlening voor werklozen en inactieven op het vlak van begeleiding en activering.

Dit onderzoeksrapport heeft tot doel deze aanpak voor begeleiding en activering, voor werklozen enerzijds en personen met recht op maatschappelijke integratie anderzijds, in kaart te brengen.

Dit rapport is opgebouwd uit vijf delen, die gerelateerd zijn aan de verschillende peilers van het activeringsbeleid. In het eerste hoofdstuk wordt de opvolging van de werklozen door de RVA en van de leefloners door het OCMW besproken. Het gaat hierbij om de opvolging van het zoekgedrag en de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt door de instanties die de uitkeringen verstrekken en de toelaatbaarheids- en toekenningvoorwaarden opvolgen en controleren. In het tweede hoofdstuk gaan we dieper in op de begeleidingsmodellen van de regionale diensten voor arbeidsbemiddeling (VDAB, FOREM, ACTIRIS en ADG). De manier waarop zij hun bevoegdheden implementeren en hoe ze die afstemmen op het federale en Europese beleid zijn hierbij de aandachtspunten. Het derde hoofdstuk peilt naar de samenwerking en de afstemming tussen de verschillende actoren en de verschillende beleidsniveaus. In het vierde hoofdstuk komen de activeringsmaatregelen zelf aan bod. De maatregelen worden beschreven, getypeerd en geëvalueerd. Dit hoofdstuk neemt ook cijfermateriaal op m.b.t. de deelname aan de programma's en enkele profielkenmerken van de geactiveerden. Het vijfde hoofdstuk inventariseert ten slotte de financiële trajecten van personen in activering op basis van standaardsimulaties. Er wordt hierbij gekeken naar de financiële motivatie die werklozen en leefloners ervaren bij activering en werk. Het rapport rond af met conclusies en aanbevelingen voor het beleid.

Er is, voor het materiaal dat gebruikt wordt in dit rapport, een woord van dank op zijn plaats voor:

- Tom Bevers (FOD WASO).
- Richard Vanderauwera (RVA), Alain Dupont (POD MI) en Chris Brijs (KSZ) voor de aangeleverde gegevens over de personen in een activeringsmaatregel.
- Rafael De Vos en Heidi Jehaes (RVA), Julien Van Geertsom en Rajae Chatt (POD MI), Fons Leroy en Robert De Clercq (VDAB), Carol Descamps (FOREM), Marleen Ruysseveldt en Nadine Saint-Viteux (ACTIRIS), Peter Cousaert (VVSG) en Ricardo Cherenti (UVCW) voor hun heldere uiteenzetting over het beleidskader en de uitvoeringspraktijken.

1. Activering van werklozen en personen met recht op maatschappelijke integratie

1.1. Inleiding

Noch de werkloosheidsverzekering, noch het Recht op Maatschappelijke Integratie zijn ontworpen om niet-werkenden blijvend (financieel) te ondersteunen. De werkloosheidsverzekering en de bijstand geven daarom niet enkel toegang tot een aantal rechten, maar bevatten ook een reeks plichten. Onder impuls van de EWS werd er in België zowel aan de rechten als aan de plichten gesleuteld.

De samenwerkingsovereenkomst tussen de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen (30 april 2004) betreffende de actieve begeleiding en opvolging van werklozen streeft voor de werklozen naar een betere afstemming tussen de RVA en de regionale arbeidsbemiddelingsdiensten. Dit akkoord heeft als doel om de wederzijdse rechten- en plichtenbenadering van werklozen te realiseren om de werkloosheid te bestrijden en om in het bijzonder de langdurige werkloosheid te voorkomen (zie Wet houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 30 april 2004 tussen de Federale Staat, de Gewesten en de Gemeenschappen betreffende de actieve begeleiding en opvolging van werklozen van 17 september 2005). Het koninklijk besluit van 4 juli 2004 tot wijziging van de werkloosheidsreglementering ten aanzien van volledig werklozen die actief moeten zoeken naar werk laat de diensten van de RVA toe om zelf, via vooraf vastgelegde procedures, de beschikbaarheid van de werklozen voor de arbeidsmarkt op te volgen. Het samenwerkingsakkoord organiseert ook de elektronische uitwisseling van gegevens tussen de RVA en de gewest- of gemeenschapsinstellingen via de Kruispuntbank van de Sociale zekerheid (KSZ).

Voor de personen met een leefloon is de wet voor het Recht op Maatschappelijk Integratie van toepassing. Met de hervorming van bijstand naar RMI en leefloon in 2002 beschikken de OCMW's nu over een kader dat streeft naar een maximale integratie en participatie aan het maatschappelijk leven. De OCMW's hebben hiervoor drie instrumenten ter beschikking: tewerkstelling, leefloon en een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI). Deze drie instrumenten kunnen apart of gecombineerd ingezet worden, afgestemd op de behoeften van de individuele cliënt. Via het GPMI hebben de OCMW's de mogelijkheid om de vorderingen van een cliënt bij de professionele of maatschappelijke activering op te volgen.

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op het activeringsbeleid dat RVA en OCMW voeren en de instrumenten die de activeringsinspanningen van de werklozen en OCMW-clënten opvolgen. De focus ligt in hoofdzaak op de gelijkenissen en verschillen in de benadering van de twee groepen.

1.2. Activering van het zoekgedrag van werklozen door de RVA

Om recht te hebben op werkloosheidsuitkeringen dient men, onder andere, onvrijwillig werkloos te zijn. Concreet betekent dit dat men geen passende dienstbetrekking mag weigeren, men voorgestelde opleidingen moet volgen en dat men beschikbaar moet zijn voor de arbeidsmarkt. Wie beschikbaar is voor de arbeidsmarkt moet actief meewerken met de acties die de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten² voorstellen en zelf actief op zoek zijn naar werk.

Omdat de werkloosheidsuitkeringen in België in principe niet beperkt zijn in de tijd, controleert de RVA op regelmatige tijdstippen het zoekgedrag van de werkloze om te kijken of deze nog voldoet aan de voorwaarden om een uitkering te ontvangen. Het programma tot activering van het zoekgedrag naar werk (DISPO) is hierbij het geheel van acties die de RVA onderneemt ten aanzien van de werkloze, om de inspanningen die deze doet om werk te vinden, te evalueren. De eigenlijke trajectbegeleiding en het aanbieden van o.a. stages, opleidingen en vacatures is de taak van de gewestelijke arbeidsbemiddeling. Deze begeleiding door de regio's wordt behandeld in hoofdstuk 2.

Het doel van DISPO is voor alles de werkloze actief op te volgen en te ondersteunen in zijn zoektocht naar werk. DISPO is van toepassing op alle uitkeringsgerechtigd volledig werklozen (UVW) jonger dan vijftig jaar. Een UVW is een arbeidsgeschikte (geen arbeidsongeschiktheid > 66%) werkloze die ingeschreven is als werkzoekende en die geen arbeid verricht of loon verdient. Hij is werkloos geworden door omstandigheden onafhankelijk van zijn wil en beschikbaar voor de arbeidsmarkt (tenzij hij hiervoor vrijgesteld is). De DISPO maatregel is in juli 2004 gefaseerd in werking getreden en is sinds juli 2006 van toepassing op alle UVW's jonger dan vijftig jaar (RVA, 2009 & Socialezekerheid.be, 2009)

Concreet bestaat DISPO uit een aantal persoonlijke gesprekken tussen de werkloze en een hiervoor speciaal opgeleide facilitator. De werkloze wordt van het eerste gesprek op de hoogte gebracht door zijn uitbetalingsinstelling³ (een schoolverlater door de regionale arbeidsbemiddelingsdienst), alsook door een herinneringsbrief opgestuurd door de RVA. Eventueel volgende gesprekken worden aan de werkloze gemeld via een gewone brief opgestuurd door de RVA. Het eerste gesprek vindt plaats na vijftien maanden (-25 jaar) of eenentwintig maanden (+25 jaar) werkloosheid. Dit gesprek (en mogelijk volgende gesprekken) kan uitgesteld worden wegens deelname van de werkloze aan een begeleidingsactie georganiseerd door de regionale arbeidsbemiddelingsdiensten. Tussen 2004 en 2007 kreeg 30,5% van de Belgische werklozen hiervoor uitstel van eerste gesprek. De timing van het eerste gesprek blijkt behoorlijk laat in vergelijking met de meeste Europese en enkele niet-Europese landen. In verschillende landen moeten uitkeringsgerechtigd volledig werklozen immers op zeer regelmatige tijdstippen (gaande van wekelijks tot driemaandelijks) hun inspanningen om werk te vinden rapporteren en dit vanaf de eerste week waarop de gerechtigde een werkloosheidsuitkering ontvangt (OESO, 2007: 218).

---

² VDAB in Vlaanderen, FOREM in Wallonië, ACTIRIS in Brussel en ADG in de Duitstalige gemeenschap.

³ Uitbetalingsinstelling = de Hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen (HVV) of een vakbond (ACV/ABVV/ACLVB).

Bij het eerste gesprek houdt de facilitator rekening met de inspanningen van de UVW om werk te vinden tijdens de twaalf maanden voorafgaand aan dit gesprek. Indien de inspanningen van de werkloze voldoende geacht worden, vindt zestien maanden later een nieuw gesprek plaats. Wanneer de inspanningen echter onvoldoende blijken of onangepast zijn, dan wordt er, in overleg met de UVW, een actieplan opgemaakt en ondertekend. In dit actieplan kunnen elementen zoals het verplicht contacteren van een trajectbegeleider bij de regionale arbeidsbemiddelingsdienst of het verplicht uitvoeren van een minimaal opgelegd aantal sollicitaties opgenomen worden. Na vier maanden worden de inspanningen van de UVW in functie van dit actieplan geëvalueerd. Bij een positieve beoordeling vindt er twaalf maanden later een nieuw eerste gesprek plaats. Is de beoordeling opnieuw negatief, dan riskeert de UVW een sanctie en wordt hij verplicht een tweede, tevens strenger, actieplan te ondertekenen. Na vier maanden vindt hiervan de evaluatie plaats. Is de beoordeling positief, dan vindt er twaalf maanden later een nieuw eerste gesprek plaats. Is de beoordeling echter ook nu negatief, dan riskeert de UVW de definitieve schorsing van zijn uitkering.

Bij DISPO wordt, zoals reeds vermeld, door middel van persoonlijke gesprekken op regelmatige tijdstippen bekeken of de werkloze voldoende inspanningen heeft geleverd om werk te vinden. De RVA verwerft zo gegevens over de inspanningen van de werkloze en ontvangt bijkomende informatie van de regionale arbeidsbemiddelingsdiensten. De informatie van de regionale arbeidsbemiddelingsdiensten worden op een systematische manier uitgewisseld. Dit is vastgelegd in het samenwerkingsakkoord van 30 april 2004 tussen de Federale Overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten, waarbij een systematische elektronische uitwisseling van gegevens is voorzien. De reeds bestaande praktijk kreeg hiermee een duidelijke bevestiging. De jaarverslagen van de RVA vanaf 2005 wijzen ook op een duidelijke stijging van deze informatie-uitwisseling, voornamelijk in het Waalse Gewest (RVA, 2006-2010). De persoonlijke gesprekken kunnen gezien worden als een aanvulling op deze gegevens en geven de werkloze de kans om bijkomende inlichtingen te verstrekken over de inspanningen die hij verricht heeft om werk te vinden. Bij de beoordeling houdt de facilitator steeds rekening met de specifieke situatie van de werkloze. Hierbij worden elementen zoals leeftijd, opleidingsniveau, gezinssituatie, verplaatsingsmogelijkheden, situatie op de lokale arbeidsmarkt, enz. meegenomen (RVA, 2009).

De RVA doet inspanningen om de behandeling van de werklozen zo uniform mogelijk te maken. Er zijn specifieke richtlijnen beschikbaar voor de facilitatoren. Verder zetten de coördinatoren (per werkloosheidsbureau of per groep van gelijkaardige werkloosheidsbureaus) de verschillende facilitatoren op 1 lijn. De coördinatoren volgen hiervoor speciale workshops waarop specifieke gevallen worden bestudeerd en besproken. Het doel van deze opleidingen is het creëren van een algemene denklijn waar iedere facilitator zich aan houdt. De autonomie van de facilitator wordt echter altijd gewaarborgd. Hij heeft immers persoonlijk contact met de werklozen en kan een individueel dossier het best beoordelen (eventueel na overleg met de directeur van het werkloosheidsbureau).

Indien de facilitator oordeelt dat de werkloze onvoldoende inspanningen heeft geleverd om werk te vinden, dan riskeert deze gesanctioneerd te worden. Wanneer de werkloze zijn eerste actieplan onvoldoende naleeft, dan riskeert hij als samenwonende zonder gezinslast gedurende vier maanden zijn inkomen te verliezen. Dezelfde sanctie riskeert de schoolverlater die recht heeft op wachttuitkeringen. Als samenwonende met gezinslast of als

alleenstaande riskeert hij gedurende twee maanden een beperking van de hoogte van zijn uitkering. Wanneer de werkloze ook zijn tweede actieplan onvoldoende naleeft, dan riskeert hij als samenwonende zonder gezinslast of als schoolverlater een onmiddellijke en definitieve schorsing van uitkeringen. Als samenwonende met gezinslast en als alleenstaande behoudt de werkloze gedurende zes maanden een beperkte uitkering. Na deze periode zullen zijn uitkeringen ook volledig geschorst worden. De werkloze riskeert verder een volledige en definitieve schorsing van uitkeringen indien hij niet komt opdagen op de gesprekken of wanneer hij weigert een voorgesteld actieplan te ondertekenen (RVA, 2009).

In 2009 werden 14415 schorsingen of uitsluitingen in het kader van de DISPO procedure uitgesproken, waarvan 7885 beperkte schorsingen voor max. 4 maanden en 6530 uitsluitingen van werkloosheidsuitkeringen. Daarnaast werden van 3772 werklozen de uitkeringen gedurende een periode van vier maanden verminderd (RVA, 2010: 79-90). Uit studie van Bollens et al (2009) blijkt dat ongeveer 10% van alle gesanctioneerden een beroep doet op het OCMW. Voor 2007 zouden 592 alleenwonenden en gezinshoofden op basis van een volledige uitsluiting in aanmerking komen voor een leefloon (FOD WASO, 2008). De uitstroombpercentages naar werk liggen op 19% in het eerste trimester na sanctionering en nemen toe naarmate de tijd vordert. We zien tot slot dat ongeveer 25% van de gesanctioneerden zich terugtrekt uit de arbeidsmarkt. Hierbij gaat het voornamelijk om personen die een uitsluiting in het kader van de DISPO procedure hebben opgelopen (Bollens et al, 2009 & RVA, 2010: 92-93).

Verschillende fases van DISPO werden reeds geëvalueerd (zie FOD WASO, 2008 voor een overzicht). Uit de eerste evaluaties leren we dat DISPO een aantal positieve effecten genereert. Zo zorgt deze maatregel ervoor dat werklozen (voornamelijk laaggeschoolden) meer op zoek gaan naar werk en dit via verschillende kanalen (Devisscher et al, 2008: 3). 85% van de niet-geschorste respondenten geeft aan, na hun laatste gesprek met de facilitator, een of meerdere acties gericht op het vinden van werk te hebben ondernomen (Idea Consult, 2008: 41). Er is verder een duidelijke stijging van het aantal vergoede werklozen in een beroepsopleiding (+18,0%) of bij het volgen van studies (+56,0%) merkbaar sinds de invoering van DISPO (RVA, 2010: 96). In verband met de effecten van DISPO op het effectief vinden van werk wijzen de evaluaties in de richting van een dalende werkloosheid, waarbij de daling belangrijker is dan op basis van het conjunctuurverloop kan worden verwacht, en een hogere uitstroom naar werk (FOD WASO, 2008 & RVA, 2010: 82). We zien ook dat het globale Plan voor de begeleiding en opvolging van werklozen, waarvan DISPO deel uitmaakt, de werkhervatting bij bepaalde groepen uitkeringsgerechtigde werklozen in Vlaanderen en Wallonië versnelt. In beide gewesten geldt dit voor werklozen jonger dan 30 jaar, voor werklozen die over een diploma hoger onderwijs beschikken en voor werklozen die geen gezinshoofd zijn. Dit geldt verder in Vlaanderen voor werklozen die verblijven in een subregio met een lage werkloosheidsgraad en in Wallonië voor vrouwen en werklozen die recent werkervaring hebben opgedaan (Cockx et al, 2007: 7).

Ondanks de positieve elementen heeft DISPO ook een keerzijde. Een belangrijk punt van kritiek is dat het voornamelijk de sterkere doelgroepen zijn die voordeel ondervinden van deze maatregel (Cockx et al, 2007: 7-8). Zo blijkt uit onderzoek dat het opsturen van de herinneringsbrief voor het eerste evaluatiegesprek enkel een substantieel positief effect

heeft op hooggeschoolden voor de overgang van werkloosheid naar werk⁴ (Defourny et al, 2007: 2). Onderzoek van Cockx en Dejemeppe (2007: 17-30) geeft verder aan dat het “dreigeffect” van DISPO enkel de tewerkstellingskans bij hooggeschoolden verhoogt. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van hun job, daar ze sneller deeltijdse jobs en banen met een lager loon accepteren. Daarnaast blijft er een groep van werklozen die zelf met DISPO zeer moeilijk te activeren zijn en die vrezende financieel het slachtoffer te worden van deze maatregel. Zo zien we dat laaggeschoolden, werklozen zonder recente werkervaring, werklozen verblijvend in een subregio met hoge werkloosheid, mannen en gezinshoofden weinig effect qua tewerkstellingskans ondervinden van het Plan voor de begeleiding en opvolging van werklozen. Andere punten van kritiek zijn dat DISPO het hele activeringssysteem zeer complex maakt, dat de facilitator te subjectief oordeelt of de zoekinspanningen al dan niet volstaan en dat de facilitator enkel rekening houdt met formele, meetbare zoekacties van de werkloze naar werk, daar waar informele contacten ook vaak van belang zijn voor het vinden van een baan (Cockx et al, 2007: 7-8 & Defourny et al, 2007: 3).

1.3. Activering van het zoekgedrag van personen met recht op maatschappelijke integratie door de OCMW's

De wet op het bestaansminimum van 7 augustus 1974 beperkte zich tot het geven van financiële bijstand aan leefloners. In de praktijk deden de OCMW's ook re-integratie inspanningen (zie bijvoorbeeld Geldof et al., in Vranken et al, 1998 & Hermans, 2005a & Vanhercke in Vranken, 2009). Deze wet werd in 2002 vervangen door de wet 'Recht op Maatschappelijke Integratie (RMI)'. De nadruk komt te liggen op de re-integratie van de leefloner, waarbij men iedereen in staat wil stellen om integraal deel uit te maken van de maatschappij. Daarmee past deze evolutie in de missie van de OCMW's in de aanbeveling van de Europese Commissie in oktober 2008 rond “activerende sociale inclusie” in het kader van de Open Methode van Coördinatie en de Nationale Actieplannen Sociale Inclusie. Die aanbeveling bestaat uit 3 pijlers. Zo moet (1) iedereen recht hebben op adequate inkomensmiddelen om een menswaardig bestaan te leven, (2) iedereen kansen krijgen op het vlak van maatschappelijke participatie en werk (en eventueel maatwerk waarin het aanpassen van de arbeidsmarkt aan de mensen voorop staat in plaats van omgekeerd) en (3) iedereen toegang hebben tot relevante diensten in een breed kader (bv kinderopvang, sociale huisvesting, gezondheidszorg).

We bekijken hier achtereenvolgens de toepassing van de RMI wet door de OCMW's in het algemeen en de toepassing van het GPMI in het bijzonder.

1.3.1. Het RMI en activering bij het OCMW

Het activeringsbeleid dat gevoerd wordt door de OCMW's is gestoeld op de RMI wet. In dit kader vervullen de OCMW's hun opdracht. Het recht op maatschappelijke integratie kan drie verschillende vormen aannemen: een leefloon, een tewerkstelling en een geïndividualiseerd

---

⁴ Dit geldt enkel voor Vlaanderen en Wallonië. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden deze resultaten niet gevonden.

project voor maatschappelijke integratie (GPMI). Deze drie vormen worden door de OCMW's gebruikt, al dan niet in combinatie, als middel om het recht op maatschappelijke integratie te verzekeren aan personen die voldoen aan de toekenningsvoorwaarden van de RMI wet⁵. De nadruk ligt op duurzame tewerkstelling, maar ook op opleiding. Toegang tot betaald werk is immers een van de meest zekere manieren om zelfstandigheid te verwerven binnen onze maatschappij. In 2006 werden 21.890 bijstandsklanten geactiveerd, wat 135% meer is dan in 1999 (Debast, 2008). De bereidheid tot werk, rekening houdend met gezondheids- en billijkheidsredenen, is dan ook een verplichte voorwaarde om recht uit te oefenen op een leefloon.

Grosso modo kan het activeringsproces door het OCMW in een zevental fases opgedeeld worden (Dierckx et al, 2009). Deze blauwdruk van het activeringstraject van de OCMW's is gebaseerd op kwalitatieve interviews met OCMW's. De OCMW's geven aan de verschillende fases een eigen invulling.

1. stabilisering van de problematiek van de cliënten (vaak zijn dit multiproblematieken).
2. screening: bepalen van de mogelijkheden, wensen en capaciteiten van de cliënten.
3. kiezen tussen sociale activering (werken aan attitudes, zorgen voor een dagstructuur, enz.), werkervaring en opleiding of professionele activering.
4. aanbieden van werkervaring/opleiding/vorming (al dan niet combinatie), ook toepassen van artikel 60, §7 of sociale economie.
5. professionele activering op de werkvloer.
6. doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt.
7. geven van nazorg.

Niet al het OCMW cliënteel heeft echter het potentieel om door te stromen naar de reguliere arbeidsmarkt. Voor een groep OCMW cliënten is sociale activering het hoogst haalbare doel en dus een eindstation (Int. Van Geertson). Alleszins is voor een belangrijk deel van het cliënteel een voortraject nodig (bv. sociale activering, aanleren van werkattitudes) alvorens nagegaan kan worden of de cliënt een plaats kan krijgen op de arbeidsmarkt en in welke vorm dit zal zijn.

Op het terrein worden activering en GPMI ingevuld op lokaal niveau. De sturing hierover vanuit de POD MI is beperkt of onbestaande. Hoe het GPMI wordt uitgewerkt en toegepast (en ook: op wie het wordt toegepast buiten de verplichte groep van -25 jarigen) is afhankelijk van de visie die het OCMW heeft op activering. Hermans (2005a) definieert zeven dimensies waarin het activeringsbeleid van OCMW's kan verschillen⁶:

1. visie op activering.
2. taakspecialisatie binnen het OCMW.
3. uniformiteit van toepassing van wetten en regels.
4. duur van de toekenning van de uitkering en de voorwaardelijkheid.

---

⁵ Voor deze toekenningsvoorwaarden zie http://www.ocmw-info-cpas.be/index.php/fiche_FT_nl/le_droit_a_lintegration_sociale_dis_ft

⁶ Het onderzoek bestond uit drie fasen: (1) een kwalitatief pilootonderzoek in twaalf Vlaamse OCMW's, (2) een kwantitatieve analyse van de VIONA-databank over 'OCMW's en tewerkstelling', (3) een kwalitatief onderzoek in negen OCMW's. Er werden diepte-interviews afgenomen bij maatschappelijk werkers, trajectbegeleiders en OCMW-secretarissen en -voorzitters. Het onderzoek van Hermans maakt gebruik van gegevens van voor de invoering van de RMI-wet.

5. het gebruik van activeringsmaatregelen.
6. vraag- versus aanbodgerichte benadering van sociale tewerkstelling.
7. samenwerking met externe partners.

Hij onderscheidt op basis van deze zeven dimensies drie types van OCMW's. Het **inertie type** besteedt weinig aandacht aan activering en is vooral gericht op het passief verstrekken van uitkeringen. Het **disciplinerende type** legt veel nadruk op werkbereidheid en uitstroom van cliënten, zonder dat dit noodzakelijk tot duurzame integratie moet leiden. Activering wordt herleid tot tewerkstelling via artikel 60, §7. Het **integratietype** maakt gebruik van een gediversifieerd aanbod van diensten met trajectbegeleiding en maatwerk. Dit type hanteert een ruime definitie van activering. Dierckx et al (2009) markeren in hun onderzoek vier verschillende visies op activering binnen de OCMW's. Voor een eerste groep van OCMW's is activering louter een **remedie tegen uitkeringsafhankelijkheid**. Een geactiveerde persoon is dan een uitkeringstrekker minder. Door een tweede groep wordt activering als een **middel in de strijd tegen werkloosheid** beschouwd. Hierbij wordt het belang van werk op zich aangevoeld. Voor een derde groep van OCMW's is activering een manier om de **sociale cohesie te versterken**. Daarbij wordt een noodzaak aangevoeld om aansluiting te maken bij de rest van de samenleving. Een vierde groep van OCMW's ziet activering als een deel van een **emancipatorisch project** waarbij de nadruk vooral ligt op persoonlijke ontwikkeling en het proces idee. Het bereiken van een bepaald eindresultaat (bv. werk op de reguliere arbeidsmarkt) is van ondergeschikt belang. Bij de twee eerste benaderingen wordt er uitgegaan van een individuele verantwoordelijkheid van de cliënt. Bij de twee laatste benaderingen heeft ook de maatschappij op zich een aandeel in de te leveren inspanningen.

De visie van het OCMW op activering zou in de praktijk voor een belangrijk deel te maken hebben met de interne organisatie en schaalgrootte van het OCMW (zie ook Hermans, 2005a). In grotere OCMW's wordt vaak met een aparte sociale dienst en een activeringsdienst gewerkt, waartussen een overdracht van dossiers kan plaatsvinden. Sinds de invoering van de RMI wet zijn meer OCMW's hun taak ruimer gaan definiëren en is het aantal OCMW's met taakspecialisatie uitgebreid (Hermans in Debast, 2008). In kleine OCMW's worden de activeringstrajecten uitgewerkt en opgevolgd door de maatschappelijke werkers zelf. Hierbij kan dan de vraag gesteld worden naar de werkbelasting van de maatschappelijke werkers en de aanwezigheid van specifieke expertise die nodig is om de cliëntsituaties te beoordelen en te begeleiden naar werk. Ook wordt aangehaald dat er geen volwaardige structurele basisfinanciering van de OCMW's bestaat voor deze begeleiding (Debast, 2008). Het vormen van clusters van kleinere OCMW's komt hieraan tegemoet⁷. Daarbij worden door de POD MI werkingsmiddelen voorzien (12500€) en één of twee medewerkers om de activeringsbegeleiding van een groep OCMW's te organiseren. Er worden maximaal 20 clusters betoelaagd. Niet alle OCMW's kunnen dus clusters vormen.

Ook de mate waarin er methodisch gewerkt kan worden lijkt samen te hangen met de schaalgrootte en de visie op activering. Zo is het screeningsinstrument, de socio-professionele balans, dat specifiek is uitgewerkt door de koepels (VVSG en UVCW) voor de OCMW's, niet overal in gebruik en kan het bovendien op verschillende manieren gebruikt

---

⁷ Koninklijk besluit van 12 juli 2009 houdende toekenning van een toelage aan de openbare centra voor maatschappelijk welzijn die deelnemen aan het "Clusterplan voor kleine O.C.M.W.'s" voor het jaar 2009.

worden (in haar geheel of gedeeltelijk)⁸. Toch geven de actoren aan dat er slechts in beperkte mate sprake is van een ad hoc evaluatie van dossiers.

Bij het uitvoeren van de verschillende taken en fases in de begeleiding van cliënten staat het OCMW ook niet alleen. Er is een sterke noodzaak aanwezig aan overleg en samenwerking. Externe partners dragen bij aan het aanbod dat het OCMW zijn cliënten biedt in hun activeringstraject. Hoe meer (diverse) partners het OCMW heeft, hoe groter de diversificatie en hoe groter de kans dat een gepast activeringstraject kan aangeboden worden. Samenwerken op basis van de specifieke eigenheid en expertise van verschillende partners is daarbij belangrijk om de complementariteit maximaal te benutten. De samenwerking kan gebeuren met de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten, vzw's, opleidingscentra of private werkgevers. De POD MI biedt m.b.t. de arbeidsbemiddeling een stimulans in de vorm van het financieren van partnerschapsovereenkomsten met de openbare diensten voor werkgelegenheid en gewestelijke vorming. Per dossier waarin er wordt samengewerkt wordt een jaarlijkse subsidie van 500€ toegekend. In 2009 werden 899 van deze subsidies uitgekeerd (cijfers POD MI). De samenwerking met partners kan ook plaatsvinden binnen de lokale werkwinkels of de maisons d'emploi. Hierop komen we terug in hoofdstuk 3.

1.3.2. Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie

Het GPMI, dat steeds gekoppeld wordt aan een leefloon, tewerkstelling of een combinatie van beide, heeft als doelstelling het realiseren van een professionele en/of maatschappelijke integratie van iedere begunstigde op het leefloon, voor wie tewerkstelling (nog) niet onmiddellijk mogelijk of wenselijk is. Het sluiten van een GPMI is verplicht voor leefloners jonger dan vijftientig jaar. Voor de leefloners ouder dan vijftientig jaar wordt een GPMI enkel aangegaan wanneer de leefloner of het OCMW hierom vraagt. Voor een welomlijnde groep van leefloners wordt het recht op het verkrijgen van een bestaansminimum dus gekoppeld aan het voldoen aan bepaalde verplichtingen, neergeschreven in de individuele GPMI overeenkomst. De POD MI, VVSG en UVCW geven aan dat de toepassing van GPMI voor de groep ouder dan 25 jaar eerder beperkt is. Concrete cijfers zijn hierover niet beschikbaar. GPMI voor personen ouder dan 25 jaar zou wel gebruikt worden wanneer het gericht is op disciplineren op langere termijn. Het GPMI fungeert dan als een instrument om de moeizame samenwerking te staven en kan argumenten leveren in functie van een mogelijke sanctionering (OCMW Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2006).

Concreet behelst het GPMI een individueel contract op maat tussen leefloner en OCMW, waarbij beide partijen afspraken over de modaliteiten van het contract schriftelijk neerschrijven. Het betrekken van een derde partij (bv. de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdienst) is hierbij mogelijk. Het GPMI kan vier verschillende bestaansvormen aannemen. Eerst hebben we het GPMI dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst. Daarnaast hebben we het GPMI gericht op vorming, zowel van toepassing op een beroepsvorming als op vorming door arbeid. Verder hebben we het GPMI inzake studies met een voltijds leerplan. Doelstelling van deze drie vormen is het voorbereiden van de leefloner op een beroepsactiviteit en het verhogen van zijn kansen om

---

⁸ In het kader van ESF-projecten moet de socio-professionele balans verplicht gebruikt worden.

op termijn een baan te vinden. Tot slot hebben we het GPMI met een maatschappelijke oriëntatie. Het voorwerp van een GPMI met een maatschappelijke oriëntatie kan zeer breed zijn en behelst concreet ieder voorwerp dat niet beoogd wordt door de drie andere GPMI bestaansvormen (bv. het zoeken van een woonst, het volgen van alfabetiseringscursussen, enz.)⁹.

De voortgang per GPMI wordt door de OCMW's opgevolgd. Minimaal een maal per trimester controleert de maatschappelijke werkster van het bevoegde OCMW of de overeengekomen acties in het GPMI contract worden nageleefd. Eenzelfde controle gebeurt minimaal een maal per jaar door de plaatselijke voorzitter van ditzelfde OCMW. Een aanpassing van het contract in functie van de verwachtingen, de vaardigheden, de bekwaamheden en de behoeften van de leefloner en in functie van de omstandigheden is hierbij steeds mogelijk.

De RMI-wet voorziet in een sanctionering die op het individuele geval afgestemd kan worden. De mogelijke sanctionering bij niet naleving van het GPMI bedraagt een gedeeltelijke of volledige schorsing van de uitbetaling van het leefloon gedurende ten hoogste een maand, verlengbaar tot maximaal drie maanden bij herhaaldelijke inbreuken op het GPMI. Sancties gaan pas in op de eerste dag van de tweede maand na de sanctiedatum, dit om de getroffen in staat te stellen zijn leven te herorganiseren in functie van de opgelopen sanctie. Bij voldoende inspanningen van de leefloontrekkende kunnen sancties ingekort of opgeheven worden. De OCMW's betwijfelen zelf het effect van een schorsing aangezien de wet vraagt dat er een aantal maanden verlopen tussen de beslissing en het ingaan van de schorsing (Debast, 2008).

In de praktijk merken we verschillen in de opvolging en eventuele sanctionering per GPMI. Concrete cijfers over het aantal opvolgingsmomenten of uitgesproken sancties zijn echter niet beschikbaar. In de gesprekken met de POD MI, VVSG en UVCW wordt wel telkens aangehaald dat er weinig wordt gesanctioneerd. De algemene trend bij de begeleiding in het kader van GPMI is dat er vooral veel kansen worden geboden aan de cliënten en dat sancties pas worden ingezet wanneer het dossier reeds ver gevorderd is. In een aantal situaties volstaat de dreiging met een sanctie om (opnieuw) medewerking te krijgen van de cliënt. In de toepassing van sancties ziet men voor de cliënt zelf geen pedagogische meerwaarde. De OCMW's zien eerder een meerwaarde in het werken met positieve stimuli (financieel en niet-financieel). Er kan dan meer op maat van de cliënt gewerkt worden. Het voordeel hiervan is ook dat positieve stimuli laagdrempelig zijn om toe te passen en dat men via beperkte eisen de cliënt positief kan motiveren. Een voorbeeld hiervan is dat het OCMW bij een opleiding of stage (tijdelijk) de kosten voor de kinderopvang op zich kan nemen. Verder geven de actoren aan dat het geven van sancties veel opvolging en organisatie vraagt. Het OCMW, de begeleiding daar en het leefloon zijn voor OCMW cliënten immers het laatste vangnet. Wanneer het leefloon wordt stopgezet, kan de cliënt nog beroep doen op sociale hulp van het OCMW. Voor deze sociale hulp is er geen federale toelage voorzien (zoals voor het leefloon) waardoor het OCMW dit volledig met eigen middelen dient te financieren. Dit kan OCMW's met beperkte middelen ertoe aanzetten om niet tot sanctionering over te gaan.

---

⁹ Voor de concrete reglementering betreffende GPMI zie: http://www.ocmw-info-cpas.be/index.php/fiche_FT_nl/le_projet_individualise_dintegration_sociale_piis_ft

1.4. Conclusies

De RVA-opvolging in het kader van DISPO wordt sterk centraal gestuurd, met een duidelijke structuur van gesprekken, vereisten en mogelijke sanctionering. De RVA tracht via o.a. workshops de toepassing van DISPO in de lokale werkloosheidsbureaus door de coördinatoren en facilitatoren zo veel mogelijk gelijk te schakelen. De eigenlijke trajectbegeleiding van de werklozen vindt plaats bij de arbeidsbemiddelingsdiensten en niet bij de RVA zelf. DISPO is dus enkel een controle-instrument met een disciplinerende functie. Door het samengaan van opvolging door de RVA (via DISPO) en de arbeidsbemiddelingsdiensten (trajectbegeleiding) krijgen de werklozen soms tegenstrijdige informatie betreffende de door hen te volgen acties en richtlijnen.

Deze “actieve activering” door de RVA verlaat het passieve karakter van het oude artikel 80. De RVA meent dat deze nieuwe aanpak billijker en algemener is vergeleken met artikel 80. Het gaat niet meer om een louter administratieve procedure voor een selecte groep van samenwonende werklozen, maar iedereen wordt nu begeleid en opgevolgd volgens een bepaalde leidraad via face-to-face gesprekken met een facilitator.

Alle OCMW's werken binnen hetzelfde wettelijke kader van de RMI wetgeving. De praktijk geeft echter aan dat de OCMW's verschillende visies op activering hanteren. We kunnen hier o.a. verwijzen naar het onderzoek van Koen Hermans (2005) met drie verschillende types en het recent afgeronde onderzoek rond duurzame activering in de OCMW's (vier verschillende visies) (Dierckx et al, 2009). Verder zijn er verschillen in de middelen beschikbaar per OCMW. De schaalgrootte bepaalt minstens mee hoe ver een OCMW in zijn activiteiten gericht op activering kan gaan. OCMW-clustering wil hier een oplossing bieden.

Het GPMI heeft, net zoals DISPO, tot doel de (her)integratie-inspanningen met betrekking tot de arbeidsmarkt op te volgen en te begeleiden. Het OCMW kan een geïntegreerd traject aanbieden, maar kan ook samenwerken met externe partners in functie van een optimale begeleiding.

In de praktijk zien we dat in beide stelsels (DISPO en GPMI) de opvolging op een verschillende manier wordt ingevuld:

- De doelstelling bij DISPO is steeds een professionele herintegratie en heeft betrekking op de toekenningsvoorwaarden voor het verkrijgen van een uitkering in de werkloosheidsverzekering. Bij GPMI staat ook de herintegratie centraal, maar een professionele integratie is niet voor iedereen een haalbaar einddoel (soms is enkel sociale of maatschappelijke herintegratie mogelijk). Ook zijn er soms bijkomende tussenstappen nodig.
- Bij DISPO zijn er duidelijke regels over wie er voor DISPO in aanmerking komt, welke procedure er gevolgd dient te worden en wanneer er gesanctioneerd wordt. DISPO heeft evenwel geen antwoord op wat er kan of moet gebeuren met moeilijk en niet-begeleidbare werkzoekenden waarvoor werk op korte en/of lange termijn niet mogelijk is. Bij GPMI is deze regelgeving minder strikt. Het GPMI is enkel verplicht van toepassing voor -25 jarigen. Het GPMI wordt verder van bij de start zeer

individueel ingevuld. De opvolging door de maatschappelijke werker of de activeringsdienst gebeurt veel meer ad hoc dan bij DISPO. Ook wat betreft sanctionering wordt er op individuele basis beoordeeld.

2. Regionale begeleidingsmodellen

2.1. Inleiding

De verschillende regionale arbeidsbemiddelingsdiensten hebben de samenwerkingsovereenkomst van 30 april 2004 ondertekend. Deze overeenkomst streeft een betere afstemming tussen de arbeidsbemiddelingsdiensten en de RVA na. Hoe deze samenwerking concreet wordt ingevuld verschilt sterk tussen de regio's. De uitwerking is immers afgestemd, of zou afgestemd moeten zijn, op de situatie van de lokale en regionale arbeidsmarkt (vraag- en aanbodzijde). Verder dient er rekening gehouden te worden met de middelen beschikbaar voor de verschillende arbeidsbemiddelingsdiensten (FOD WASO, 2008: 22-30).

In dit hoofdstuk schetsen we kort en in grote lijnen de aanpak van de verschillende arbeidsbemiddelingsdiensten. Er wordt hierbij gekeken naar de klemtonen die iedere dienst in zijn beleid legt en of deze klemtonen regionale verschillen vertonen. Verder worden een aantal cijfers gepresenteerd die een zicht geven op de resultaten die de verschillende gewesten halen op de doelstellingen geformuleerd in het kader van de EWS. In het volgende hoofdstuk wordt er dieper ingegaan op de samenwerking tussen de RVA en de regionale arbeidsbemiddelingsdiensten.

2.2. Vlaanderen (VDAB)

De "sluitende aanpak" van de VDAB leunt nauw aan bij de doelstellingen die in het kader van de EWS werden geformuleerd. De sluitende aanpak groeide uit het trajectbegeleidingsmodel dat de VDAB in 1998 invoerde als algemene methodiek voor de begeleiding van werkzoekenden naar de arbeidsmarkt. Het doel van deze aanpak is de werkzoekende tijdig het meest passende aanbod aan diensten en begeleiding te geven. Dit aanbod bestaat globaal uit een getrapte begeleidingsmodel waarbij, naarmate de werkloosheidsduur vordert of de afstand tot de arbeidsmarkt groter is, de begeleidingsintensiteit wordt verhoogd. Verder kan er ook een onderscheid gemaakt worden tussen de preventieve en de curatieve werking.

Het doel van de preventieve werking is iedere werkzoekende in de trajectwerking op te nemen voor ze 6 maanden (-25 jaar) of 12 maanden (25 jaar en ouder) werkzoekend zijn. Een eerste stap in de bemiddeling is de inschrijving als werkzoekende. Deze inschrijving zorgt ervoor dat men via de wekelijkse automatische matching, op basis van profielkenmerken en jobcriteria, op regelmatige basis vacatures krijgt toegestuurd via brief, mail of sms. Na 3 tot 6 maanden (afhankelijk van leeftijd en scholing) volgt een telefonische screening in het kader van de preventieve werking om het dossier van de werkzoekende te overlopen, het zoekgedrag te bevragen en werkzoekenden op te sporen die onmiddellijk behoefte aan

begeleiding hebben. Zij kunnen dan direct naar de trajectbegeleiding worden doorverwezen. Wie 3 maanden na de screening nog werkzoekend is wordt uitgenodigd voor een intake-gesprek en wordt opgenomen in de trajectbegeleiding. De trajectbegeleiding bestaat uit een screening naar de mogelijkheden en verwachtingen van de werkzoekende en het opstellen van een trajectplan. Dit plan kan bestaan uit bijvoorbeeld een sollicitatietraining, een praktijkgerichte opleiding, een persoonsgerichte vorming of een opleiding en begeleiding in een bedrijf. De voortgang in het trajectplan wordt opgevolgd door een VDAB consulent. Bij de curatieve werking ligt de nadruk op het begeleiden van werklozen die door de RVA worden opgenomen in de procedure voor de controle van het zoekgedrag naar werk en die nog geen begeleiding bij de VDAB hebben lopen. De voorgestelde begeleiding volgt de timing die ook door de RVA wordt gehanteerd voor de gesprekken in het kader van DISPO. Bij de curatieve werking wordt er in de oriëntatiefase eerst gewerkt naar het verstrekken van informatie en het opstellen van een zelfanalyse. Na een intake gesprek en het opstellen van een individueel traject volgt de eigenlijke trajectbegeleiding met eventueel het volgen van een opleiding en het opdoen van werkervaring. In de laatste fase wordt er dan zes maanden intensief toegeleid naar werk.

Meer recent werden de preventieve en de curatieve werking aangevuld met de uitbesteding van bepaalde intensieve trajecten aan externe partnerschappen via tender procedures. Wie voor deze trajecten in aanmerking komt wordt bepaald door de VDAB en externe arbeidsonderzoeksdiensten. Specifieke doelgroepen worden bijvoorbeeld gevormd door personen met MMPP¹⁰ problemen, personen met een arbeidshandicap of personen uit kansengroepen. Evaluaties wijzen reeds op een aantal pijnpunten en verschuivingen binnen deze tender procedures. Struyven en Van Parys (2009) zagen bij de opeenvolgende tenders dat de doelgroep evolueert van de louter curatieve groep naar ook de preventieve groep en dat de focus minder komt te liggen op integrale trajecten omdat bleek dat de aanbieders van de trajecten onvoldoende investeerden in competentieversterking. Ook Devisscher e.a. (2009) maakten de conclusie dat vaak de kortste weg naar werk werd gevolgd, waar opleiding en competentieversterking enkel werden ingezet indien nodig. De vooropgestelde bruto uitstroomnormen (naar werk en uit werkloosheid) worden niet gehaald (VDAB/IDEA Consult 2009 & Struyven, Van Parys, 2009). Ondanks deze evaluaties is het nog onduidelijk in welke richting dit marktwerkingsbeleid politiek verder zal evolueren (Struyven, Van Parys, 2009).

Vanaf 2010 vormt de VDAB de huidige aanpak om van “sluitende aanpak” tot “sluitend maatpak” (voor werklozen tot 50 jaar). Daarbij ligt de focus op een nog meer individuele benadering en op maatwerk, gecombineerd met het sneller detecteren van problemen in individuele dossiers. Het doel is om sneller te kunnen bijsturen waar nodig. Verder dient er extra aandacht te zijn voor bepaalde groepen (jongeren, allochtonen) om het systeem helemaal sluitend te maken.

Tot slot kijken we in tabel 1 naar de resultaten in Vlaanderen in het kader van de EWS doelstellingen (FOD WASO Statistiek, 2009). We zien dat 66,5% van de Vlamingen tussen 15 en 64 jaar in 2008 aan het werk waren. Hiermee blijft Vlaanderen 3,5% onder de vereiste 70%, te realiseren tegen 2010. Verder dient tegen 2010 de participatie van vrouwen

---

¹⁰ MMPP problemen = medische, mentale, psychische en psychiatrische problemen

minstens 60% te bedragen (in 2008: 60,8%) en de participatie van ouderen (55-64 jaar) minstens 50% (in 2008: 34,3%). Verder zien we een relatief lage werkzaamheidsgraad bij immigranten (voornamelijk van buiten de EU-27) en laaggeschoolden (met een daling van 1,6% ten opzichte van 2007). Er is een afname van de jeugdwerkloosheid en de langdurige werkloosheid in Vlaanderen merkbaar in 2008. De preventieve aanpak bereikte in 2008 94,7% van de werklozen jonger dan 25 jaar¹¹ en 88,4% van de werklozen ouder dan 25 jaar¹². Vier op de tien langdurig werklozen in Vlaanderen zat in 2008 in een activeringsmaatregel¹³.

Tabel 1 Resultaten in Vlaanderen in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.

	Categorie	2008	Evolutie t.o.v. 2007	Doelstelling
Werkzaamheidsgraad naar geslacht	Man	72,0%	-0,3%	
	Vrouw	60,8%	+1,0%	60%
	Totaal	66,5%	+0,4%	70%
Werkzaamheidsgraad naar leeftijd	15-24 jaar	31,7%	+0,2%	
	25-54 jaar	85,6%	+0,7%	
	55-64 jaar	34,3%	+0,1%	50%
	65-69 jaar	3,3%	+0,3%	
Werkzaamheidsgraad naar nationaliteit	Staatsburgers	66,9%	+0,2%	
	Immigranten (totaal)	58,7%	+1,6%	
	Immigranten (niet EU-27)	43,8%	+1,9%	
Werkzaamheidsgraad naar scholingsniveau	Laaggeschoold	42,9%	-1,6%	
	Midden- en hogeschoold	77,1%	+0,3%	
Jeugdwerkloosheid		3,7%	-0,5%	Afname
Langdurige werkloosheid		1,4%	-0,2%	Afname
Preventieve aanpak	- 25 jaar ¹⁴	94,7%	+0,8%	100%
	+25 jaar ¹⁵	88,4%	+0,4%	100%
Curatieve aanpak ¹⁶		41,2%	+4.5%	

Bron: FOD WASO. (2009), Statistieken: Indicatoren van de Europese Werkgelegenheidsstrategie.

¹¹ Gemeten als het aandeel jonge werkzoekenden die werkloos worden in maand X, nog steeds werkloos zijn in maand X+6 en die genoten hebben van een preventieve dienstverlening.

¹² Gemeten als het aandeel werkzoekenden +25 jaar die werkloos worden in maand X, nog steeds werkloos zijn in maand X+12 en die genoten hebben van een preventieve dienstverlening.

¹³ Gemeten als het aandeel langdurig werklozen (-25 jaar: minimum 6 maanden, +25 jaar: minimum 12 maanden) die in 2008 genoten hebben van een activeringsmaatregel.

¹⁴ Aandeel jonge werkzoekenden die werkloos worden in maand X, nog steeds werkloos zijn in maand X+6 en die genoten hebben van een preventieve dienstverlening.

¹⁵ Aandeel werkzoekenden +25 jaar die werkloos worden in maand X, nog steeds werkloos zijn in maand X+12 en die genoten hebben van een preventieve dienstverlening.

¹⁶ Aandeel langdurig werklozen (-25 jaar: minimum 6 maanden, +25 jaar: minimum 12 maanden) die in 2008 genoten hebben van een activeringsmaatregel.

2.3. Wallonië (FOREM)

De FOREM biedt diensten aan via enerzijds de eigen kantoren en consultants en anderzijds via partnerschappen in de “Maisons d’Emploi” en de “Carrefours Emploi Formation”.

De krachtlijnen van het beleidskader dat door de FOREM werd uitgetekend situeren zich rond (1) informatie over rechten en plichten, (2) een individueel socio-professioneel inschakelingstraject, (3) oriëntatie met betrekking tot de beroepsloopbaan (4) sollicitatiehulp en (5) interregionale mobiliteit.

Deze krachtlijnen worden uitgewerkt in de verschillende grote dienstenlijnen van de FOREM:

1. Het “Plan d’Accompagnement des Chômeurs (PAC)” richt zich op de werkzoekenden die bij de RVA zijn opgenomen in de procedure rond de opvolging van het zoekgedrag. In het kader van het PAC wordt er in het merendeel van de gevallen gewerkt met korte modules rond thema’s zoals motivatie of de bevordering van het zoekgedrag. Hierbij is de samenwerking met externe partners belangrijk. Verder beschikt elke werkzoekende binnen het PAC over een “Carte JobPass”. Hierop kunnen de verschillende consultants (van de FOREM of van externe partners) de acties ondernomen door de werkloze registreren.
2. Jobtonic voorziet in de begeleiding van schoolverlaters jonger dan 25 jaar. Deze specifieke dienst heeft als doelstelling om de jongere vanaf het moment van inschrijving als werkzoekende te begeleiden en acties aan te bieden. In een eerste gesprek met de consultant wordt er een balans opgemaakt van de persoonlijke en professionele competenties van de werkloze. In functie daarvan wordt er naar een geschikte job voor de werkloze gezocht. Daarnaast wordt er een individueel actieplan afgesloten tussen de jongere en de consultant. Minstens een maal per maand wordt dit actieplan besproken (en indien nodig bijgestuurd) in een opvolgingsgesprek tussen de jongere en de consultant. Naast individuele begeleiding worden er aan de jonge werklozen collectieve sessies aangeboden.
3. Het “Dispositif Intégré d’Insertion Socio-Professionnelle (DIISP)” begeleidt werklozen die op grote afstand staan van de arbeidsmarkt (laaggeschoolden, langdurig werklozen, enz.). Dit gebeurt na doorverwijzing door de sociale dienst van de FOREM. Aan de werkloze wordt een langdurig contract aangeboden (18-24 maanden), waarvan de modaliteiten vastgelegd worden in overleg tussen de werkloze en zijn persoonlijke consultant. Deze consultant volgt de vorderingen die de werkloze maakt van nabij op en zorgt tevens voor overleg met de andere diensten die meewerken aan het specifieke inschakelingstraject van de werkloze. Acties ondernomen in het kader van DIISP kunnen zeer uiteenlopend zijn (bv. inrichten van seminaries om het zoekgedrag van de werkloze te verbeteren). Daarnaast wordt er in het kader van DIISP ook voorzien in begeleiding bij het werk en dit gedurende maximaal zes maanden.

Vanaf 2010 wil de FOREM voorzien in meer individuele begeleiding waarbij iedere werkzoekende een eigen consultant krijgt toegewezen. Deze consultant zal de werkloze doorheen zijn ganse traject begeleiden. Op deze manier kan er meer aandacht besteed worden aan persoonlijke begeleiding, waar er nu te veel met groepsbegeleidingen wordt gewerkt. De persoonlijke consultant stelt dan het PAC op, volgt het verder op en verwijst de

werkzoekende indien nodig door naar andere (externe) partners. Daarnaast zal er meer aandacht gaan naar screening en profilering van de werkzoekende (dit zal gebeuren op basis van een methodologie die ontwikkeld werd in het kader van Jobtonic).

De FOREM maakt ook gebruik van 'appels à projets' (projectoproepen) om private spelers te betrekken bij de begeleiding van werkzoekenden. Ze kaderen in het begeleidingsplan voor de werkzoekenden (PAC). De uitstroom naar tewerkstelling zou 6 maanden na het einde van het traject 39,9% bedragen en doorstroom naar een opleiding nog een 8,5%. Deze resultaten zijn licht beter in vergelijking met de resultaten van het PAC als geheel. Men merkt wel op dat commerciële organisaties betere resultaten kunnen voorleggen dan niet-commerciële en publieke spelers (Struyven en Van Parys, 2009, op basis van een interne evaluatie van de FOREM)

Wallonië blijft in 2008 duidelijk achter op de vereiste EWS doelstellingen die tegen 2010 gerealiseerd moeten worden (zie Tabel 2). De werkzaamheidsgraad van de Walen tussen 15 en 64 jaar bedroeg in 2008 57,2%. De tewerkstellingsgraden van vrouwen en ouderen (55-64 jaar) bleven ook sterk onder de doelstellingen. We zien verder een lage arbeidsparticipatie van immigranten van buiten de EU-27 (32,4%) en van laaggeschoolden (36,1%). De jeugdwerkloosheid en langdurige werkloosheid daalden ten opzichte van 2007, maar liggen nog duidelijk boven de Vlaamse percentages. We zien ten opzichte van 2007 een duidelijke toename van het aantal werklozen onder de 25 jaar die binnen hun eerste zes maanden werkloosheid genoten hebben van een preventieve begeleiding. Slechts 13,8% van de langdurig werklozen in Wallonië zat in 2008 in een activeringsmaatregel, een daling met 4,0% ten opzichte van 2007.

Tabel 2 Resultaten in Wallonië in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.

	Categorie	2008	Evolutie t.o.v. 2007	Doelstelling
Werkzaamheidsgraad naar geslacht	Man	64,0%	-0,3%	
	Vrouw	50,4%	+0,8%	60%
	Totaal	57,2%	+0,2%	70%
Werkzaamheidsgraad naar leeftijd	15-24 jaar	22,3%	-0,8%	
	25-54 jaar	75,1%	+1,0%	
	55-64 jaar	33,6%	+0,0%	50%
	65-69 jaar	3,9%	+0,7%	
Werkzaamheidsgraad naar nationaliteit	Staatsburgers	57,7%	+0,0%	
	Immigranten (totaal)	52,2%	+1,9%	
	Immigranten (niet EU-27)	32,4%	+0,3%	
Werkzaamheidsgraad naar scholingsniveau	Laaggeschoold	36,1%	+0,3%	
	Midden- en hooggeschoold	69,6%	+0,0%	
Jeugdwerkloosheid		8,5%	-0,4%	Afname
Langdurige werkloosheid		5,1%	-0,8%	Afname
Preventieve aanpak	- 25 jaar	84,8%	+7,1%	
	+ 25 jaar	80,0%	+0,8%	
Curatieve aanpak		13,8%	-4,0%	

Bron: FOD WASO. (2009), Statistieken: Indicatoren van de Europese Werkgelegenheidsstrategie.

2.4. Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ACTIRIS)

In juli 2004 heeft ACTIRIS met het Contract voor Beroepsproject (CBP) een nieuwe begeleidingsdynamiek voor werkzoekenden doorgevoerd. Het CBP is een vrijwillige en individuele overeenkomst tussen werkloze en ACTIRIS. Doelstelling van het CBP is tweevoudig: samen met de werkloze een professionele doelstelling uitwerken enerzijds en het aanbieden van de middelen en acties nodig om deze doelstelling te realiseren anderzijds. Dit contract wordt bij inschrijving bij ACTIRIS aangeboden aan alle werkzoekenden die een uitkering genieten of een wachttijd doorlopen. 28,9% van de werklozen ging tussen 1 juli 2008 en 30 juni 2009 een Contract voor Beroepsproject aan. Doelstelling is om op termijn het CBP verplicht te maken voor alle werkzoekenden die zich aanmelden bij ACTIRIS. Vanaf 2010 zal het CBP verplicht zijn voor alle werklozen jonger dan 25 jaar. Concreet wordt het CBP in onderling overleg tussen de werkloze en een tewerkstellingsconsulent gesloten. De werkloze jonger dan 25 jaar heeft minstens een maal per maand een afspraak met zijn persoonlijke consulent. Voor de werkloze ouder dan 25 jaar is dit minstens een maal om de

drie maanden. Bijsturing van het contract is in onderling overleg steeds mogelijk (ACTIRIS, 2009 & Int. Ruysseveldt en Saint-Viteux).

Omwille van de hoge jeugdwerkloosheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt er aan de jongeren extra aandacht besteed. Een hele reeks van maatregelen ten voordele van de jongeren zijn dan ook ontplooid (ACTIRIS heeft partnerschappen met Nederlandstalige en Franstalige scholen gesloten rond trajectbegeleiding bij alternerend werken, er zijn projecten opgezet waarbij externe partners (UNIZO, vakbonden) informatie geven in scholen rond de overgang van studeren naar werken¹⁷, er zijn startbaanovereenkomsten voor jongeren gecreëerd, er is een sociaal uitzendkantoor opgericht dat als doel heeft om jonge, laaggeschoolde werkzoekenden van zestien tot dertig jaar als uitzendkracht te plaatsen, enz.). Hierbij speelt ACTIRIS een belangrijke coördinerende rol en zorgt het voor het informeren en doorverwijzen van de werkzoekende (ESR Brussel, 2008 & Int. Ruysseveldt en Saint-Viteux).

Verder biedt ACTIRIS een resem diensten aan, zowel binnen de eigen kantoren als in samenwerking met externe partners. Hiertoe heeft ACTIRIS een honderdvijftigtal partnerschapsovereenkomsten gesloten. Het merendeel van deze partners staan in voor een specifiek deel van de begeleiding van de werkloze. Ze begeleiden de werkloze dus niet doorheen hun ganse activeringstraject. Hierbij denken we o.a. aan de dienst 'Begeleiding Actief Zoeken naar Werk'. Deze dienst biedt individuele en collectieve trainingen aan (opmaken van een curriculum Vitae, oefenen van een sollicitatiegesprek, enz.) en is sterk op jongeren gericht. Daarnaast zijn er partners die de werkloze begeleiden wanneer ze een zelfstandige zaak willen starten, die voorzien in bepaalde opleidingen, enz. Voor een zeer specifieke groep van werklozen (blinden, gehandicapten met mogelijkheid tot activering op de reguliere arbeidsmarkt, verslaafden, ongeletterden, enz.) voorziet de partner in de begeleiding doorheen het ganse activeringstraject van de werkloze. ACTIRIS meent dat deze partners hiertoe een grotere know how hebben ontwikkeld dan zichzelf om een succesvolle activering van deze specifieke groepen te kunnen garanderen (Int. Ruysseveldt en Saint-Viteux).

Het geïntegreerd partnerschapssysteem van Actiris werd uitgebouwd aan de hand van projectoproepen die openstaan voor publieke en private operatoren, zowel van commerciële als van niet-commerciële aard. Voor integrale begeleidingsacties wordt er echter geen gebruik gemaakt van de marktwerking (uitgezonderd voor een zeer specifieke categorie van werkzoekenden). Dit werd juridisch beperkt omdat men van oordeel is dat deze vorm van acties zich niet leent tot een openbare aanbesteding en omdat men directe prijsconcurrentie tussen commerciële en niet-commerciële spelers wil vermijden (Struyven en Van Parys, 2009). In cofinanciering met ESF heeft Actiris ook partnerschappen met negentien Brusselse OCMW's.

De informatie die Actiris heeft over de werkzoekenden is rechtstreeks beschikbaar voor de partners. Actiris is de beheerder van de verschillende trajecten en de partners voegen aan het informaticasysteem (New Ibis genaamd) de verschillende acties die ze ondernemen ten behoeve van het traject toe.

---

¹⁷ De zogenaamde JEEP en JUMP programma's.

Net als Wallonië blijft het Brussels Hoofdstedelijk gewest in 2008 duidelijk onder de vereiste EWS doelstellingen van 2010 (zie Tabel 3). Zowel de werkzaamheidsgraad van vrouwen, ouderen (55-64 jaar) en de totale bevolking op beroepsactieve leeftijd blijven hierop achter. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk gewest zien we een lage werkzaamheidsgraad bij de immigranten van buiten de EU-27 (39,9%) en de laaggeschoolden (36,1%). Opvallend is verder de hoge en nog steeds stijgende jeugdwerkloosheid in Brussel, ondanks de extra aandacht die men in Brussel aan jongeren besteedt. De preventieve aanpak bereikt 83,3% van de werklozen jonger dan 25 jaar (daling met 0,3% t.o.v. 2007). Bij de werklozen ouder dan 25 jaar bedraagt dit 84,9% (daling met 1,3% t.o.v. 2007). Een op vijf langdurig werklozen in Brussel zat in 2008 in een activeringsmaatregel.

Tabel 3 Resultaten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.

	Categorie	2008	Evolutie t.o.v. 2007	Doelstelling
Werkzaamheidsgraad naar geslacht	Man	62,9%	+1,5%	
	Vrouw	48,4%	+0,1%	60%
	Totaal	55,6%	+0,8%	70%
Werkzaamheidsgraad naar leeftijd	15-24 jaar	21,0%	+1,4%	
	25-54 jaar	68,4%	+0,6%	
	55-64 jaar	39,7%	+1,4%	50%
	65-69 jaar	4,4%	-0,6%	
Werkzaamheidsgraad naar nationaliteit	Staatsburgers	56,0%	+0,4%	
	Immigranten (totaal)	54,5%	+1,7%	
	Immigranten (niet EU-27)	39,9%	+2,5%	
Werkzaamheidsgraad naar scholingsniveau	Laaggeschoold	36,1%	+1,8%	
	Midden- en hooggeschoold	67,1%	+0,9%	
Jeugdwerkloosheid		10,4%	+0,1%	Afname
Langdurige werkloosheid		8,8%	-1,0%	Afname
Preventieve aanpak	- 25 jaar	83,3%	-0,3%	
	+ 25 jaar	84,9%	-1,3%	
Curatieve aanpak?		20,6%	-0,2%	

Bron: FOD WASO. (2009), Statistieken: Indicatoren van de Europese Werkgelegenheidsstrategie.

2.5. Duitstalige gemeenschap (ADG)

De Arbeitsamt der Deutschsprachigen Gemeinschaft (ADG) richt zich prioritair op twee doelgroepen. Een eerste doelgroep wordt gevormd door personen die recent maximaal drie maanden werkloos zijn geweest en zich inschrijven als niet werkende werkzoekende (NWWZ). De tweede doelgroep wordt gevormd door personen die opgenomen zijn in de procedure van de RVA rond de activering van het zoekgedrag naar werk. Bij de officiële inschrijving bij de ADG wordt de werkloze gewezen op zijn rechten en plichten en krijgt hij informatie over de diensten en de begeleidingsacties die door de ADG worden aangeboden.

Er vindt verder een eerste beperkte screening plaats, waarbij een evaluatie van de gezondheidstoestand van de werkloze wordt gemaakt.

De tweede fase behelst een informatiesessie waarop een tiental werklozen worden uitgenodigd. Hier wordt de werkloze op de hoogte gebracht van de doelstellingen, de inhoud en de gebruikte methodes in het inschakelingsproces. Hierbij wordt de nadruk gelegd op het persoonlijke karakter van de begeleiding, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften en verwachtingen van elk individu. Het is verder belangrijk dat de werkloze zelf initiatief neemt en de autonome zoektocht naar werk wordt door de ADG sterk aangemoedigd. Hiertoe wordt het ‘Treffpunkt Interaktiv’ aangeboden waarbij verschillende middelen (pc met internet, kranten, telefoon, enz.) gratis en onbeperkt ter beschikking van de werklozen wordt aangeboden.

In een volgende fase wordt een profiel van de werkzoekenden opgemaakt. Deze fase wordt gezien als een essentiële stap om een geslaagd individueel inschakelingsproces uit te kunnen tekenen. Op basis van deze profilering, waarbij de sterke en zwakke punten van de werkloze worden opgenomen, alsook een aantal belangrijke variabelen (scholingsniveau, talenkennis, mobiliteit, financiële toestand, enz.), worden twee groepen onderscheiden. Enerzijds heeft men de klantengroep ‘‘arbeidsmarkt’’. Dit is de groep met de kleinste afstand tot de arbeidsmarkt die in het merendeel van de gevallen zichzelf kan behelpen. Zij worden minder intensief begeleid en vaak doorverwezen naar het Treffpunkt Interaktiv. Anderzijds heeft men de klantengroep ‘‘guidance’’. Dit zijn mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Zij zullen strikter en specifiekere begeleid worden. Naast de profilering wordt in het kader van de DISPO procedure aan de werkloze een documentenmap aangeboden, waarin deze alle bewijzen van het actief zoeken naar werk kan verzamelen.

Op basis van het profiel wordt voor elke individuele werkloze een inschakelingsstrategie vastgelegd. Deze strategie wordt in een inschakelingsovereenkomst gegoten dat door beide partijen (werkloze en ADG) wordt ondertekend. Deze overeenkomst kan in onderling overleg steeds aangepast worden. Bij onvoldoende medewerking vanwege de werkloze kan de ADG de RVA hiervan op de hoogte brengen.

Gegevens in het kader van de EWS doelstellingen zijn in de Duitstalige gemeenschap beperkt (zie Tabel 4). Met een totale werkzaamheidsgraad van de bevolking op beroepsactieve leeftijd van 68,4% en een werkzaamheidsgraad van de vrouwen van 60,0% liggen de resultaten dicht bij de vereiste doelstellingen tegen 2010. De preventieve aanpak bereikte in 2007 76,2% van de werklozen onder de 25 jaar. Bij de werklozen ouder dan 25 jaar bedroeg dit 88,0.

Tabel 4 Resultaten in de Duitstalige Gemeenschap in het kader van de EWS doelstellingen, 2008.

	Categorie	2008	Evolutie t.o.v. 2007	Doelstelling
Werkzaamheidsgraad naar geslacht	Man	76,5%	+2,3%	
	Vrouw	60,0%	+4,5%	60%
	Totaal	68,4%	+3,4%	70%
Preventieve aanpak	- 25 jaar	76,2% (*)	/	
	+ 25 jaar	88,0% (*)	/	

Bron: FOD WASO (2009), Statistieken: Indicatoren van de Europese Werkgelegenheidsstrategie.

(*) cijfers voor 2007.

2.6. Ervaringen op het terrein en conclusies

We stellen vast dat de verschillende arbeidsbemiddelingsdiensten hun acties sterk afstemmen op de richtlijnen die de EWS en het samenwerkingsakkoord van de RVA met de regionale arbeidsbemiddelingsdiensten vooropstellen. De grote lijnen van de beleidskaders van de verschillende diensten stemmen dan ook overeen. Er wordt ingezet op snelle acties voor nieuw ingeschrevenen. Er is een intensivering van de begeleiding bij langdurig werkzoekenden en bij personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Verder worden de RVA acties rond de activering van het zoekgedrag naar werk verder opgevolgd. Iedere arbeidsbemiddelingsdienst legt evenwel eigen klemtonen die minstens gedeeltelijk voortkomen uit de samenstelling van de werkzoekendenpopulatie en de situatie op de regionale en lokale arbeidsmarkt. Elke dienst tracht dus op de volgens hen meest passende wijze de vraag- en aanbodzijde op de arbeidsmarkt met elkaar te verbinden. Dit gebeurt binnen een beleidskader dat voortdurend evolueert. De trend daarbij is om de begeleiding minder uniform te maken en om de werkzoekenden individueel te benaderen. Niet alle regio's staan hierin even ver. De resultaten in functie van de EWS doelstellingen vertonen regionale verschillen. Wel zien we in elke regio een lage activiteitsgraad van ouderen, laaggeschoolden en migranten.

In de praktijk zien we dat de dienstverlening van de arbeidsbemiddeling niet enkel toegankelijk is voor werklozen met een uitkering bij de RVA. Indien de OCMW cliënten zich aanmelden bij de arbeidsbemiddelingsdienst kunnen ook zij een beroep doen op hun dienstverlening. Afhankelijk van hun persoonlijke situatie (leeftijd, opleiding, afstand tot de arbeidsmarkt, enz.) krijgen ze dan een traject aangeboden. Veel OCMW cliënten kunnen beschouwd worden als moeilijk bemiddelbare werkzoekenden. Voor deze groep dienen eerst andere problemen overwonnen te worden alvorens ze toeleidbaar zijn tot de arbeidsmarkt. In tegenstelling tot de werklozen zijn OCMW cliënten niet verplicht tot inschrijving bij de arbeidsbemiddelingsdienst. Dit kan wel worden opgenomen binnen het GPMI dat samen met de maatschappelijke werker van het OCMW wordt opgesteld. Ieder OCMW kan hierin zijn eigen beleid voeren. Cijfers over de concrete inschrijving van OCMW cliënten bij de arbeidsbemiddeling zijn niet beschikbaar. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op de samenwerking tussen de arbeidsbemiddelingsdiensten en de OCMW's.

3. Samenwerking tussen de verschillende actoren

3.1. Inleiding

De bevoegdheidsverdeling rond werk, welzijn en bemiddeling zorgt ervoor dat meerdere actoren een dossier hebben over een concrete werkloze, werkzoekende of zorgvrager bij het OCMW.

In dit hoofdstuk bespreken we, op basis van gesprekken die we hadden met een aantal sleutelfiguren¹⁸, de samenwerking op het terrein tussen de verschillende actoren.

3.2. RVA en gewestelijke arbeidsbemiddeling

Het kader rond de samenwerking tussen RVA en arbeidsbemiddeling is duidelijk geregeld in het samenwerkingsakkoord betreffende de actieve begeleiding en opvolging van werklozen, gesloten op 30 april 2004. Het doel van deze samenwerking is de gecoördineerde actie van de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen te versterken. Zo moeten de werklozen vanaf het begin van hun werkloosheid een begeleiding aangeboden krijgen. Op termijn moet daar ook het recht op begeleiding aan verankerd worden, evenals de plicht van de werklozen om er actief aan mee te werken. Door dit akkoord wordt ook het recht op uitkeringen gekoppeld aan de plicht voor de werklozen om actief naar werk te zoeken en om mee te werken aan de acties die hun positie op de arbeidsmarkt versterken (RVA, 2009).

De verschillende arbeidsbemiddelingsdiensten volgen de acties van de werklozen die in het kader van DISPO met de RVA worden afgesproken, mee op. Het PAC in Wallonië heeft bijvoorbeeld als expliciet doel te voorzien in bijkomende begeleiding en opvolging van de personen die in de DISPO-procedure zijn opgenomen. De VDAB schakelt voor deze groep, in het kader van het getrapte begeleidingsmodel, over op intensievere vormen van begeleiding.

De RVA spoort in de DISPO-procedure ook naar bijkomende randproblemen die de zoektocht naar werk kunnen belemmeren. De facilitatoren stellen hier gerichte vragen rond. Voor de facilitatoren stelt zich dan de vraag wat met deze informatie dient te gebeuren. Deze informatie kan wel gebruikt worden om het zoekgedrag te evalueren maar biedt uiteraard geen oplossing voor het probleem. In de gesprekken kan de facilitator dan enkel een advies aan de werkloze meegeven om met een bepaalde instelling contact op te nemen of de specifieke problemen bij de arbeidsbemiddeling of het OCMW ter sprake te brengen. De RVA mag zelf niet doorverwijzen naar derden. Het gebeurt wel dat er contact is tussen de RVA en de consulent bij de arbeidsbemiddeling of maatschappelijk werker bij het OCMW in verband met een mogelijke screening wanneer bepaalde problemen worden vermoed. Deze contacten zijn informeel en sterk lokaal verschillend. Er zouden ook meer van dergelijke contacten zijn tussen de kleinere werkloosheidsbureaus en de arbeidsbemiddelingskantoren

---

¹⁸ Voor de namen van deze sleutelfiguren: zie algemene inleiding.

dan in de grotere. Het blijft alleszins de vraag waar de taak van de arbeidsbemiddelingsdiensten eindigt en die van de RVA start.

De concrete opvolging van het zoekgedrag door de RVA vindt vaak pas plaats na anderhalf tot twee jaar. De RVA is vragende partij om het eerste contact te vervroegen maar het scheppen van een wetgevend kader is niet eenvoudig. De vraag is hoe de bestaande praktijken in de eigen regio verzoend kunnen worden met een gelijk beleid tussen de verschillende regio's. Idealiter treedt de RVA op als versterker van het beleid (best practices) in de verschillende regio's. In de praktijk blijkt het echter moeilijk om afspraken te maken die haalbaar zijn voor de vier arbeidsbemiddelingsdiensten. Ieder beschikt immers over een eigen werkingskader, middelen, sterktes en zwaktes. De arbeidsbemiddeling is gebonden aan de praktijken in de eigen regio. Rekening houdend met die verschillen tussen de diensten lijkt het eerder dat er op zoek moeten worden gegaan naar "de kleinste gemene deler": alleen wat voor iedere actor haalbaar blijkt kan een nieuwe norm worden indien men ervan uitgaat dat het beleid in alle regio's gelijk dient te lopen.

In het akkoord tussen RVA en arbeidsbemiddeling is ook de transmissie van gegevens tussen de RVA en de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten opgenomen. Deze transmissie laat aan de RVA toe om de werklozen op te volgen in functie van hun werkbereidheid en de acties die worden ondernomen op het niveau van de gewesten. De RVA geeft aan dat deze transmissies goed verlopen en dat er ook een grote mate van gelijke benadering is tussen de verschillende gewesten. Een belangrijk verschil dat ze daar wel zien is de vorm van de coderingen. De coderingen door de VDAB zijn veel gedetailleerder dan die van de andere regio's. Dit laat een meer genuanceerde beoordeling van de dossiers toe door de RVA.

3.3. OCMW's en gewestelijke arbeidsbemiddeling

OCMW's hanteren onderling een verschillende aanpak wat betreft het doorverwijzen van cliënten naar de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten. Er is in de RMI-wetgeving geen verplichte inschrijving bij de arbeidsbemiddeling voorop gesteld. Sommige OCMW's (bv. Leuven, Hasselt en Antwerpen) vragen dit echter wel aan hun cliënten. Andere OCMW's gaan er van uit dat een inschrijving bij de gewestelijke arbeidsbemiddeling slechts zin heeft indien de betrokkene voldoende klaar is voor de arbeidsmarkt en eventueel reeds een voortraject bij het OCMW heeft afgelegd. Indien dit niet het geval is, dan blijkt de inschrijving bij de gewestelijke arbeidsbemiddeling een puur administratieve last.

Er is verder lokaal contact mogelijk tussen de consulenten van de OCMW's en de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten. Hierbij wordt de werkzoekende met sociale problematiek op initiatief van de consulent eventueel naar het OCMW toegeleid. Ook hier speelt het lokale initiatief en verloopt de informatieoverdracht tussen de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdienst en het OCMW niet altijd even vlot of op een gestandaardiseerde manier.

De relatie tussen OCMW's in Vlaanderen en de VDAB is historisch gegroeid (zie Hermans, 2005b). De aanvankelijke desinteresse van de VDAB voor het OCMW-cliënteel heeft OCMW's aangezet om eigen bemiddelingsdiensten, opleidingen en tewerkstellingsplaatsen te creëren. De expertise van de VDAB wordt daarbij niet benut en de OCMW-cliënten

worden weinig vertrouwd gemaakt met de VDAB-dienstverlening. De VDAB zou de bemiddelingsfunctie van de OCMW's onvoldoende erkennen. Deze ervaringen hebben ook een invloed op de werking van de werkwinkels.

De Vlaamse OCMW's ontplooiën binnen de werkwinkels een structurele samenwerking met de VDAB, de Waalse OCMW's hebben een gelijkaardige samenwerking binnen de maisons d'emploi. In de praktijk blijkt in Vlaanderen deze samenwerking tussen beide actoren beperkt en lokaal verschillend. De samenwerking loopt ook beter in de kleinere werkwinkels dan in de grotere (Int. Cousaert & Struyven et al, 2007). Niet in elke werkwinkel zetelt een OCMW beambte (hoewel dit bij oprichting wel de doelstelling was). Indien dit wel het geval is, dan blijkt het klanten overleg tussen OCMW en arbeidsbemiddelingsdienst binnen de werkwinkel beperkt en is er van een gezamenlijke opvolging van dossiers geen sprake. Er zijn tot slot vragen (voornamelijk van de kant van de OCMW's) rond het cliënt volg systeem (CVS), dat als kwalificerende intake wordt gebruikt bij aanmelding van een cliënt in de werkwinkel. Bij deze intake wordt er een jobdoelwit bepaald. Probleem is echter dat voor een deel van de OCMW cliënten dit jobdoelwit er in het begin niet is, maar dat hier binnen het proces dat de cliënt binnen het OCMW doorloopt naartoe dient te worden gewerkt. Het CVS is dus niet altijd toepasbaar als registratiemodule binnen de werkwinkels (Int. Cousaert).

In Wallonië zorgen de maisons d'emploi (MDE) voor een lokaal gediversifieerd aanbod, met een basis van vaste partners (FOREM, de gemeente en OCMW) (Rorive, 2005). Tussen deze vaste partners speelt de FOREM een sterke rol, die de dynamiek van het partnerschap en de inzet van de andere partners echter kan verzwakken. Het OCMW neemt een zwakkere en zeer beperkte rol op. De evaluatie van Rorive (2005) noemt ook de territorialiteit van het MDE als een zwak punt. De MDE liggen verspreid over de regio, zonder het volledig te omvatten waardoor er blinde vlekken bestaan. Bovendien is het betrokken OCMW niet bevoegd voor alle klanten van het MDE. Klanten kunnen immers van buiten de gemeente komen. Naast de vaste partners kunnen ook externe lokale partners worden betrokken. Hierover wordt opgemerkt dat deze integratie niet steeds een meerwaarde inhoudt voor het MDE zelf en voor de werkzoekenden. Vaak gaat het louter om een duplicatie van de diensten.

Geïntegreerde acties, die gebaseerd zijn op samenwerking, zijn eerder zeldzaam te noemen. Zowel voor Vlaanderen als voor Wallonië blijft het potentieel van de werkwinkels onderbenut. Verdere stimulans tot samenwerking tussen OCMW en arbeidsbemiddelingsdienst (of een andere partner) wordt gegeven door de POD MI met het "KB 500€". In concreto betekent dit dat er per dossier waarin er wordt samengewerkt 500€ wordt gegeven aan het OCMW. In 2009 werden 899 dossiers op deze manier betaald (cijfers POD MI).

In Vlaanderen is er sinds 2008 verdere samenwerking tussen de OCMW's en de VDAB opgezet binnen de proeftuinen. Deze samenwerking is er gekomen vanuit het idee dat er weinig tot geen verschil is in de problematiek van leefloners en langdurig werklozen. Doelstelling is er voor te zorgen dat de cliënt terecht komt daar waar hij/zij het beste geholpen kan worden (niet meteen leefloner naar OCMW en werkloze naar VDAB). Het experiment met de proeftuinen bevindt zich nog in een zeer prille fase: geen enkele cliënt is al effectief in aanraking gekomen met een proeftuin. Uit de eerste resultaten leren we dat er kleine successen worden geboekt en dat de OCMW's en de VDAB elkaar beter leren kennen. De geboekte successen blijken echter zeer sterk gebaseerd op plaatselijke goodwill, waarbij

er een gebrek is aan een algemene beleidsstructuur. Verwacht wordt dat het experiment van de proeftuinen zal worden verlengd om zo tot duidelijkere resultaten te komen (Int. Chatt & Struyven et al, 2009).

In Brussel heeft ACTIRIS sinds 1992 met elk van de 19 Brusselse OCMW's een individueel samenwerkingsakkoord gesloten. Doel van dit akkoord is om de leefloner het volledige individuele activeringstraject richting arbeidsmarkt bij één instantie (OCMW) te laten doorlopen. De inschakelingscel van het lokale OCMW bepaalt welke leefloners er in aanmerking komen voor een activeringstraject (soms is er een voortraject nodig). In ruil voor de begeleiding ontvangen de OCMW's zowel financiële als menselijke (één tot drie gecoponeelsleden naargelang het aantal geactiveerde leefloners) steun van ACTIRIS. Hiertoe behoudt ACTIRIS een sterke controlefunctie (OCMW's dienen zich bij hen te verantwoorden onder de vorm van activiteitenverslagen, financiële verslagen en een verantwoording van gedane uitgaven). Daarnaast dient de leefloner zich verplicht in te schrijven bij ACTIRIS en dient uiterlijk zes maanden na het einde van de prestatie ieder OCMW een positieve uitstroom van minimum 40% van het totale aantal begunstigden te bewijzen om recht te hebben op financiering door ACTIRIS (ACTIRIS, 2008 & Int. Ruysseveldt & Saint-Viteux).

We zien tot slot dat de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG), die een overkoepelende werking heeft voor de Vlaamse OCMW's, specifieke acties rond het thema activering onderneemt en de Vlaamse OCMW's aanzet tot samenwerking met externe partners. Deze acties rond activering hebben onder andere betrekking op de analyse van het activeringskader die de OCMW's toepassen (welke definitie van activering hanteren de OCMW's? Wat is hun visie op activering? Zijn er tegenstellingen in het gehanteerde activeringskader en hoe kunnen deze worden opgelost? Enz.). Verder geeft de VVSG minimaal jaarlijks herhaalde opleidingen aan de maatschappelijke werkers, secretarissen, raadsleden en voorzitters van de lokale OCMW's. Binnen deze opleidingen speelt het activeringsthema een belangrijke rol (Int. Cousaert). De Waalse tegenhanger van de VVSG, de Union des Villes et Communes de Wallonie (UVCW), onderneemt geen specifieke acties rond het activeringsthema (Int. Cherenti).

3.4. RVA en OCMW's

De relaties tussen de RVA en de OCMW's worden zelden als heel positief omschreven¹⁹. Deze contacten hebben voornamelijk betrekking op artikel 60, §7. Verscheidene OCMW's vinden dat de RVA te star werkt en te autoritair is in zijn adviezen (Dierckx et al, 2009: 168). Om oplossingen te vinden voor de eventuele problemen op het vlak van samenwerking tussen beide instellingen wordt elk OCMW minimaal een maal per jaar uitgenodigd voor een informatievergadering bij het bevoegde werkloosheidsbureau (RVA, 2010: 53).

---

¹⁹ Deze moeizame samenwerking geldt binnen de DISPO-procedure. Wat betreft de vaststelling van het recht op uitkeringen, is er wel een goede samenwerking tussen de RVA en de OCMW's. Om te vermijden dat het OCMW geld moet voorschieten, is er immers een procedure uitgewerkt waarbij de RVA op vraag van het OCMW sommige werkloosheidsdossiers prioritair behandelt, zodat deze personen zo snel mogelijk hun werkloosheidsuitkering verkrijgen.

Bij DISPO is er geen actieve doorverwijzing van de RVA naar het OCMW. In beperkte gevallen en op persoonlijk initiatief wordt er door de facilitator contact opgenomen met het OCMW. Dit contact vindt vaker plaats in kleinere RVA kantoren dan in de grotere. Bij een tijdelijke of definitieve schorsing van uitkeringen door de RVA kan de facilitator de informatieve raad geven aan een cliënt om naar het OCMW te gaan. Van een vaste doorverwijzing is hier geen sprake (Int. De Vos & Jehaes).

We zien verder dat artikel 60, §7 kan zorgen voor een draaideureffect. Hierbij komt de leefloner na artikel 60, §7 bij de RVA terecht, om nadien door de RVA in de DISPO procedure geschorst te worden en op een leefloon terug te vallen. Er is nood aan betere trajecten en opvolging op deze mensen voor te bereiden op en te wapenen tegen de arbeidsmarkt.

3.5. Conclusies

Samenwerking tussen de verschillende arbeidsmarktactoren lijkt onontbeerlijk, maar in de praktijk is de samenwerking vaak beperkt of onbestaande. Goede samenwerking blijkt vaak afhankelijk van de "goodwill" van de lokale actoren, waarbij er een ruimer beleidskader van samenwerking ontbreekt. De bestaande vormen van samenwerking kunnen de statuutgebonden dienstverlening dan ook niet doorbreken, al zouden de cliënten daar de vruchten van kunnen plukken. Dit geldt zeker voor de personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die zeer moeilijk te activeren zijn. Het is interessant om met de verschillende actoren samen te werken (binnen het kader van samenwerkingsovereenkomsten) om per case de meest optimale oplossing te kunnen aanbieden of om de bevoegdheden van de verschillende actoren duidelijk te onderscheiden en af te lijnen zodat iedere actor cliënten begeleidt vanuit een specifieke expertise en bevoegdheid.

4. Activeringsmaatregelen

4.1. Inleiding

In het eerste deel van dit hoofdstuk bespreken we de regelgeving en de doelstellingen van een aantal activeringsmaatregelen. We kaderen de verschillende maatregelen in de OESO-typologie van activeringsmaatregelen zoals eerder toegepast door Grubb et al. (2001). Er wordt verder gekeken naar bestaande evaluatiestudies om de effectiviteit van deze maatregelen in te schatten. In het tweede deel vergelijken we het profiel van de werklozen en de leefloners die in een activeringsmaatregel zitten op een aantal primaire kenmerken. Hierbij bekijken we of er een verschil is in het profiel tussen de personen die geactiveerd worden binnen het werkloosheidsstraject en het leefloonstraject. Er wordt tot slot gekeken naar regionale verschillen betreffende het gebruik en de profielen van de gebruikers binnen de verschillende activeringsmaatregelen.

4.2. Typering van de activeringsmaatregelen

4.2.1. Doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt

Totale doelgroep

Voor zowel werklozen als leefloners bestaan er een heel aantal activeringsmaatregelen²⁰. Een deel van deze maatregelen is gericht op de doorstroom van de werkloze/leefloner naar de reguliere arbeidsmarkt. De maatregelen ACTIVA, ACTIVA PVP (de zogenaamde stadswachten) en de doorstromingsprogramma's dragen deze doelstelling in zich en zijn toegankelijk voor werklozen en leefloners. ACTIVA houdt tewerkstelling in de private sector in, daar waar ACTIVA PVP de doorstroom van uitkeringsgerechtigden naar de reguliere arbeidsmarkt wil bevorderen via tewerkstelling in de publieke sector. Tewerkstelling binnen ACTIVA PVP is enkel toegelaten wanneer de tewerkstellende gemeente een veiligheidscontract gesloten heeft met de Minister van Binnenlandse Zaken en indien de aanwerving wordt verricht voor het uitoefenen van activiteiten ter ondersteuning van het lokale veiligheidsbeleid. De tewerkgestelde werkloze/leefloner dient verder minimaal in het bezit te zijn van een diploma lager secundair onderwijs. De doorstromingsprogramma's willen de arbeidsmarktpositie van de werkloze/leefloner verbeteren door het voorzien in werkervaring in de non-profit sector (RVA, 2009).

Zowel ACTIVA, ACTIVA PVP als de doorstromingsprogramma's zijn toegankelijk voor een breed publiek van uitkeringsgerechtigden. Belangrijkste vereiste om aan deze maatregelen deel te kunnen nemen is gerechtigd zijn op werkloosheidsuitkeringen (werklozen) of

---

²⁰ Voor de gedetailleerde uitwerking van elke activeringsmaatregel: zie bijlage 1.

financiële maatschappelijke hulp (leefloners) gedurende een bepaalde periode²¹. Door middel van een in tijd beperkte premie aan de werkgever, gecombineerd met een korting op de RSZ bijdragen, wil men werkgevers ertoe aanzetten om moeilijk te activeren uitkeringsgerechtigden in dienst te nemen²². Verwachting hierbij is dat de uitkeringsgerechtigde na deelname aan een van bovenstaande activeringsmaatregelen hetzij wordt aangenomen door de werkgever, hetzij voldoende ervaring heeft opgedaan om elders op de reguliere arbeidsmarkt aan de slag te gaan (Albertijn et al, 2006 & POD MI, 2006 & RVA, 2009).

39103 werklozen werden in 2008 tewerkgesteld via ACTIVA. Het merendeel van deze activeringen vond plaats in Wallonië (56,3%). ACTIVA speelde, met 70% van het totaal, een belangrijke rol in de activering van langdurig werkzoekenden. Daarnaast werden in 2008 854 leefloners tewerkgesteld via ACTIVA. Ook hier vond het merendeel van de activeringen plaats in Wallonië (71,0%), waar ACTIVA ook gecombineerd wordt met artikel 61. In Vlaanderen gebeurt dit, door een verschillende lezing van de wetgeving, zo goed als niet. 626 personen waren in 2008 tewerkgesteld met een ACTIVA PVP overeenkomst. In de doorstromingsprogramma's tot slot waren in 2008 5776 werklozen tewerkgesteld, goed voor 10% van het totaal aantal activeringen van langdurig werkzoekenden. Er werden verder 391 leefloners geactiveerd met deze maatregel. Uit evaluatie blijkt dat de doorstromingsprogramma's, die expliciet de doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt als doel hebben, hierin onvoldoende slagen (FOD WASO, 2005: 25-29 & RVA, 2009: 183 & Int. Cherenti). Recente evaluatie van o.a. de maatregelen ACTIVA en ACTIVA PVP geeft aan dat de jaren volgend op de deelname aan activeringsmaatregelen er meer deelnemers aan het werk zijn dan onder de niet deelnemers maar dat er ook een aanzienlijke terugval van het aandeel werkenden is onder de deelnemers (Bollens en Heylen, 2010).

ACTIVA en de doorstromingsprogramma's zijn twee voorbeelden van activeringsmaatregelen die de tewerkstelling willen bevorderen via het verlenen van tijdelijke loonsubsidies. In de internationale economische literatuur wordt dit type van maatregelen meestal positief beoordeeld, op voorwaarde dat de maatregelen beperkt zijn in de tijd en zich toespitsen op specifieke groepen die voldoende ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn. Activa en de doorstromingsprogramma's zijn toegankelijk voor een heterogene groep van langdurig uitkeringsgerechtigden. We vermoeden een substantiële deadweight kost in deze maatregelen, waarbij veel gesubsidieerden ook een job zouden vinden zonder deel te nemen aan een specifieke activeringsmaatregel. De vraag is of een strengere doelgroepgerichtheid hier een oplossing kan bieden, daar dit stigmatiserend en dus contraproductief kan werken. Naast een deadweight kost kunnen activeringsmaatregelen die werken met tijdelijke loonsubsidies substitutie- en verdringingseffecten met zich meebrengen. Substitutie-effecten komen voor wanneer werknemers met vaste en dure arbeidsplaatsen (niet gesubsidieerd) ingeruild worden voor tijdelijke en goedkope (wel gesubsidieerd) arbeidskrachten. Wanneer er sprake is van jobverlies doordat firma's die geen of minder subsidies ontvangen hiervan concurrentieel nadeel ondervinden en bijgevolg moeten inkrimpen, dan zijn er verdringingseffecten. In hoeverre de activeringsmaatregelen

---

²¹ De werkloze 45+ die wenst deel te nemen aan een doorstromingsprogramma dient niet te voldoen aan een vastgelegde werkloosheidsperiode.

²² Dit geldt niet voor de ACTIVA PVP maatregel voor 45+: de uitgekeerde premie en RSZ korting aan werkgevers is in dit geval onbeperkt in tijd.

Activa en de doorstromingsprogramma's (en in zijn algemeenheid alle activeringsmaatregelen in België die werken met tijdelijke loonsubsidies) te maken hebben met deadweight kosten, substitutie- en verdringingseffecten is niet bekend (Martin, 2000: 97-98 & Cockx et al, 2004: 6-12 & European Commission, 2005-2006 & FOD WASO, 2005: 25-29 & Marx, 2007 & Vandenbroucke, 2009).

ACTIVA PVP is een activeringsmaatregel die tewerkstelling wil bevorderen via directe jobcreatie in de publieke sector. Maatregelen van dit type worden meestal negatief beoordeeld. Belangrijkste reden hiervoor is dat directe jobcreatie een zeer beperkte doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt creëert. Een zeer hoog aandeel van de betrokkenen blijft tijdens de periode dat de maatregel loopt hierin vastzitten. Wanneer de maatregel ten einde loopt, komen ze vaak terug in de werkloosheid terecht (Martin, 2000: 98 & European Commission, 2005-2006 & FOD WASO, 2005: 25-29).

Leefloners kunnen verder geactiveerd worden via artikel 61 en via invoeginterim. In tegenstelling tot ACTIVA, ACTIVA PVP en de doorstromingsprogramma's dienen ze hiervoor niet voor een bepaalde periode gerechtigd te zijn op financiële maatschappelijke hulp. Bij activering via artikel 61 wordt de leefloner gedurende maximaal twaalf maanden tewerkgesteld in een onderneming uit de private sector. De werkgever krijgt hiervoor een maandelijkse omkaderings- en opleidingspremie van 250€. Invoeginterim behelst een tewerkstellingsprogramma in samenwerking met de uitzendsector. Doelstelling van deze, maximaal twee jaar durende, overeenkomst is om de leefloner aan de hand van uitzendopdrachten werkervaring aan te reiken en op termijn een blijvende tewerkstelling bij een derde werkgever. Het uitzendkantoor ontvangt in ruil voor dit engagement een loonsubsidie van 500€ per maand (POD MI, 2006).

In 2008 waren er 506 leefloners tewerkgesteld met artikel 61, waarvan het merendeel in Wallonië (88,7%). In Wallonië wordt, zoals reeds vermeld, artikel 61 regelmatig toegepast in combinatie met ACTIVA. We zien verder dat het in Vlaanderen moeilijk is om werkgevers te vinden die een tewerkstelling met artikel 61 financieel willen ondersteunen (Int. Chatt). Met slechts 25 leefloners tewerkgesteld met artikel 61 blijft Vlaanderen dan ook duidelijk achter op Wallonië en zelfs op Brussel. Amper zeven leefloners per maand maakten in 2008 gebruik van een invoeginterim. Het is een uitdovende maatregel die zeker in periodes van laagconjunctuur zo goed als niet wordt aangewend (Int. Chatt).

Artikel 60, §7 is een activeringsmaatregel specifiek gericht op de leefloners die uit de arbeidsmarkt zijn gestapt of 'gevallen'. Naast doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt streeft tewerkstelling via artikel 60, §7 een specifiek doel na, met name de herinschakeling van de leefloner in het sociale zekerheidsstelsel. Deze tewerkstelling mag logischerwijze nooit langer duren dan de arbeidperiode die vereist is om terug in orde te geraken met de sociale zekerheid. In het merendeel van de gevallen treedt het OCMW zelf als werkgever op, daar het vaak moeilijk is om private werkgevers te vinden (POD MI, 2006 & Int. Cousaert)²³.

In 2008 waren er 21334 leefloners tewerkgesteld met artikel 60, §7 (waarvan 3615 in een sociaal economie-initiatief). Evaluatie van deze maatregel ontbreekt tot op heden. Toch kunnen we enkele kritische opmerkingen poneren. Zo is er de vraag of artikel 60, §7 zorgt

---

²³ Het OCMW besteedt de leefloner uit aan scholen, vzw's, enz. maar treedt zelf als werkgever op.

voor een draaideureffect, waarbij de uitgesloten werkloze via tewerkstelling in artikel 60, §7 terug recht zal hebben op werkloosheidsuitkeringen, om daarna opnieuw uitgesloten te worden van deze uitkeringen. Verder meent Cousaert (Int.) dat, wanneer je wilt inzetten op werkervaring, activering via artikel 60, §7 geen geschikt instrument is en dat het dient aangepast te worden aan de hedendaagse noden. Zo dient volgens hem tewerkstelling in het kader van artikel 60, §7 uitgebreid te worden voorbij het huidige maximum van een jaar. Verder dient het juridisch vacuüm dat momenteel aanwezig is wanneer er een stage bij het begin of einde van artikel 60, §7 wordt gepland ingevuld te worden.

Specifieke doelgroep

Naast activeringsmaatregelen gericht op een grote groep van uitkeringsgerechtigden zijn er ook maatregelen die een specifieke doelgroep voor ogen hebben. We denken hierbij aan de maatregelen ACTIVA start en de startbaan, beiden gericht op de werkloze jonger dan 26 jaar. ACTIVA start is enkel toegankelijk voor laaggeschoolden of erg laaggeschoolden, voor personen van allochtone afkomst of voor personen met een arbeidshandicap. In ruil voor een tewerkstelling ontvangt de werkgever uit de private sector een maandelijkse werkuitkering van 350€ en een mogelijke vermindering van zijn werkgeversbijdragen. De duur van dit voordeel wordt afhankelijk gesteld van het type aangenomen werknemer. De startbaan is toegankelijk voor elke werkloze jonger dan 26 jaar. Elke werkgever met meer dan 50 werknemers is verplicht om 3% (in de privé-profitsector), respectievelijk 1,5% (in de publieke en de non-profit sector) van zijn personeelsbestand tewerk te stellen via een startbaanovereenkomst. Indien de werkgever laaggeschoolde of erg laaggeschoolde werklozen onder de 26 jaar aanneemt, is hij tevens rechthebbende op een maandelijkse RSZ korting en een eenmalig te activeren werkuitkering (350€ maandelijks gedurende maximaal zes maanden). Men dient geen bepaalde periode van werkloosheid te bewijzen om in aanmerking te komen voor deze maatregelen (POD MI, 2006 & RVA, 2009).

495 werklozen werden in 2008 tewerkgesteld via ACTIVA start. Het merendeel van deze werklozen kwam uit Vlaanderen (57,3%); slechts vier werklozen (0,9%) zijn uit Brussel afkomstig. Evaluatie van ACTIVA start ontbreekt tot op heden. Wanneer we kijken naar de startbanen, dan zien we dat deze als doelstelling 'het vermijden dat jongeren in de werkloosheid verzeild raken tijdens de eerste zes maanden na hun intrede op de arbeidsmarkt' (Rekenhof, 2008:4) in zich dragen. Een herziening van de wet in 2003, met een uitbreiding van de potentieel rechthebbenden tot 26 jaar, heeft er voor gezorgd dat deze doelstelling niet meer nagestreefd kon worden. We zien verder dat sinds deze wetsherziening de indicatoren slechter werden en dat de jeugdwerkloosheid drie jaar later op hetzelfde niveau stond als voor de invoering van de startbaanovereenkomst in 1999. Verder is de jaarlijkse controle op bedrijven of ze het vereiste percentage startbaanovereenkomsten realiseren in de periode 2004-2007 nagenoeg onbestaande (Rekenhof, 2008: 1-29)²⁴. Sinds 2008 is er opnieuw een systematische controle van het aantal startbanen op basis van DmfA-gegevens.

---

²⁴ Ondanks twijfels rond de methodologische correctheid hebben we de evaluatiestudie van het Rekenhof rond startbanen opgenomen. De reden hiervoor is tweevoudig: enerzijds ontbreken er andere recente evaluatiestudies van de startbanen. Studies van o.a. Malfait et al, 2001 & NAR/CRB, 2004 maken gebruik van gegevens van voor 2004 en houden zo geen rekening met een aantal fundamentele wijzigingen in de startbaanreglementering zoals doorgevoerd in december 2003 (SSE-link, 2004). Daarnaast raakt de

Uit OESO onderzoek (Martin, 2000: 95-97) leren we dat activeringsmaatregelen specifiek gericht op jongeren weinig tot niet effectief zijn voor achtergestelde jongeren. Hun negatieve houding tegenover werk vormt hierin een belangrijke factor. Uit dit onderzoek blijkt verder dat hoe sneller een jonge werkloze deelneemt aan een activeringsmaatregel, hoe groter de kans is dat hij effectief zal doorstromen naar de reguliere arbeidsmarkt.

Ook voor de oudere uitkeringsgerechtigden bestaan er specifieke activeringsmaatregelen. Voor de werklozen is dit de werkhervattingstoelage. Dit is een in de tijd beperkte premie die uitkeringsgerechtigd volledig werklozen (UVW's) van boven de 50 jaar ertoe moet aanzetten om terug aan de slag te gaan. Om van deze maatregel te kunnen genieten dient de werkloze een beroepsverleden van minimaal 20 jaar te bewijzen. Voor leefloners van boven de 45 jaar bestaat er de ACTIVA plus maatregel. Door het geven van een maandelijkse subsidie van 500€ aan de werkgever gedurende maximaal twee jaar, gecombineerd met korting op zijn RSZ bijdrage gedurende maximaal 21 trimesters, wil men de werkgevers uit de non-profit sector ertoe aanzetten om oudere leefloners in dienst te nemen. Sinds 1 januari 2007 is ACTIVA plus afgeschaft. Personen die voor april 2007 actief waren in een ACTIVA plus maatregel, kunnen hier gedurende hun lopende tewerkstelling van blijven genieten (POD MI, 2006 & SD Worx, 2007 & RVA, 2009).

In 2008 kregen 7209 werklozen die terug aan de slag gingen een werkhervattingstoelage. Dit is een stijging met 56,2% in vergelijking met 2007 en een meer dan verdrievoudiging ten opzichte van 2006. Het Generatiepact, dat er in 2006 voor heeft gezorgd dat de werkhervattingstoelage ook beschikbaar is voor werklozen die minder dan een jaar werkloos zijn en voor zelfstandigen, speelt een belangrijke rol in deze toename. Deelnemers aan de maatregel zijn en blijven vaker aan het werk dan niet-deelnemers (Bollens en Heylen, 2010). Over het aantal leefloners in een ACTIVA plus maatregel zijn er geen gegevens bekend (RVA, 2009: 161-178).

De laatste doelgroep waarvoor een specifieke activeringsmaatregel, gericht op de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt, is gecreëerd zijn de laaggeschoolden. Via de sociale inschakelingseconomie (SINE), zowel voor werklozen als voor leefloners, tracht men zeer moeilijk te plaatsen werklozen in te schakelen op de arbeidsmarkt. Dit gebeurt via erkende en gesubsidieerde sociale economie-initiatieven. De werknemer ontvangt een herinschakelingsuitkering van maximaal 500€ per maand en de werkgever ontvangt een RSZ-bijdragevermindering en brengt de herinschakelingsuitkering in mindering op het nettoloon. Het voordeel geldt voor minimaal 11 kwartalen tot een onbeperkte duur (POD MI, 2006 & RVA, 2009). Belangrijke punten van kritiek die geuit worden hebben betrekking op de omvang van de ondersteuning (in bepaalde situaties te hoog, in andere te laag) en de concurrentievervalsing ten opzichte van andere werkgevers die geen SINE erkenning (kunnen) hebben.

Bijna elfduizend laaggeschoolden (waarvan 10308 werklozen en 414 leefloners) waren in 2008 actief in de sociale inschakelingseconomie. 78,2% onder hen waren vrouwen. Sinds hun ontstaan in 1999 zijn de SINE-contracten jaarlijks in aantal toegenomen (tussen 2007 en

---

evaluatiestudie van het Rekenhof enkele belangrijke pijnpunten aan (o.a. het ontbreken sinds 2004 van de jaarlijkse controle op bedrijven of ze het vereiste percentage startbaanovereenkomsten realiseren).

2008 een stijging met 17,2%). In 2008 was SINE goed voor 18% van het totaal aantal activeringen van langdurig werklozen (RVA, 2009: 183-185).

4.2.2. Gesubsidieerde arbeid

Niet elke activeringsmaatregel streeft de doorstroom van de uitkeringsgerechtigde naar de reguliere arbeidsmarkt na. Bepaalde maatregelen beogen de creatie van gesubsidieerde arbeidsplaatsen. Hierbij denken we o.a. aan de beschutte werkplaatsen, die de inschakeling van de hiertoe erkende 'disabled' in de gesubsidieerde arbeid willen realiseren. Deze erkenning gebeurt door het Vlaamse Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) in Vlaanderen en door het Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées (AWIPH) in Wallonië. Op 31 december 2008 stelden 68 Vlaamse beschutte werkplaatsen 19375 mensen te werk. Het merendeel van deze werknemers (80,8%) zijn personen met een arbeidshandicap. In Wallonië zijn ongeveer 6000 personen tewerkgesteld in een beschutte werkplaats (POD MI, 2006 & AWIPH, 2009 & EWETA, 2009 & VDAB, 2009 & VLAB, 2009).

De beschutte werkplaatsen zijn een belangrijke speler in de groeiende sector van de sociale economie. Anno 2009 stelt deze sector ruim dertigduizend mensen te werk in meer dan zevenhonderd ondernemingen.

Een belangrijke pijler van de sociale economie is de sociale inschakelingseconomie, waarbij men de tewerkstelling van zogenaamde kansengroepen wil verbeteren. Idealiter, hoewel soms onmogelijk, streeft men de doorstroom van deze kansengroepen naar de reguliere arbeidsmarkt na. Het profiel van de werknemers tewerkgesteld binnen de sociale inschakelingseconomie toont een ondervertegenwoordiging aan van ouderen, vrouwen en laaggeschoolden ten opzichte van de potentiële doelgroep. Alloctonen zijn oververtegenwoordigd. De potentiële doelgroep is het totaal aantal personen die op basis van de officiële criteria in aanmerking komen voor een job binnen de sociale inschakelingseconomie. We zien verder dat personen die korte tijd werkzaam zijn binnen de sociale inschakelingseconomie, dit type van tewerkstelling vaak gebruiken als springplank naar een baan in het reguliere arbeidscircuit. Wanneer iemand echter lange tijd werkzaam is binnen de sociale inschakelingseconomie, is de kans klein dat hij/zij nog zal doorstromen naar het reguliere arbeidscircuit (Marée et al, 2003: 13-22 & De Mey, 2009: 99-129 & Deraedt et al, 2009: 30-43 & Stagepunt, 2009).

Andere vormen van gesubsidieerde arbeid zijn de tewerkstelling via PWA cheques en via dienstencheques. Beide maatregelen zijn zowel voor werklozen als voor leefloners beschikbaar en streven naast de doelstelling van gesubsidieerde arbeid de indamming van zwartwerk na. Bij PWA tewerkstelling worden bepaalde activiteiten waaraan niet wordt toegekomen door het reguliere arbeidscircuit uitgevoerd. Welke activiteiten dit zijn kan verschillen per gemeente²⁵. Voor de werkloze is de enige vereiste om deel te kunnen nemen aan deze maatregel UVW zijn gedurende twee jaar (of zes maanden vanaf 45 jaar). Leefloners dienen niet voor een bepaalde periode gerechtigd te zijn op financiële maatschappelijke hulp om gebruik te kunnen maken van deze maatregel. Enige voorwaarde is dat ze zich moeten inschrijven als niet werkende werkzoekende. De PWA werknemer mag

---

²⁵ De lijst met toegelaten PWA activiteiten per gemeente kan men terugvinden in de lokale PWA kantoren, die instaan voor de praktische organisatie van de PWA maatregel.

maandelijks maximaal 45 uur werken en ontvangt hiervoor 4,10€ netto per uur, hetgeen hij mag cumuleren met zijn ontvangen uitkeringen.

Tewerkstelling via dienstencheques voorziet in huishoudelijke hulp voor de particuliere gebruiker en kan zowel bij hem thuis als daarbuiten plaatsvinden. De dienstencheque werknemer dient geen bepaalde periode uitkeringen te hebben ontvangen om tewerkgesteld te kunnen worden in deze maatregel. Hij is in tegenstelling tot de PWA werknemer niet gebonden aan een maximum aantal te werken uren. In bepaalde gevallen is het mogelijk om het inkomen uit tewerkstelling via dienstencheques te combineren met de ontvangen uitkeringen²⁶.

Wanneer we kijken naar de praktische uitwerking, dan zien we gelijkenissen tussen beide maatregelen²⁷. De particuliere gebruiker koopt zowel bij PWA tewerkstelling als bij dienstencheque tewerkstelling een aantal cheques aan, waarmee hij de ingehuurde werknemer betaalt. In geval van PWA tewerkstelling ontvangt de werknemer 4,10€ per ingediende PWA cheque. Bij tewerkstelling via dienstencheques ontvangt de werknemer een volwaardig uurloon en springt de federale overheid bij in de totale loonkost van deze werknemer (POD MI, 2006 & RVA, 2009).

Dienstencheques zijn een succesverhaal. Het systeem genereerde in 2008 een (in het merendeel van de gevallen duurzame) tewerkstelling voor 103437 werknemers, voornamelijk laag- en middengeschoolde vrouwen. Hierbij zijn ze werkzaam in een volwaardig sociaal statuut met correcte loon- en arbeidsvoorwaarden. Tewerkstelling via dienstencheques zorgt verder voor een verbetering van de combinatie van werk en gezin (zowel voor werknemers als voor gebruikers van dienstencheques) en een daling van het zwartwerk. Toch kent dit systeem ook negatieve elementen. Zo is tewerkstelling via dienstencheques erg duur voor de overheid (netto-kost in 2008 geraamd op 686,2 miljoen euro) (Peeters et al, 2009).

Ruim drieëntwintigduizend werklozen en leefloners werden in 2008 tewerkgesteld met PWA cheques, een daling met 11,9% ten opzichte van 2007. Het feit dat PWA tewerkstelling een uitdovend karakter heeft verklaart wellicht deze daling²⁸. Een belangrijk aandachtspunt bij dit systeem is het risico op een werkloosheidsval waarbij de werkloze niet meer gestimuleerd wordt om werk te zoeken in het reguliere arbeidscircuit. De oplossing hierbij is om werklozen en leefloners in PWA te laten overstappen naar een volwaardig werknemersstatuut (tewerkstelling met dienstencheques). Om dit te bespoedigen heeft de overheid dan ook een beperking van de PWA activiteiten doorgevoerd. Dit heeft echter niet gezorgd voor een toename van de doorstroom van PWA werknemers naar dienstencheques (Peeters, 2007: 76 & RVA, 2009: 229-232). De werkloosheidsval die door PWA gecreëerd wordt is hiervoor een relevante verklaring.

---

²⁶ Voor de exacte regelgeving zie: www.dienstencheques-rva.be

²⁷ De praktische organisatie bij dienstencheques verloopt via hiertoe erkende dienstencheque-bedrijven.

²⁸ Er worden geen nieuwe PWA werknemers aangenomen voor thuishulp van huishoudelijk karakter en als stadswachter (RVA, 2009).

4.2.3. Aanmoedigen tewerkstelling

De inkomensgarantie-uitkering (IGU) moedigt deeltijdse tewerkstelling voor uitkeringsgerechtigd volledig werklozen aan die geen voltijdse betrekking kunnen vinden. Hierbij mogen ze hun loon cumuleren met hun uitkering. Deze globale uitkering is minstens gelijk aan (indien de deeltijdse betrekking maximum 1/3 van een voltijdse betrekking bedraagt) en altijd hoger dan (indien de deeltijdse betrekking 1/3 van een voltijdse betrekking overschrijdt) de werkloosheidsuitkering die ze zouden ontvangen zonder tewerkstelling. Om recht te hebben op een IGU dient de werkloze een aanvraag in te dienen bij zijn werkgever om een voltijdse betrekking te bekomen indien deze vrij zou komen in de onderneming. Voor leefloners bestaat er met de vrijstelling socioprofessionele integratie een soortgelijke maatregel. Ook zij kunnen een deel van hun inkomen uit arbeid cumuleren met hun leefloon en dit gedurende maximum drie jaar. Dit bedrag ligt sinds 1 september 2008 op 216,69€ per maand²⁹. Het deel van het loon boven dit grensbedrag wordt afgetrokken van het leefloon (OCMW Gent, 2009 & RVA, 2009)

In 2008 hadden 31834 werklozen recht op een IGU. Bijna vier op vijf rechthebbenden (78,7%) waren vrouwen. Uit onderzoek van Cockx et al (2004: 8-10) blijkt enerzijds dat de IGU een positief effect genereert wat betreft de uitstroom uit de werkloosheid. Ongeveer een op de vier vrouwelijke respondenten uit deze studie zou zonder IGU nooit uit de werkloosheid zijn geraakt. Deze maatregel creëert anderzijds een omvangrijke deadweight kost, waarbij een groot deel van de rechthebbenden zelfs zonder IGU de werkloosheid zou hebben verlaten. We zien verder dat tijdens de periode van toekenning de begunstigde op een IGU sterk vast zit in de gesubsidieerde tewerkstelling. Na beëindiging van een tewerkstelling met IGU zien we een grote doorstroom naar niet-tewerkstelling. Aangezien IGU niet begrensd is de tijd, gaan het einde van de job en het einde van de IGU vaak samen. De vrijstelling socio-professionele integratie voor leefloners is tot op heden niet geëvalueerd.

4.2.4. Aanmoedigen studies en opleiding

Als laatste activeringsmaatregel hebben we de vrijstelling bij het volgen van studies en een beroepsopleiding. Om hierop recht uit te oefenen dient men uitkeringsgerechtigd volledig werkloos te zijn en een erkende opleiding te volgen. De vrijstelling houdt in dat de UVW niet meer beschikbaar dient te zijn voor de arbeidsmarkt en een voorgestelde dienstbetrekking mag weigeren tijdens de studie- of opleidingsduur. Ook niet werkende werkzoekenden die geen recht hebben op een uitkering wil men aanzetten tot het volgen van studies of een beroepsopleiding. Dit neemt concreet de vorm aan van ofwel een individuele beroepsopleiding in een onderneming, ofwel een instapstage. Tijdens de duur van de individuele beroepsopleiding/instapstage ontvangt de werkloze een uitkering betaald door de RVA (de UVW zijn werkloosheidsuitkering en de niet werkende werkzoekende een opleidings- of stage-uitkering), samen met een door de werkgever betaalde en met productieve arbeid overeenkomende premie. Na de beroepsopleiding of instapstage is de werkgever verplicht de werkloze in dienst te nemen met een arbeidsovereenkomst die hij

---

²⁹ Voor studenten met een voltijds leerplan met studiebeurs bedraagt dit bedrag max. 60,44€ per maand (zonder studiebeurs: max. 216,69€ per maand). Wanneer de inkomsten afkomstig zijn van een artistieke activiteit met onregelmatige prestaties, dan bedraagt het vrijgestelde bedrag max. 2600,27€ per jaar (OCMW Gent, 2009).

ten vroegste mag beëindigen na verloop van een periode die overeenstemt met de duur van de beroepsopleiding of stage.

De individuele beroepsopleiding is een minimaal halftijdse opleiding op de werkvloer. De modaliteiten van de overeenkomst worden contractueel vastgelegd door de cursist, de werkgever en de dienst bevoegd voor beroepsopleiding. De individuele beroepsopleiding is toegankelijk voor elke UVW. De niet vergoede werkloze jonger dan 45 jaar kan een individuele beroepsopleiding enkel volgen indien hij niet in het bezit is van een diploma hoger onderwijs. Een instapstage is een minimaal halftijdse stage in een onderneming gedurende twee maanden. De modaliteiten van de overeenkomst worden contractueel vastgelegd door de stagiair, de werkgever en de dienst bevoegd voor beroepsopleiding. De instapstage is enkel toegankelijk voor niet vergoede werklozen jonger dan 30 jaar of indien de instapstage volgt op een individuele beroepsopleiding (RVA, 2009).

In 2008 waren 17367 UVW's vrijgesteld wegens het volgen van studies en 16797 wegens het volgen van een beroepsopleiding. Uit OESO onderzoek (Martin, 2000: 91-93) blijkt dat maatregelen gericht op training op de werkvloer het meest effectief zijn voor vrouwelijke herintreders en alleenstaande moeders. Uit dit onderzoek blijkt verder dat trainingen die sterk rekening houden met de wensen van de lokale arbeidsmarkt het meest succesvol zijn.

4.3. Profilering van de geactiveerden

In het tweede deel van dit hoofdstuk kijken we naar het profiel van de personen in de verschillende activeringsmaatregelen op basis van een aantal primaire kenmerken. De doelstelling hierbij is tweeledig. Enerzijds het maken van een vergelijking tussen de profielen van de geactiveerde uitkeringsgerechtigd volledig werklozen (UVW) en de leefloners (II). Bij de leefloners nemen we enkel de personen met recht op maatschappelijke integratie (geen maatschappelijke hulp) in rekening. Anderzijds kijken we naar regionale verschillen betreffende het gebruik en de profielen van de gebruikers binnen de verschillende activeringsmaatregelen. De reden hiervoor is drievoudig. Zo zorgt de bevoegdheidsverdeling met betrekking tot werk ervoor dat er verschillende regionale actoren actief zijn, die elk een verschillende benadering betreffende activering hebben, waarbij eigen klemtonen worden gelegd. Daarnaast zien we duidelijke regionale verschillen in de profielen van werkzoekende UVW's en leefloners (zie 4.3.1). Tot slot kent elke regio een specifieke arbeidsmarktcontext.

In onze analyse maken we gebruik van gegevens uit de administratieve databanken van de RVA en de POD MI. Deze bestanden, die zijn opgebouwd met een administratief doel, bevatten slechts een beperkt aantal kenmerken (geslacht, leeftijd, nationaliteit en vergoedingscategorie). Een aantal voor de arbeidsmarkt relevante kenmerken, zoals opleidingsniveau en werkloosheidsduur, zijn niet beschikbaar. De activeringsmaatregelen die zijn opgenomen in de analyse staan weergegeven in tabel 5. Van volgende maatregelen hebben we geen gegevens ter beschikking: startbanen, beschutte werkplaatsen, dienstencheques en socio-professionele integratie. De maatregelen ACTIVA, ACTIVA PVP en ACTIVA Plus zijn in een variabele samengevoegd (de variabele act).

Tabel 5 Overzicht geanalyseerde activeringsmaatregelen.

Afkorting	Omschrijving
deelt	inkomensgarantie-uitkering (IGU)
ber&stu	vrijstelling bij het volgen van studies en een beroepsopleiding
pwa	tewerkstelling met PWA cheques
whv	Werkhervattingstoelage
actst	ACTIVA start
sine	sociale inschakelingseconomie
act	ACTIVA + ACTIVA PVP + ACTIVA Plus
doorstrplan	Doorstromingsprogramma
artikel 60,7	artikel 60, §7
artikel 60,7 soc econ	artikel 60, §7 sociale economie
artikel 61	artikel 61
invoeginterim	invoeginterim

4.3.1. Profiel van de uitkeringsgerechtigd volledig werklozen en leefloners

In een eerste stap vergelijken we de profielen van de totale groep uitkeringsgerechtigd volledig werkloze werkzoekenden (UVW-WZ), leefloners (met recht op maatschappelijke integratie) en werkende bevolking met elkaar (zie Tabel 6). Bij de UVW-WZ en leefloners zijn meer vrouwen aanwezig dan bij de werkenden; bij de leefloners (59,3%) ligt het percentage hoger dan bij de werklozen (51,9%). Leefloners zijn relatief meer vertegenwoordigd dan UVW's in de jongere (0-24 jaar) en oudere (+60 jaar) leeftijdscategorieën. Beide leeftijdscategorieën zijn meer vertegenwoordigd bij de werklozen en leefloners dan onder de werkende bevolking. Een op vijf leefloners heeft een nationaliteit van buiten de Europese Unie, waar dit bij de werkenden en UVW-WZ een relatief beperkte groep is. Bij de werkenden en UVW-WZ zijn er relatief veel mensen met de Belgische nationaliteit. Bij het vergelijken van de vergoedingscategorieën moeten we opletten, daar de categorieën bij de UVW's en leefloners anders zijn opgebouwd. De vergoedingscategorieën bij UVW zijn: alleenstaande (werkloze zonder partner en kinderen), persoon met gezinslast (partner ten laste of alleenstaande werkloze met kinderen) en samenwonend (partner niet ten laste). Ook de leefloners hebben deze drie vergoedingscategorieën, maar met inhoudelijke verschillen: alleenstaande (leefloner zonder partner en kinderen), persoon met gezinslast (alleenstaande leefloner met kinderen) en samenwonend (leefloner en partner ontvangen beide individueel leefloon). Opvallend is het grote aandeel alleenstaanden bij de leefloners: zij vormen de grootste groep binnen de leefloners en zijn relatief gezien bijna dubbel zo groot als het aandeel alleenstaande UVW-WZ. De overige vergoedingscategorieën kunnen we omwille van een verschillende definiëring niet vergelijken.

Tabel 6 Verdeling UVW-WZ, leefloners en werkende bevolking naar een aantal kenmerken, 2008, België.

	UVW-WZ (absoluut)	II (absoluut)	werkend (absoluut)	UVW-WZ (relatief)	II (relatief)	werkend (relatief)
totaal	432.499	83.025	4.445.897	100,0%	100,0%	100,0%
man	207.867	33.751	2.460.711	48,1%	40,7%	55,3%
vrouw	224.632	49.272	1.985.186	51,9%	59,3%	44,7%
onbekend	0	2	0	0,0%	0,0%	0,0%
0-19	5.247	8.865	46.779	1,2%	10,6%	1,1%
20-24	53.995	15.451	308.799	12,5%	18,4%	7,0%
25-29	61.404	8.534	550.824	14,2%	10,2%	12,4%
30-34	51.992	7.281	577.035	12,0%	8,7%	13,0%
35-39	50.932	7.633	633.839	11,8%	9,1%	14,3%
40-44	49.848	7.520	671.288	11,5%	9,0%	15,1%
45-49	48.957	6.763	651.794	11,3%	8,0%	14,7%
50-54	63.752	6.449	530.905	14,7%	7,7%	11,9%
55-59	39.262	6.604	340.057	9,1%	7,9%	7,7%
60+	7.109	8.919	134.578	1,6%	10,5%	3,0%
Belg	378.136	60.536	4.023.537	87,4%	72,9%	90,5%
niet Belg, EU	33.585	5.975	322.772	7,8%	7,2%	7,3%
niet Belg, niet EU	20.775	16.476	99.588	4,8%	19,8%	2,2%
onbekend	0	38	0	0,0%	0,0%	0,0%
samenwonend	183.008	22.142	/	42,3%	26,7%	/
alleenstaand	103.055	36.956	/	23,8%	44,5%	/
Persoon met gezinslast	145.533	20.684	/	33,6%	24,9%	/
onbekend	902	3.243	/	0,2%	3,9%	100,0%

Bron: FOD Economie (2010), Enquête naar de arbeidskrachten 1999-2008 & gegevens RVA en POD MI bewerking CSB.

In tabel 7 bekijken we het profiel van de UVW-WZ en de leefloners per gewest³⁰. In Brussel zijn er relatief veel mannelijke UVW-WZ: Brussel is het enige gewest met meer mannelijke dan vrouwelijke werklozen. Waar Vlaanderen relatief veel oudere werklozen (+45 jaar) heeft, telt Wallonië relatief veel jongere (-25 jaar) werklozen. Brussel telt het grootste aandeel werklozen in de leeftijdscategorie van 25-44 jaar. Brussel telt relatief veel werklozen zonder Belgische nationaliteit, afkomstig van zowel binnen de EU als daarbuiten. In Vlaanderen daarentegen zijn relatief veel werklozen Belg. Waar Vlaanderen relatief veel

³⁰ Het profiel van de werkende bevolking per gewest hebben we hier niet opgenomen maar is terug te vinden in bijlage 2.

samenwonende UVW-WZ telt, zijn er in Wallonië en Brussel relatief veel werklozen met gezinslast.

Net als bij de UVW-WZ telt Brussel relatief veel mannelijke leefloners. In Vlaanderen zijn er relatief veel oudere leefloners (+55 jaar). In Wallonië zijn er relatief veel jonge leefloners (-25 jaar) en leefloners in de leeftijdscategorie van 45-54 jaar. In Brussel zijn er relatief veel leefloners tussen de 25 en 44 jaar. Brussel telt relatief veel leefloners met een nationaliteit van buiten de EU. Wallonië telt het relatief grootste aantal leefloners met de Belgische nationaliteit. Qua verdeling naar vergoedingscategorieën bij leefloon zijn de verschillen tussen de gewesten beperkt³¹.

Tabel 7 Verdeling UVW-WZ en leefloners naar een aantal kenmerken, 2008, per gewest.

	UVW-WZ VI	UVW-WZ Br	UVW-WZ WI	II VI	II Br	II WI
totaal	35,4%	17,1%	47,6%	27,0%	28,0%	45,0%
man	47,5%	52,3%	47,0%	39,6%	42,3%	40,2%
vrouw	52,5%	47,7%	53,0%	60,4%	57,7%	59,8%
onbekend	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
0-19	1,2%	0,7%	1,4%	9,6%	7,7%	12,8%
20-24	10,6%	10,1%	14,7%	16,5%	18,1%	19,7%
25-29	12,3%	16,6%	14,7%	10,6%	11,6%	9,0%
30-34	10,3%	15,3%	12,1%	8,7%	10,2%	7,7%
35-39	10,5%	14,2%	11,9%	8,4%	10,3%	8,8%
40-44	11,1%	12,4%	11,5%	8,4%	9,3%	9,1%
45-49	11,8%	11,1%	11,0%	7,8%	7,7%	8,4%
50-54	17,7%	11,7%	13,6%	7,4%	7,1%	8,2%
55-59	12,5%	6,6%	7,5%	8,6%	6,8%	8,0%
60+	2,0%	1,3%	1,5%	13,9%	11,2%	8,3%
Belg	91,3%	76,5%	88,5%	72,1%	62,2%	80,0%
niet Belg, EU	4,0%	11,4%	9,3%	6,3%	8,0%	7,3%
niet Belg, niet EU	4,7%	12,2%	2,2%	21,5%	29,8%	12,7%
onbekend	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
samenwonend	51,9%	29,3%	39,9%	26,0%	28,5%	25,9%
alleenstaand	20,8%	32,3%	23,0%	46,9%	43,9%	43,5%
persoon met gezinslast	26,9%	38,2%	37,0%	26,8%	27,6%	22,1%
onbekend	0,4%	0,2%	0,1%	0,3%	0,0%	8,5%

Bron: gegevens RVA en POD MI bewerking CSB.

³¹ Hierbij moeten we rekening houden dat bij 8,5% van de Waalse leefloners de vergoedingscategorie onbekend is.

4.3.2. Gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ en leefloners

In tabel 8 kijken we naar het aantal werklozen en leefloners in de verschillende activeringsmaatregelen. Bij de werklozen zijn vier maatregelen goed voor 85% van het totaal aantal activeringen: ACTIVA, IGU³², vrijstelling bij het volgen van studies en beroepsopleiding en PWA. Slechts zeven personen zaten in 2008 in een invoeginterim. Wegens dit beperkte aantal nemen we deze maatregel niet verder op in onze analyse. Bij de leefloners wordt meer dan 90% geactiveerd met een overeenkomst in het kader van artikel 60, §7 (75,4% in het gewone artikel 60, §7 en 15,4% via artikel 60, §7 sociale economie).

Tabel 8 Aantal UVW-WZ en leefloners in de verschillende activeringsmaatregelen, 2008, België.

	UVW-WZ (absoluut)	UVW-WZ (IGU enkel nieuw stelsel)	II (absoluut)	UVW-WZ (relatief)	UVW-WZ (IGU enkel nieuw stelsel)	II (relatief)
deelt	(48001)*	31834		(28,41%)*	20,8%	
ber&stu	34164	34164		20,22%	22,40%	
pwa	23273	23273		13,77%	15,20%	
whv	7209	7209		4,27%	4,70%	
actst	495	495		0,29%	0,30%	
sine	10308	10308	414	6,10%	6,70%	1,80%
act	39729	39729	854	23,51%	26,00%	3,60%
doorstrplan	5776	5776	391	3,42%	3,80%	1,70%
artikel 60,7			17719			75,40%
artikel 60,7 soc econ			3615			15,40%
artikel 61			506			2,20%
invoeginterim			7			0,00%
totaal	168955	152788	23506	100%	100%	100,00%

* Dit cijfer voor IGU is anders gemeten dan de andere cijfers (betalingen, i.p.v. personen) en daardoor niet geheel vergelijkbaar. Het geeft een benadering van het totaal aantal personen met IGU.

Bron: gegevens RVA en POD MI bewerking CSB.

Op basis van de OESO typologie (zie hoofdstuk 4.2.) zien we dat de UVW-WZ geactiveerd worden via verschillende maatregelen met verschillende doelstellingen. Ruim 41% van de werklozen zit in een maatregel die de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt wil realiseren. 15,2% zit in een maatregel met als einddoel de inschakeling in de gesubsidieerde

³² Bij de categorie "deelt" wordt een onderscheid gemaakt tussen de personen met IGU in het oude en het nieuwe stelsel (sinds 1/7/2005 - start nieuwe berekeningswijze van de IGU). Voor deze tabel wordt een onderscheid gemaakt tussen de totale groep deeltijds werkenden met IGU (op basis van betalingen-jaargemiddelde, gemiddeld 48001 betalingen per maand in 2008) en degenen die opgenomen zijn in het nieuwe stelsel (31834 personen in 2008). Alle tabellen en grafieken die hierop volgen bevatten enkel de deeltijds werkenden met IGU in het nieuwe stelsel. De tabellen en grafiek bevatten de gegevens voor personen (en niet de betalingen) die tijdens 2008 recht hadden op en bepaalde uitkering en/of deelnamen aan een bepaalde maatregel.

arbeid. 20,8% van de UVW-WZ zit in een maatregel die tewerkstelling aanmoedigt en 22,4% in een maatregel die het volgen van studies en een opleiding ondersteunt.

Alle geactiveerde leefloners lijken in een maatregel te zitten die de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt als doel heeft. Dit beeld is evenwel vertekend omdat we geen gegevens hebben over een aantal maatregelen die toegankelijk zijn voor leefloners en/of werklozen (o.a. dienstencheques, startbanen, beschutte werkplaatsen en socio-professionele integratie). Ook in verband met het verstrekken van opleidingen en studies aan leefloners beschikken we niet over de nodige informatie.

Tabel 9 toont de verhouding van activeringen tussen de gewesten. In Vlaanderen wordt er relatief vaak geactiveerd: 42,6% van het totaal aantal Vlaamse werklozen zit in een activeringsmaatregel. Deze activering gebeurt via verschillende maatregelen. Vooral van de werkhervattingstoeslag, ACTIVA start en SINE wordt relatief veel gebruik gemaakt (zie Grafiek 1). In Brussel wordt slechts 19,6% van de werklozen geactiveerd. In Wallonië is dit 35,6%. Sommige maatregelen worden in Wallonië relatief vaak gebruikt (vrijstelling bij het volgen van studies en een beroepsopleiding, ACTIVA en het doorstromingsplan), andere relatief weinig (werkhervattingstoeslag, ACTIVA start en SINE).

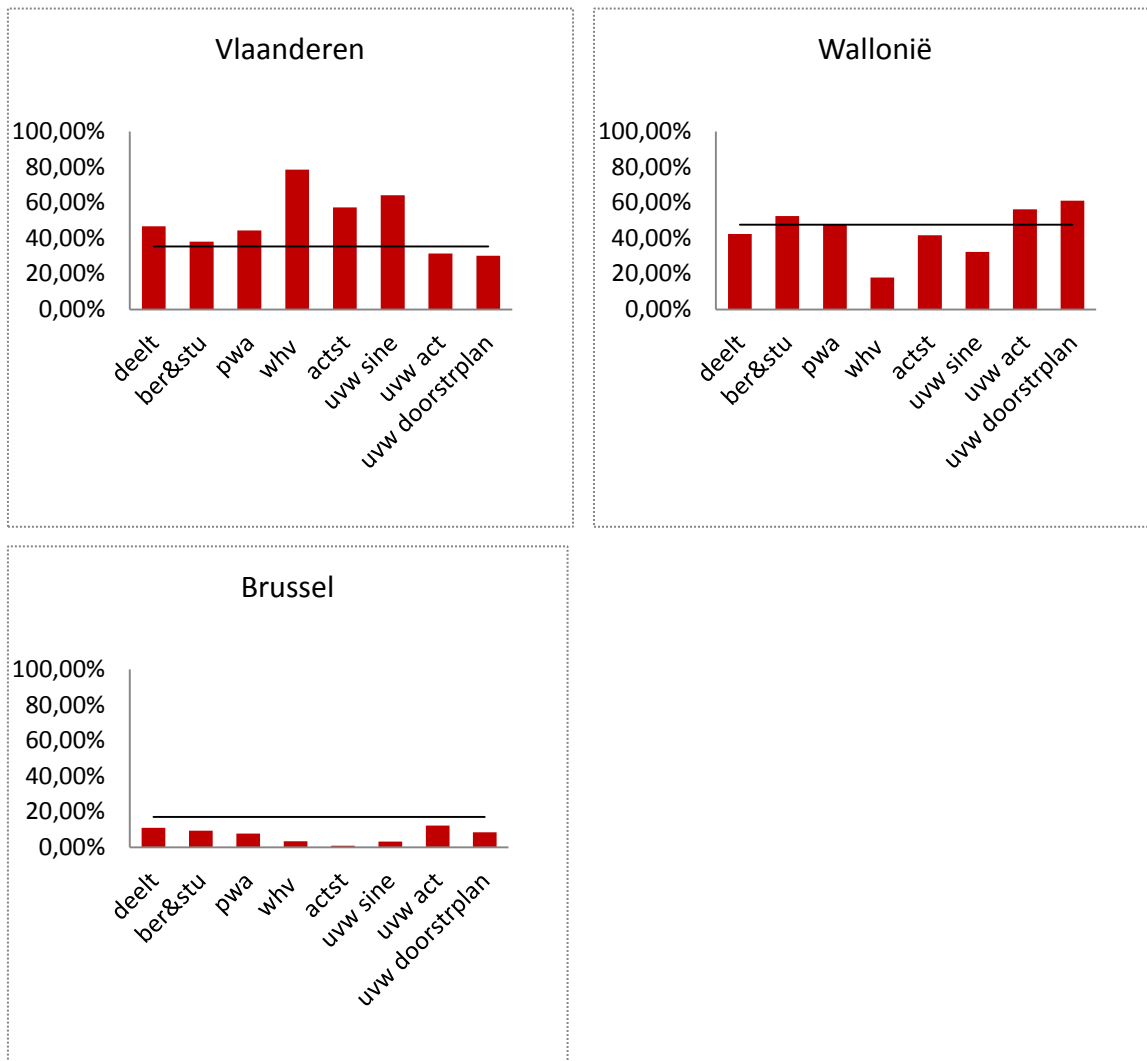
Tabel 9 Aantal activeringen per gewest, 2008.

	UVW-WZ (absoluut)	II (absoluut)	UVW-WZ (relatief)	II (relatief)
Vlaanderen	65133	7827	42,6%	34,8%
Brussel	14463	5827	19,6%	25,1%
Wallonië	73202	9852	35,6%	26,4%
totaal	152798	23506		

Opmerking: Voor de deeltijds werkenden met IGU zijn enkel de personen in de nieuwe IGU regeling opgenomen.

Bron: gegevens RVA en POD MI bewerking CSB.

Grafiek 1 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ, 2008, per gewest*.

Opmerking: Voor de deeltijds werkenden met IGU zijn enkel de personen in de nieuwe IGU regeling opgenomen. 16.167 IGU-ers in het oude stelsel werden hier niet opgenomen.

Bron: gegevens RVA bewerking CSB.

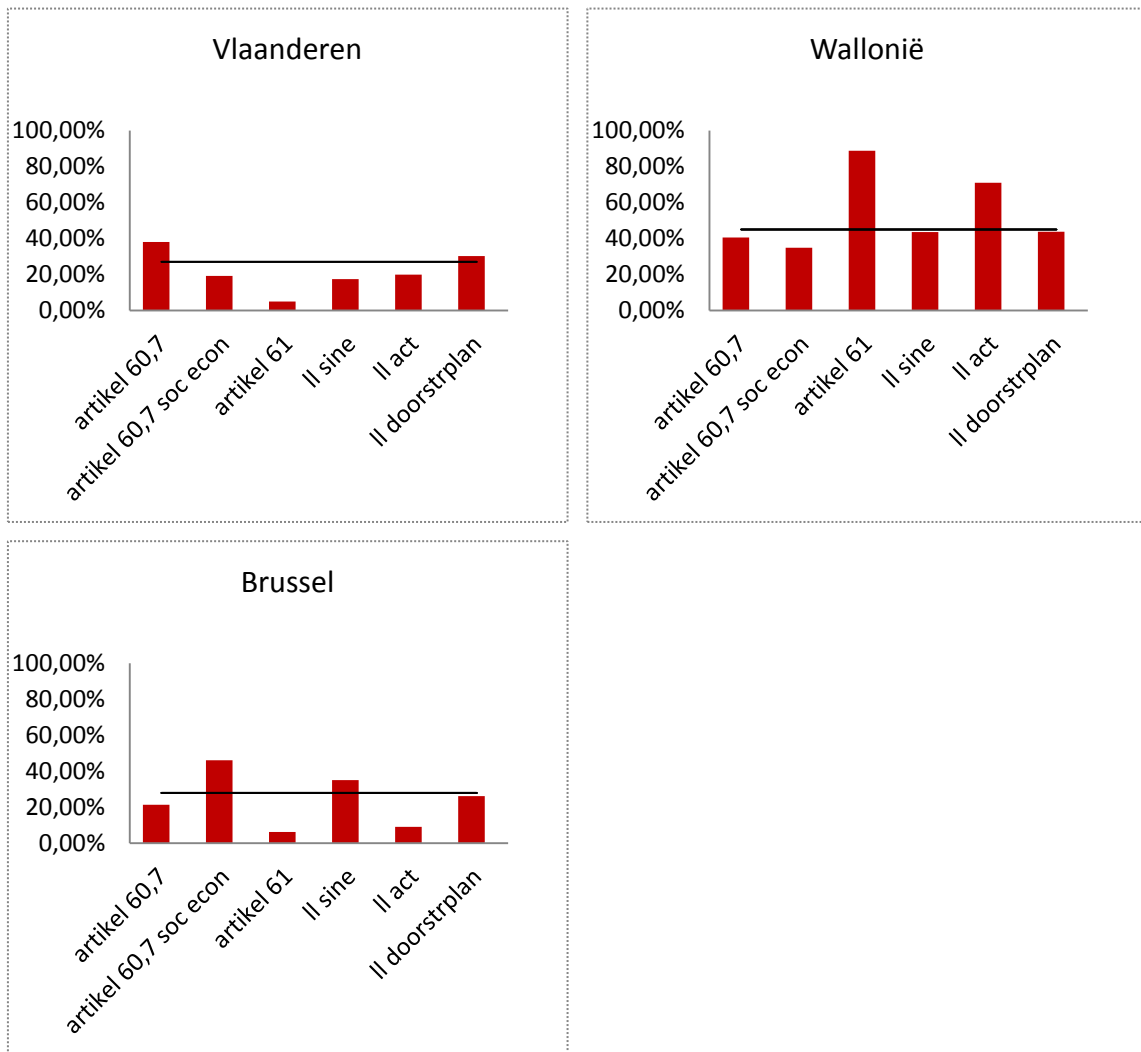
* Met █ : het respectievelijke aandeel Vlaamse, Waalse en Brusselse UVW-WZ per activeringsmaatregel.

Met —: het respectievelijke aandeel Vlaamse, Waalse en Brusselse UVW's.

In 2008 zat 28,3% van het totaal aantal leefloners in België in een activeringsmaatregel (zie Tabel 9). In Vlaanderen ligt dit met 34,8% een stuk hoger. Activering van leefloners gebeurt in Vlaanderen relatief vaak via artikel 60, §7 en de doorstromingsprogramma's (zie Grafiek 2). In Brussel (25,1%) en Wallonië (26,4%) ligt het aantal activeringen van leefloners enkele procenten onder het Belgische gemiddelde. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt er relatief vaak geactiveerd via artikel 60, §7 sociale economie en SINE. In Wallonië gebeurt dit relatief vaak met ACTIVA en artikel 61.

Grafiek 2 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners, 2008, per gewest*.

Bron: gegevens POD MI bewerking CSB.

* Met █ : het respectievelijke aandeel Vlaamse, Waalse en Brusselse leefloners per activeringsmaatregel.

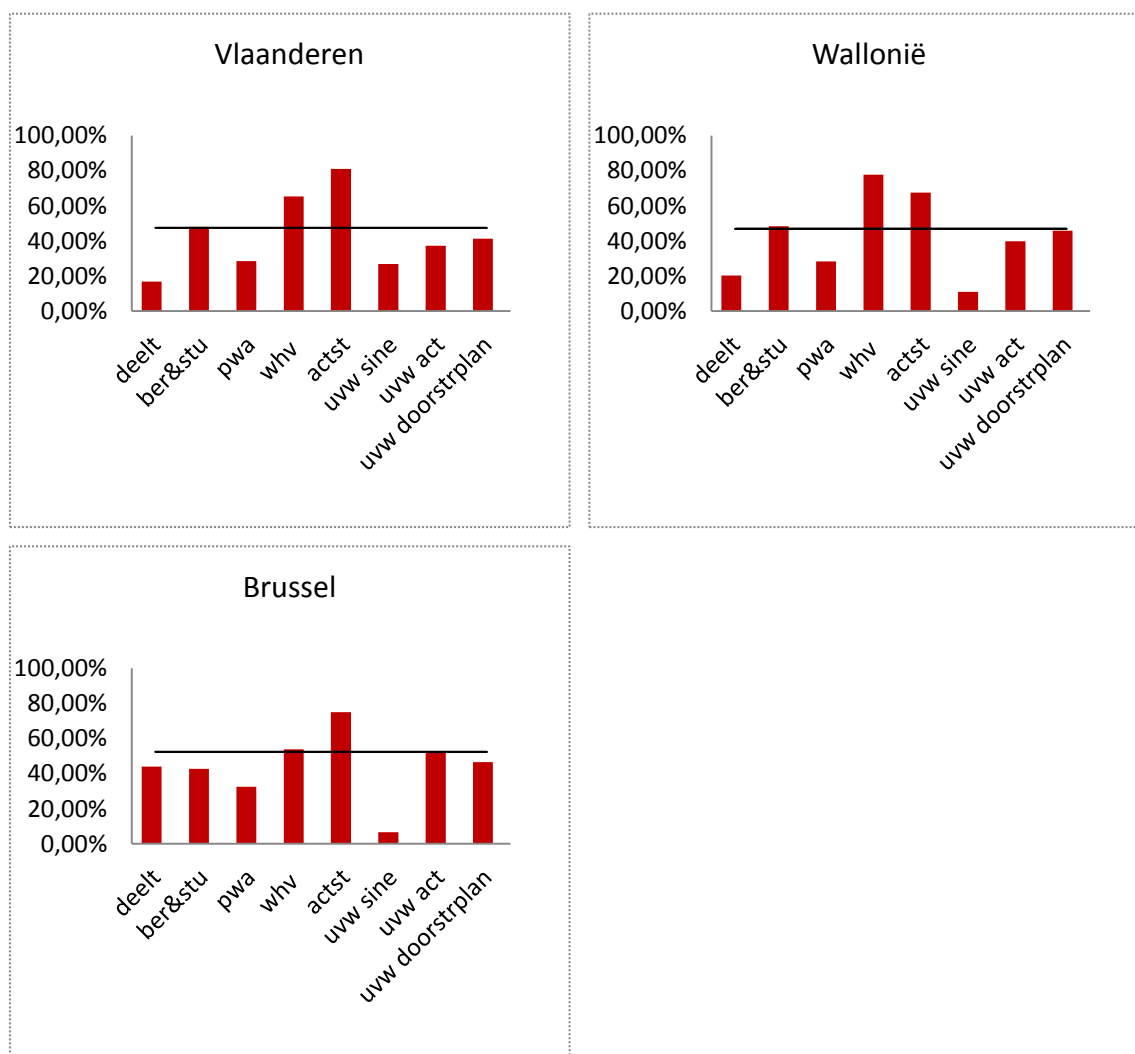
Met ____ : het respectievelijke aandeel Vlaamse, Waalse en Brusselse leefloners.

4.3.3. Gebruik van activeringsmaatregelen: kenmerken van de gebruikers

1. Geslacht

In de verschillende activeringsmaatregelen voor UVW-WZ zien we een relatieve oververtegenwoordiging van vrouwen (in verhouding tot de totale groep UVW-WZ), met uitzondering van de werkhervattingstoeslag en ACTIVA start (zie Grafiek 3). De maatregelen bereiken een uitgesproken mannelijk of vrouwelijk publiek. Dit beeld is consistent voor de verschillende gewesten.

Grafiek 3 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ naar geslacht, 2008, per gewest*.

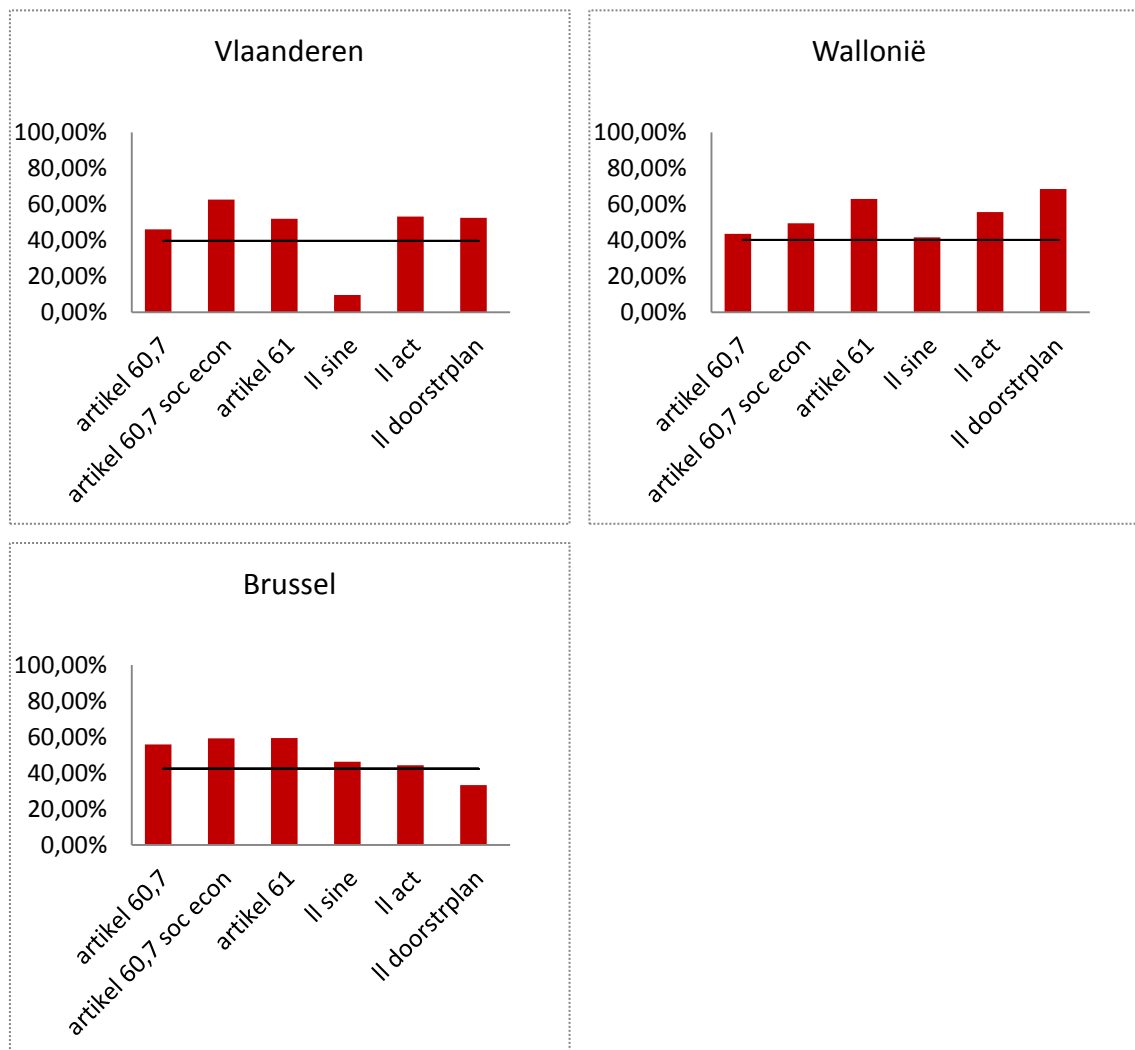
Opmerking: Voor de deeltijds werkenden met IGU zijn enkel de personen in de nieuwe IGU regeling opgenomen. 16.167 IGU-ers in het oude stelsel werden hier niet opgenomen.

Bron: gegevens RVA bewerking CSB.

* Met █ : het % UVW-WZ van het mannelijke geslacht per activeringsmaatregel, in respectievelijk Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Met — : het % UVW-WZ van het mannelijke geslacht, in respectievelijke Vlaanderen, Wallonië en Brussel.

Het tegengestelde beeld krijgen we bij de leefloners, waar we een relatieve oververtegenwoordiging van mannen zien in de verschillende activeringsmaatregelen (in verhouding tot de totale groep leefloners) (zie Grafiek 4). Enkel de maatregelen SINE in Vlaanderen en de doorstromingsprogramma's in Brussel vormen hierop een uitzondering.

Grafiek 4 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners naar geslacht, 2008, per gewest*.

Bron: gegevens POD MI bewerking CSB.

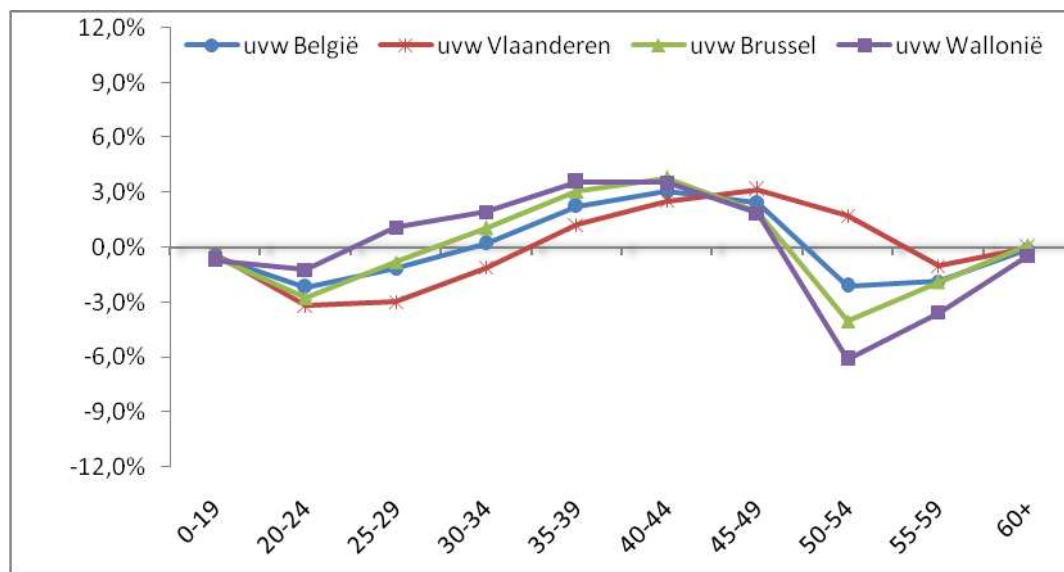
* Met █ : het % leefloners van het mannelijke geslacht per activeringsmaatregel, in respectievelijk Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Met : het % leefloners van het mannelijke geslacht, in respectievelijke Vlaanderen, Wallonië en Brussel.

2. Leeftijd

Relatief weinig jongere (-30 jaar) en oudere (+50 jaar) werklozen zitten in een activeringsmaatregel (dit in verhouding tot de totale groep UVW-WZ) (zie Grafiek 5). De 30 tot 50 jarigen worden relatief veel geactiveerd. Wanneer we kijken naar elke activeringsmaatregel afzonderlijk, dan zien we dit beeld niet terug. Bij een aantal

activeringsmaatregelen komt dit omdat ze een leeftijdsbeperking in zich dragen (met name ACTIVA start en de werkhervattingstoelage). Daarnaast zijn er een aantal maatregelen zonder leeftijdsbeperking, die voornamelijk jongere (vrijstelling bij het volgen van studies en een beroepsopleiding) en oudere (PWA) werklozen aantrekken. Wanneer we kijken naar de verschillende gewesten, dan zien we dat er in Vlaanderen (en in mindere mate in Brussel) relatief weinig jongere en relatief veel oudere werklozen worden geactiveerd. In Wallonië krijgen we het omgekeerde beeld: relatief veel jongere en relatief weinig oudere werklozen bevinden zich in een activeringsmaatregel.

Grafiek 5 Relatief (in verhouding tot totale groep UVW-WZ) gebruik van activeringsmaatregelen voor UVW's naar leeftijd, 2008, per gewest.

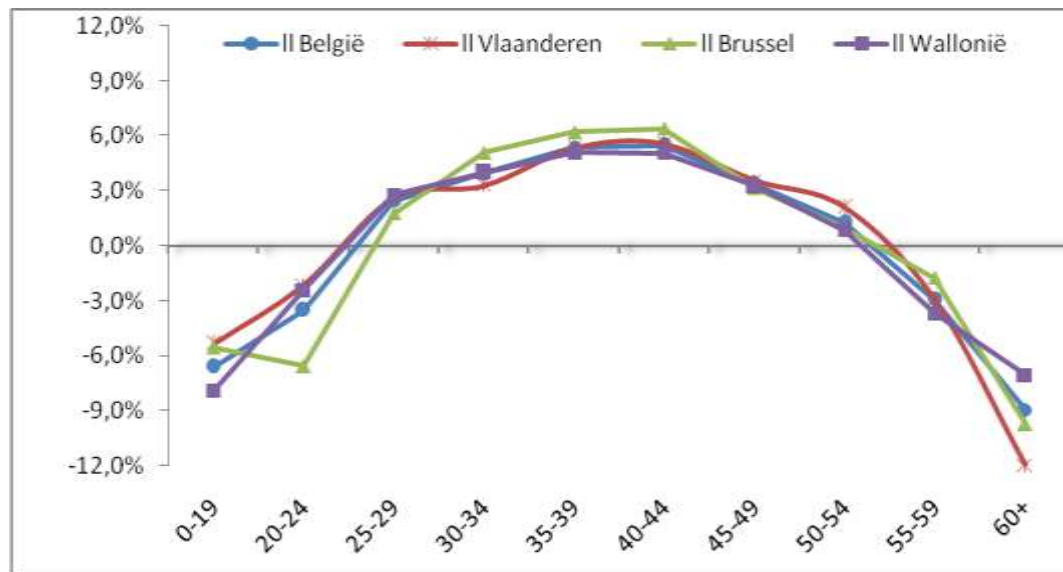

Opmerking: Voor de deeltijds werkenden met IGU zijn enkel de personen in de nieuwe IGU regeling opgenomen. 16.167 IGU-ers in het oude stelsel werden hier niet opgenomen.

Bron: gegevens RVA bewerking CSB.

Bij de leefloners zitten weinig jongeren (-25 jaar) in een activeringsmaatregel in verhouding tot de totale groep leefloners, ondanks het feit dat jongeren een prioritaire doelgroep vormen voor activering. Mogelijke verklaringen zijn dat er zich in deze groep veel studenten bevinden die wel een leefloon ontvangen maar (nog) niet geactiveerd worden of dat na begeleiding de doorstroming naar de arbeidsmarkt toch tot stand komt zonder bijkomende ondersteuning met een activeringsmaatregel. Ouderen (+55 jaar) worden eveneens weinig geactiveerd. De 25-49 jarigen worden relatief vaak geactiveerd (zie Grafiek 6). Dit beeld zien we terug wanneer we opsplitsen naar activeringsmaatregel en naar gewest. Enige uitzondering hierop vormt artikel 61, waar we in de drie gewesten een relatieve oververtegenwoordiging zien van de 20 tot 24 jarigen.

Grafiek 6 Relatief (in verhouding tot totale groep leefloners) gebruik van activeringsmaatregelen voor leefloners naar leeftijd, 2008, per gewest.

Bron: gegevens POD MI bewerking CSB.

3. Nationaliteit

In de activeringsmaatregelen voor UVW-WZ zien we een relatieve oververtegenwoordiging (in verhouding tot de totale groep UVW-WZ) van het aantal personen met de Belgische nationaliteit (zie Tabel 10). Werklozen met een andere nationaliteit, afkomstig vanuit de Europese Unie of daarbuiten, zijn ondervertegenwoordigd. Dit beeld zien we terug in de drie Belgische gewesten.

Tabel 10 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ naar nationaliteit, 2008, per gewest.

	Vlaanderen			Brussel			Wallonië		
	Belg	Niet Belg, EU	Niet Belg, niet EU	Belg	Niet Belg, EU	Niet Belg, niet EU	Belg	Niet Belg, EU	Niet Belg, niet EU
deelt	93,8%	3,4%	2,8%	75,9%	12,5%	11,6%	89,0%	9,6%	1,5%
ber&stu	91,3%	3,2%	5,5%	79,8%	9,1%	11,1%	90,8%	6,6%	2,5%
pwa	97,8%	1,9%	0,3%	83,5%	11,2%	5,3%	91,4%	8,1%	0,5%
whv	97,6%	2,3%	0,1%	84,6%	14,3%	1,0%	84,4%	15,5%	0,1%
actst	95%	2,5%	2,5%	75%	0%	25%	92,7%	4,7%	2,6%
totaal aantal UVW's	91,3%	4,0%	4,7%	76,5%	11,4%	12,2%	88,5%	9,3%	2,2%

Opmerking: Voor de deeltijds werkenden met IGU zijn enkel de personen in de nieuwe IGU regeling opgenomen. 16.167 IGU-ers in het oude stelsel werden hier niet opgenomen.

Bron: gegevens RVA bewerking CSB.

Personen zonder Belgische nationaliteit, afkomstig van buiten de Europese Unie, maken relatief vaak gebruik (in verhouding tot de totale groep leefloners) van de activeringsmaatregelen voor leefloners (zie Tabel 11). Personen met een Belgische nationaliteit zijn ondervertegenwoordigd. Voor de niet Belgen, afkomstig uit de Europese Unie, zien we een gemengd beeld: sommige maatregelen gebruiken ze relatief vaker (artikel 61 en ACTIVA), andere relatief beperkter (SINE en doorstromingsprogramma). Wanneer we kijken naar de regionale verschillen, dan zien we dat er in Brussel relatief veel Belgen geactiveerd worden (in verhouding tot het aantal leefloners in Brussel met de Belgische nationaliteit). Dit geldt voornamelijk in de maatregelen artikel 61, SINE en ACTIVA. De resultaten voor Vlaanderen en Wallonië zijn gelijkend op deze in België.

Een mogelijke verklaring voor het profielverschil naar nationaliteit in de activeringsmaatregelen toegankelijk voor UVW's en leefloners is de volgende. De personen behorende tot de groep niet Belg, niet EU die naar België komen hebben geen rechten opgebouwd om tot het Belgische werkloosheidsstelsel toegelaten te worden en ze kloppen dan ook massaal aan bij het OCMW. Binnen deze groep zitten vaak mensen met een sterk profiel, die de activeringsmaatregelen gebruiken als hun vaak enige manier om werkervaring op te doen en als middel om sociale rechten op te bouwen. Hierbij worden ze voornamelijk tewerkgesteld in een artikel 60, §7. De personen met de Belgische nationaliteit hebben op basis van een vorige tewerkstelling vaak wel rechten opgebouwd om toegelaten te worden tot de activeringsmaatregelen voor UVW's. Zij maken dan ook relatief vaak gebruik van deze maatregelen. De Belgen die terecht komen binnen het leefloonstelsel, hebben vaak een zwakker profiel en zijn moeilijker toe te leiden naar de boven besproken activeringsmaatregelen. Zij zijn dan ook ondervertegenwoordigd (in verhouding tot het totaal aantal leefloners met de Belgische nationaliteit) in de verschillende activeringsmaatregelen toegankelijk voor leefloners.

Tabel 11 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners naar nationaliteit, 2008, per gewest.

	Vlaanderen			Brussel			Wallonië		
	Belg	Niet Belg, EU	Niet Belg, niet EU	Belg	Niet Belg, EU	Niet Belg, niet EU	Belg	Niet Belg, EU	Niet Belg, niet EU
artikel 60,7	66,7%	6,5%	26,8%	51,8%	6,6%	42,4%	75,5%	8,4%	16,1%
artikel 60,7 soc econ	51,8%	6,0%	42,2%	66,3%	6,9%	26,8%	73,0%	8,0%	18,9%
artikel 61	56,0%	4,0%	40,0%	65,6%	6,3%	28,1%	65,7%	8,7%	25,6%
sine	44,4%	5,6%	5,0%	69,8%	1,9%	27,8%	72,2%	8,9%	18,9%
act	63,3%	8,2%	28,7%	63,6%	6,5%	29,9%	69,0%	8,6%	22,4%
doorstrplan	56,8%	5,1%	38,1%	38,2%	7,8%	53,9%	78,9%	3,5%	17,5%
totaal aantal II	72,1%	6,3%	21,5%	62,2%	8,0%	29,8%	80,0%	7,3%	12,7%

Bron: gegevens POD MI bewerking CSB.

4. Vergoedingscategorie

Tot slot kijken we naar het relatieve aantal activeringen per vergoedingscategorie. Slechts voor drie activeringsmaatregelen voor werklozen zijn deze gegevens bekend (zie Tabel 12). Binnen de groep van rechthebbenden op een IGU zien we een duidelijke oververtegenwoordiging van de personen met gezinslast en een ondervertegenwoordiging van de samenwonenden (dit in verhouding tot de totale groep UVW-WZ). De wetgeving van de IGU werkt dit in de hand: de werkloosheidsuitkering, waarmee rekening wordt gehouden bij het bepalen van het recht op een IGU, is bij samenwonende werklozen beperkt. Wanneer zij deeltijds werken komen ze vaak niet in aanmerking voor een IGU. Werklozen met gezinslast hebben een hogere werkloosheidsuitkering. Bij een deeltijdse tewerkstelling hebben zij meer kans dat het deeltijds loon in aanmerking komt voor een IGU (RVA, 2009). De verdeling naar vergoedingscategorie in de maatregelen PWA en vrijstelling bij het volgen van studies en een beroepsopleiding is sterk gelijklopend met deze van de totale groep UVW-WZ. Regionale verschillen zijn beperkt in deze drie maatregelen.

Tabel 12 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door UVW-WZ naar vergoedingscategorie, 2008, per gewest.

	Vlaanderen			Brussel			Wallonië		
	Samen-wonend	Alleen-stand	Met gezins-last	Samen-wonend	Alleen-stand	Met gezins-last	Samen-wonend	Alleen-stand	Met gezins-last
deelt	24,0%	20,5%	55,4%	10,0%	30,0%	60,0%	14,0%	19,7%	66,2%
ber&stu	55,1%	21,8%	23,1%	27,8%	32,9%	39,3%	41,5%	22,9%	35,6%
pwa	57,2%	20,7%	20,9%	20,3%	30,7%	48,9%	36,0%	22,0%	41,7%
totaal aantal UVW's	51,9%	20,8%	26,9%	29,3%	32,3%	38,2%	39,9%	23,0%	37,0%

Opmerking: Voor de deeltijds werkenden met IGU zijn enkel de personen in de nieuwe IGU regeling opgenomen. 16.167 IGU-ers in het oude stelsel werden hier niet opgenomen.

Bron: gegevens RVA bewerking CSB.

Bij de leefloners zien we bij alle maatregelen een relatieve ondervertegenwoordiging van de samenwonenden en een relatieve oververtegenwoordiging van de personen met gezinslast (in verhouding tot de totale groep leefloners) (zie Tabel 13). Artikel 61 vormt hierop een uitzondering. Voor de alleenstaanden zijn de resultaten gemengd: ze zijn oververtegenwoordigd in de maatregelen artikel 61, ACTIVA en de doorstromingsprogramma's, maar ondervertegenwoordigd bij tewerkstelling via artikel 60, §7; artikel 60 sociale economie en SINE. Voor een aantal geactiveerde leefloners is de vergoedingscategorie onbekend, gaande van 3,2% bij artikel 61 tot 7,2% bij SINE. Net zoals bij de werklozen zijn de regionale verschillen qua verdeling naar vergoedingscategorie bij de leefloners beperkt.

Tabel 13 Relatief gebruik van activeringsmaatregelen door leefloners naar vergoedingscategorie, 2008, per gewest*.

	Vlaanderen			Brussel			Wallonië		
	Samen-wonend	Alleen-stand	Met gezins-last	Samen-wonend	Alleen-stand	Met gezins-last	Samen-wonend	Alleen-stand	Met gezins-last
artikel 60,7	18,9%	37,8%	35,3%	14,8%	48,4%	28,6%	19,3%	39,8%	32,2%
artikel 60,7 soc econ	14,5%	50,8%	26,2%	22,1%	39,3%	31,1%	19,3%	42,0%	29,8%
artikel 61	20,0%	52,0%	24,0%	18,8%	59,4%	15,6%	18,3%	49,2%	25,2%
sine	16,7%	34,7%	43,1%	18,5%	31,5%	36,4%	18,9%	36,7%	33,3%
act	16,4%	40,9%	30,4%	14,3%	42,9%	32,5%	15,7%	47,9%	28,2%
doorstr plan	12,7%	43,2%	32,2%	12,7%	40,2%	41,2%	19,3%	52,6%	19,3%
totaal aantal II	26,0%	46,9%	26,8%	28,5%	43,9%	27,6%	25,9%	43,5%	22,1%

Bron: gegevens POD MI bewerking CSB.

* In België is de vergoedingscategorie bij 3,9% van de leefloners onbekend. In Wallonië loopt dit op tot 8,5%. In elke activeringsmaatregel zitten er een aantal personen waarvan de vergoedingscategorie onbekend is.

4.4. Activeringstrajecten

Op basis van administratieve gegevens uit de Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DwH AM&SB) bekijken we in deze paragraaf de blijfkansen in tewerkstelling tijdens en na de deelname aan een aantal activeringsmaatregelen en de eventuele terugstroom of doorstroom naar een uitkering. We besteden aandacht aan de globale verschillen tussen personen met een leefloon en de werkzoekenden bij de RVA, maar gaan ook dieper in op de verschillen tussen de activeringsmaatregelen onderling.

De aard van de gegevens, anonieme en geaggregeerde gegevens, laat enkel toe een globaal beeld van de verschillende stromen te schetsen. Er wordt geen uitspraak gedaan over oorzakelijke verbanden, netto tewerkstellingseffecten van de maatregelen of doelmatigheid. De gegevens tonen de positie op de arbeidsmarkt van de geactiveerden op het einde van het 1ste, 2de, 3de en 4de kwartaal nadat men als nieuw geactiveerde in de DwH AM&SB wordt opgemerkt³³ of nadat het einde van een activering wordt opgemerkt³⁴. De status van een persoon op de arbeidsmarkt wordt afgeleid uit de nomenclatuurposities en de afgeleide variabelen uit de DwH AM&SB. Er wordt met vier nomenclatuurposities m.b.t. de situatie op de arbeidsmarkt gewerkt: (1) tewerkgesteld, dit zijn alle personen die enige vorm van betaald werk uitvoeren, al dan niet in combinatie met een uitkering, (2) werkzoekend, alle personen die een uitkering als UVW-WZ ontvangen van de RVA, (3) leefloon, alle personen

³³ In een activeringsmaatregel op moment Q, maar nog geen activering op Q-1 en Q-2.

³⁴ In een activeringsmaatregel op moment Q, maar geen activering meer op Q+1 en Q+2.

die een leefloon uitbetaald krijgen door een OCMW en die niet in een andere groep ondergebracht kunnen worden en (4) de andere posities op de arbeidsmarkt zoals zieken en invaliden, gepensioneerden, niet beroepsactieven, studenten, enz. De verschillende groepen op zich zijn wat betreft de samenstelling zeer heterogeen. Zowel wat betreft leeftijd, studieniveau, gezinssamenstelling, werkloosheidsduur, arbeidsmarktverleden bestaan er grote variaties binnen en tussen de groepen en de deelnemers aan de activeringsmaatregelen. De onderstaande tabellen passen daar onder geen enkele vorm een correctie op toe. We hebben hier enkel de intentie om grote lijnen en bewegingen te onderscheiden.

Om de arbeidsmarktpositie tot 4 kwartalen na het einde van de activeringsmaatregel te kunnen volgen, hebben de cijfers betrekking op de personen die in 2006 de activering startten of beëindigden. In totaal worden de trajecten bekeken van 69.603 startende geactiveerden bij de RVA en 11.388 startende geactiveerden bij het OCMW. In totaal beëindigen 65.744 personen in 2006 een activering bij de RVA en 9.730 personen bij het OCMW. Zij worden tot 4 kwartalen na het einde van de activering opgevolgd.

4.4.1. Traject na de start van de activering

Onderstaande tabellen tonen in welke mate de deelnemers die starten in een activeringsmaatregel ook (in deze maatregel) aan het werk blijven. Vooreerst valt op te merken dat de activering van werkzoekenden bij de RVA globaal langer aanhoudt dan de activering van leefloners. Op het einde van het 1ste kwartaal na de start van de activering is 69% van de leefloners en 77% van de werklozen nog aan het werk, na vier kwartalen is dat respectievelijk nog 54 en 70%.

Ook ontvangt 17% van de leefloners en 15% van de werklozen op het einde van het 1ste kwartaal na de start van de activering al opnieuw zijn uitkering. De cijfers laten niet toe uit te maken of het de werknemer of de werkgever was die een eind maakte aan de tewerkstelling. Verder valt ook een aanzienlijke stroom op van leefloners naar de RVA, 8% na het 1ste kwartaal na de start van de activering en 20% na 4 kwartalen.

Tabel 14 Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na de start in een activeringsmaatregel, voor personen die in 2006 een activering startten*, België.

Oorspronkelijke instelling		na 1 kwartaal	na 2 kwartalen	na 3 kwartalen	na 4 kwartalen
werkend					
	POD MI	69,0	71,9	69,8	54,2
	RVA	76,8	73,4	71,8	69,6
werkzoekend					
	POD MI	7,8	4,7	5,9	19,7
	RVA	15,3	17,8	18,5	19,6
leefloon					
	POD MI	16,7	17,1	16,6	15,0
	RVA	0,2	0,2	0,2	0,3
andere					
	POD MI	6,5	6,6	8,0	11,4
	RVA	7,7	8,0	8,9	10,0

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ. Bewerking CSB.

* 42 personen combineerden een activeringsmaatregel bij OCMW en RVA. Ze werden hier buiten beschouwing gelaten.

Het globale beeld per groep verhult aanzienlijke verschillen in werk, terugstroom en doorstroom tussen de verschillende maatregelen.

Vrij kort na de start van de activering van RVA werkzoekenden is de uitval het kleinst in SINE en het doorstromingsprogramma, na 4 kwartalen geven SINE en de werkhervattingstoelag de kleinste uitval. Wie na de start van de activering uitvalt als werkende, wordt voornamelijk opnieuw in de werkloosheidsverzekering teruggevonden. Slechts een zeer klein percentage doet beroep op een leefloon.

Tabel 15 Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na de start in verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij de RVA die in 2006 een activering startten, België.

in %	na 1 kwartaal	na 2 kwartalen	na 3 kwartalen	na 4 kwartalen
werkend				
ACTIVA	76,3	71,2	69,6	68,3
Deeltijds met behoud van uitkering	76,3	72,5	71,3	71,8
Doorstromingsprogramma	91,9	87,1	83,3	57,6
SINE	89,3	85,2	82,8	80,7
Werkhervattingstoelage	85,5	80,7	80,6	81,2
werkzoekend				
ACTIVA	15,9	20,7	21,6	21,9
Deeltijds met behoud van uitkering	15,6	18,1	18,3	17,8
Doorstromingsprogramma	4,7	7,3	9,8	26,8
SINE	6,8	9,8	11,2	12,0
Werkhervattingstoelage	8,3	10,8	10,3	9,5
leefloon				
ACTIVA	0,2	0,2	0,2	0,3
Deeltijds met behoud van uitkering	0,2	0,2	0,2	0,2
Doorstromingsprogramma	0,2	0,2	0,2	0,3
SINE	0,2	0,3	0,4	0,5
Werkhervattingstoelage	0,1	0,1	0,1	0,0
andere				
ACTIVA	7,6	7,8	8,6	9,5
Deeltijds met behoud van uitkering	8,0	9,2	10,2	10,2
Doorstromingsprogramma	3,2	5,4	6,7	15,3
SINE	3,7	4,7	5,7	6,8
Werkhervattingstoelage	6,1	8,4	9,1	9,3

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ. Bewerking CSB.

Bij de geactiveerde leefloners is de uitval vlak na de start van de activering het kleinst in artikel 60, §7, artikel 60 sociale economie en doorstromingsprogramma. De meerderheid van geactiveerden via artikel 60, §7 en artikel 60, §7 sociale economie blijft gedurende een langere tijd aan het werk. Na 4 kwartalen is bijna een kwart van de leefloners in artikel 60, §7 en art 60, §7 sociale economie evenwel doorgestroomd naar de RVA als werkzoekende.

We merken een grote uitval op bij de socio-professionele integratie (SPI) en ACTIVA. Bij deze laatste groepen ontstaat een sterke terugstroom naar het leefloon. De leefloners kunnen hun tewerkstelling binnen het normaal economisch circuit (NEC) (via ACTIVA en de SPI) moeilijk behouden, zelfs tijdens de activering. Artikel 60, §7 geeft vaker een stabiele tewerkstelling tijdens de activering maar leidt na stopzetting vaak tot een loutere doorstroom naar een RVA-uitkering.

Tabel 16 Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na de start in verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij het OCMW die in 2006 een activering startten, België.

in %	na 1 kwartaal	na 2 kwartalen	na 3 kwartalen	na 4 kwartalen
werkend				
ACTIVA	66,7	59,7	57,9	56,0
Activa PVP*	91,7	91,7	91,7	75,0
art.60	80,9	77,0	74,1	52,5
art.61*	72,9	67,1	62,4	62,4
Doorstromingsprogramma	78,6	73,6	70,4	60,4
Invoeginterim*	50,0	50,0	50,0	50,0
SINE*	71,1	66,7	63,3	60,0
Sociaal economie initiatief	80,0	76,9	73,8	50,5
Socio-professionele integratie	37,7	38,1	38,5	40,4
werkzoekend				
ACTIVA	1,6	3,1	4,1	6,0
Activa PVP*	0,0	0,0	0,0	0,0
art.60	2,8	3,9	5,3	23,5
art.61*	0,0	0,0	1,2	5,9
Doorstromingsprogramma	0,6	3,1	2,5	4,4
Invoeginterim*	0,0	0,0	0,0	0,0
SINE*	1,1	2,2	2,2	4,4
Sociaal economie initiatief	3,4	3,8	5,2	24,5
Socio-professionele integratie	4,1	5,6	6,0	6,8
leefloon				
ACTIVA	15,1	17,9	17,0	16,7
Activa PVP*	0,0	0,0	0,0	8,3
art.60	7,6	8,9	9,5	8,7
art.61*	14,1	15,3	17,6	12,9
Doorstromingsprogramma	6,9	7,5	10,1	13,8
Invoeginterim*	25,0	25,0	25,0	25,0
SINE*	11,1	16,7	17,8	16,7
Sociaal economie initiatief	7,3	8,6	9,4	9,3
Socio-professionele integratie	33,9	30,7	27,7	24,3
andere				
ACTIVA	3,1	5,7	7,5	7,9
Activa PVP*	0,0	0,0	0,0	8,3
art.60	3,9	5,4	6,2	10,5
art.61*	2,4	7,1	8,2	8,2
Doorstromingsprogramma	1,3	3,1	4,4	8,8
Invoeginterim*	0,0	0,0	0,0	0,0
SINE*	5,6	3,3	5,6	7,8
Sociaal economie initiatief	4,1	5,5	6,4	10,5
Socio-professionele integratie	6,1	7,4	9,6	10,3

N<100. De procentuele verdeling is niet stabiel en wordt niet in de bespreking opgenomen.

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ. Bewerking CSB.

4.4.2. Traject na activering

De werkzoekenden en leefloners die in een activeringsmaatregel actief zijn geweest vallen uit elkaar in drie groepen. Een eerste groep is gedurende het maximaal aantal kwartalen geactiveerd geweest. Een tweede groep beëindigt de activering voortijdig, al dan niet op eigen initiatief. De derde groep zat in een maatregel van onbeperkte duur (al dan niet voor een beperkte groep) zoals de werkhervattingstoeslag, SINE en IGU. Voor deze groep gaat het einde van de maatregel in de regel samen met het einde van de tewerkstelling. Omdat de toepassingscriteria van de verschillende maatregelen zo complex en divers zijn, kon op basis van de beschikbare gegevens niet uitgemaakt worden tot welke van deze drie groepen de geactiveerden behoorden. De voorgaande tabellen, die nagingen hoe lang iemand in de maatregel actief blijft, doen vermoeden dat de uitval voor het voleinden van de activering, voor bepaalde maatregelen, aanzienlijk is. Deze cijfers moeten dus met de nodige omzichtigheid gehanteerd en geïnterpreteerd worden.

Globaal behalen de werkzoekenden opnieuw een beter resultaat wat betreft tewerkstelling dan de leefloners na de deelname aan een activeringsmaatregel. De vroegtijdige uitval was evenwel groter binnen de groep leefloners, we zien hier dus zeker geen tewerkstellingskansen na een voleindigde activering. Een groot aantal leefloners stroomt door naar een RVA-uitkering (40% na 1 kwartaal, 36% na 4 kwartalen).

Tabel 17 Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na het einde van een activeringsmaatregel, voor personen die in 2006 een activering beëindigen*, België.

Oorspronkelijke instelling		na 1 kwartaal	na 2 kwartalen	na 3 kwartalen	na 4 kwartalen
werkend					
	POD MI	27,3	27,5	30,2	32,5
	RVA	57,6	57,3	59,5	61,0
werkzoekend					
	POD MI	40,8	39,7	37,9	35,9
	RVA	31,8	30,7	27,7	25,7
leefloon					
	POD MI	16,1	15,7	14,3	12,9
	RVA	0,3	0,3	0,3	0,3
andere					
	POD MI	15,8	17,1	17,6	18,7
	RVA	10,3	11,8	12,5	13,0

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ. Bewerking CSB.

Tussen de verschillende maatregelen zijn de verschillen groot. ACTIVA scoort met betrekking tot tewerkstelling na de activering, bij de maatregelen met een beperkte duurtijd, het best bij de werklozen (55% is aan het werk één kwartaal na het einde van de maatregel, al dan niet in de dezelfde job). Voor wie deeltijds werk met behoud van rechten en IGU is 64% na het wegvallen van de IGU nog aan het werk. Dit kan een nieuwe job zijn, maar ook eenzelfde

job met uitbreiding van het aantal gewerkte uren (meer dan 90% van een voltijdse job). We zien bij deze twee maatregelen ook de kleinste terugstroom naar de oorspronkelijke uitkering. Bij SINE is na de activeringsperiode nog een 40% aan het werk, in het doorstromingsprogramma is vlak na het einde ongeveer een derde aan het werk, maar dit loopt op tot meer dan 40% vier kwartalen na het einde. Samen met een dalend aantal UVW's in deze groep, leiden we af dat deze groep wat tijd nodig heeft om na de activering (werkervaring opbouwen in de non-profit) een nieuwe job te vinden. Na SINE (einde van de maatregel of einde van de tewerkstelling) moeten de geactiveerden eveneens op zoek naar een andere tewerkstellingsplaats, maar in tegenstelling tot DSP, zien we hier geen stijging van het aantal werkenden meer. Een substantieel aandeel van deze groepen neemt andere posities in op de arbeidsmarkt. We onderscheiden deze posities hier niet verder. Bij de werkhervattingstoelage die voor een onbeperkte periode wordt toegekend³⁵, zien we dat één kwartaal nadat met voor het laatst de toeslag uitbetaalde, 31% een andere uitkering heeft of niet meer actief is (nomenclatuurpositie 4) en 44% opnieuw een werkloosheidsuitkering ontvangt als werkzoekende. Een andere groep van 27% zou nog steeds aan het werk zijn, zonder de toeslag. Hoe dit te rijmen valt met de regelgeving is niet duidelijk op basis van de beschikbare gegevens. Voor alle maatregelen is de doorstroom naar een OCMW leefloon quasi onbestaande.

Ook bij de geactiveerde leefloners zijn de tewerkstellingskansen na de activering sterk verschillend voor de verschillende maatregelen. Artikel 60, §7 en artikel 60, §7 sociale economie houden slechts een beperkte groep leefloners na de activering in werk. Mogelijk vertekend door vervroegde uitval, heeft respectievelijk slechts 23% en 21% na één kwartaal een job, wat na vier kwartalen oploopt tot 29% en 25%. Iets meer dan de helft van deze geactiveerde leefloners ontvangt na de activering een uitkering als UVW en nog eens 10% ontvangt opnieuw een leefloon. Na afloop van de SPI blijft nog een 37% aan het werk, 12% verkrijgt een uitkering van de RVA als werkloze en 36% ontvangt opnieuw een leefloon. Deze doorstroom kan mogelijk verklaard worden uit het beperkte verdienpotentieel van deze jobs die met SPI gecombineerd worden (cfr. voorwaarden en berekening van de SPI). Indien na de periode van 3 jaar met SPI geen hoger inkomen gegenereerd kan worden (hoger brutoloon en/of meer uren tewerkstelling) is het behoud van de job mogelijk financieel onhaalbaar. De terugstroom naar een leefloon kan mogelijk begrepen worden als een effect van vroegtijdige stopzetting van de activering zonder voldoende opbouw van sociale rechten voor andere uitkeringen.

De tewerkstellingskansen na deelname aan een doorstromingsprogramma zijn met 39% hoger dan bij de voorgaande maatregelen maar lager dan bij ACTIVA (56%) een kwartaal na het einde van de periode in activering. Een groot aantal (32%) stroomt evenwel door naar een uitkering als UVW en een 15% ontvangt opnieuw een leefloon. Ook bij ACTIVA ontvangt 18% opnieuw een leefloon en 19% stroomt door naar de RVA.

---

³⁵ Bij werkhervatting na 30 april 2009 is ook een tijdelijke toeslag mogelijk van 12 maanden, verlengbaar tot 36 maanden.

Tabel 18 Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na het einde van verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij de RVA die in 2006 een activering beëindigden, België.

in %	na 1 kwartaal	na 2 kwartalen	na 3 kwartalen	na 4 kwartalen
werkend				
ACTIVA	55,0	54,6	56,9	58,0
Deeltijds met behoud van uitkering	63,7	63,4	65,4	67,1
Doorstromingsprogramma	32,5	33,0	37,1	41,3
SINE	42,1	38,7	39,9	39,7
Werkhervattingstoelage	27,5	30,7	41,3	39,3
werkzoekend				
ACTIVA	34,5	33,8	30,6	28,8
Deeltijds met behoud van uitkering	26,7	25,2	22,7	20,6
Doorstromingsprogramma	52,7	50,6	45,8	42,1
SINE	39,4	40,4	38,8	36,3
Werkhervattingstoelage	43,7	39,3	30,3	29,9
leefloon				
ACTIVA	0,3	0,3	0,3	0,3
Deeltijds met behoud van uitkering	0,3	0,2	0,2	0,2
Doorstromingsprogramma	0,6	0,5	0,5	0,5
SINE	1,3	0,9	0,7	0,9
Werkhervattingstoelage	0,0	0,2	0,0	0,0
andere				
ACTIVA	10,2	11,3	12,3	12,9
Deeltijds met behoud van uitkering	9,3	11,1	11,6	12,1
Doorstromingsprogramma	14,2	15,8	16,6	16,1
SINE	17,2	19,9	20,6	23,2
Werkhervattingstoelage	28,9	29,9	28,5	30,9

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ. Bewerking CSB.

Tabel 19 Socio-economische posities 1, 2, 3 en 4 kwartalen na het einde van verschillende activeringsmaatregelen, voor werkzoekenden bij het OCMW die in 2006 een activering beëindigden, België. * N<100. De procentuele verdeling is niet stabiel en wordt niet in de bespreking opgenomen

in %	na 1 kwartaal	na 2 kwartalen	na 3 kwartalen	na 4 kwartalen
werkend				
ACTIVA	55,6	49,4	46,6	47,2
Activa PVP*	87,5	87,5	87,5	87,5
art.60	22,6	23,6	27,0	29,3
art.61*	58,1	53,2	54,8	46,8
Doorstromingsprogramma	38,5	38,5	39,6	44,0
Invoeginterim*	62,5	62,5	62,5	62,5
SINE*	38,1	30,2	33,3	33,3
Sociaal economie initiatief	20,5	20,6	22,7	25,0
Socio-professionele integratie	37,1	36,8	38,6	41,7
werkzoekend				
ACTIVA	19,1	22,8	25,0	24,1
Activa PVP*	0,0	0,0	0,0	0,0
art.60	51,4	49,3	46,6	43,4
art.61*	14,5	19,4	22,6	29,0
Doorstromingsprogramma	31,9	28,6	26,4	25,3
Invoeginterim*	25,0	25,0	31,3	25,0
SINE*	31,7	36,5	38,1	38,1
Sociaal economie initiatief	51,9	50,1	48,3	47,6
Socio-professionele integratie	11,6	12,2	12,3	12,3
leefloon				
ACTIVA	17,5	17,5	16,3	15,0
Activa PVP*	12,5	12,5	12,5	12,5
art.60	10,1	9,9	9,1	8,5
art.61*	14,5	14,5	14,5	9,7
Doorstromingsprogramma	15,4	15,4	18,7	16,5
Invoeginterim*	0,0	0,0	0,0	0,0
SINE*	15,9	14,3	17,5	15,9
Sociaal economie initiatief	9,4	9,1	8,9	7,7
Socio-professionele integratie	35,9	34,7	30,6	27,3
andere				
ACTIVA	7,8	10,3	12,2	13,8
Activa PVP*	0,0	0,0	0,0	0,0
art.60	15,9	17,1	17,3	18,8
art.61*	12,9	12,9	8,1	14,5
Doorstromingsprogramma	14,3	17,6	15,4	14,3
Invoeginterim*	12,5	12,5	6,3	12,5
SINE*	14,3	19,0	11,1	12,7
Sociaal economie initiatief	18,2	20,2	20,1	19,7
Socio-professionele integratie	15,3	16,4	18,5	18,8

Bron: Datawarehouse arbeidsmarkt en sociale bescherming, KSZ. Bewerking CSB.

4.5. Conclusies

In het eerste deel van dit hoofdstuk hebben we een aantal activeringsmaatregelen toegankelijk voor werklozen en leefloners besproken. Deze maatregelen hebben we op basis van de OESO typologie (zie o.a. Martin, 2000) onderverdeeld in vier verschillende categorieën, afhankelijk van hun doelstelling (doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt, aanbieden van gesubsidieerde arbeid, aanmoedigen van tewerkstelling, aanmoedigen van het volgen van studies en een opleiding). De effectiviteit van deze maatregelen inschatten is hierbij niet eenvoudig. Weinig evaluatiestudies van arbeidsmarktprogramma's zijn immers voorhanden in Europa en zeker in België. De bestaande evaluatiestudies tonen een beperkte impact van tewerkstellingssubsidies en lastenverlagingen aan, zeker in vergelijking met wat de meeste theoretische modellen en simulaties voorspellen. Vragen naar de lange termijn effecten (bv. duurzaamheid van de activering) van maatregelen, de deadweight kost die ze met zich meebrengen, of er verdringings- en substitutie-effecten zijn worden hierbij niet beantwoord. Er is dan ook nood aan meer en betere evaluatiestudies van activeringsmaatregelen (Martin, 2000 & Marx, 2007).

In deel twee van dit hoofdstuk keken we naar het profiel van de personen in de verschillende activeringsmaatregelen op basis van een aantal primaire kenmerken (geslacht, leeftijd, nationaliteit en vergoedingscategorie). Tussen de profielen van de totale groep uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVW's) en leefloners (enkel die met recht op maatschappelijke integratie) zien we duidelijke verschillen. Ook tussen de Belgische gewesten zijn er verschillen in profielkenmerken zichtbaar.

Zien we deze verschillen in profiel ook terug wanneer we kijken naar de werklozen en de leefloners in de verschillende activeringsmaatregelen? Wanneer we kijken naar geslacht, dan zien we dat de verschillende activeringsmaatregelen voor UVW's een uitgesproken mannelijk of vrouwelijk publiek hebben. Bij de leefloners zijn het vooral de mannen die relatief veel (in verhouding tot het totaal aantal leefloners) worden geactiveerd. Wat betreft leeftijdsprofiel zijn er weinig verschillen in activering tussen werklozen en leefloners: in beide groepen zien we een ondervertegenwoordiging van de jongeren (-25 jaar) en de ouderen (+55 jaar) (dit in verhouding tot respectievelijk het totaal aantal UVW's en leefloners). Bij de werklozen zitten er relatief veel Belgen in de activeringsmaatregelen. Bij de leefloners zien we het omgekeerde beeld: hier zijn het voornamelijk de leefloners met een nationaliteit van buiten de Europese Unie die relatief vaak worden geactiveerd. Voor de verdeling naar vergoedingscategorie tot slot zijn de gegevens te beperkt om algemene uitspraken te doen.

We zien tot slot duidelijke regionale verschillen wat betreft activering. In Vlaanderen zit 42,6% van het totaal aantal UVW's in een activeringsmaatregel. Deze activering gebeurt via een brede waaier aan maatregelen. In Brussel wordt slechts 19,6% van de UVW's geactiveerd. Wallonië zit met 35,6% iets boven het Belgische gemiddelde (35,3%). Activering gebeurt in Wallonië relatief vaak met de maatregelen ACTIVA, doorstromingsplan en vrijstelling bij het volgen van studies en een beroepsopleiding. Wanneer we kijken naar de leefloners, dan zien we dat in 2008 in België 28,3% zich in een activeringsmaatregel bevond. Ook nu ligt het percentage in Vlaanderen (34,8%) hoger. Activering van leefloners gebeurt in Vlaanderen relatief vaak via artikel 60, §7 en het doorstromingsplan. In Brussel (25,1%) en

Wallonië (26,4%) ligt het aantal activeringen onder het Belgische gemiddelde. Waar er in Brussel relatief vaak geactiveerd wordt met artikel 60, §7 sociale economie en SINE, gebeurt dit in Wallonië relatief vaak met ACTIVA en artikel 61.

In het derde deel van dit hoofdstuk werden de traject na de start en na het stopzetten van de activering in verschillende maatregelen vergeleken. De trajecten van de geactiveerden na de start en na het einde van de verschillende activeringsmaatregelen vertonen grote verschillen en verschillende patronen. Enkele duidelijke patronen tekenen zich af. De uitval één kwartaal na de start van de activering met een terugstroom naar de oorspronkelijke uitkering is groter bij de leefloners dan bij de UVW's. Meestal is na één kwartaal nog minstens een 80% actief in de maatregel. ACTIVA leefloon en SPI vormen hierop de uitzondering met lagere blijfkansen. Dit zijn voor de leefloners de maatregelen waarin de interventie en begeleiding vanuit het OCMW het kleinst is en die het meest aanleunen bij het NEC.

Na het einde van de activering zijn, al dan niet na het volledig doorlopen ervan, meer UVW's aan het werk dan leefloners. Er kon op basis van deze cijfers echter niet gecontroleerd worden in welke mate deze cijfers vertekend zijn door een vroege uitval in de activering van bepaalde groepen en ze moeten dan ook met de nodige voorzichtigheid gehanteerd worden. Er kon ook op geen enkele manier gecontroleerd worden voor de heterogeniteit tussen en binnen de groepen. De cijfers tonen het beeld dat de kansen op werk na de activering groter zijn wanneer men in dezelfde job kan blijven. Bij een aantal maatregelen (DSP, artikel 60, §7, SINE, ...) betekent het einde van de maatregel ook het einde van de tewerkstelling. De geactiveerde moet dan (al dan niet met begeleiding, de begeleiding start al voor het einde van de maatregel) op zoek naar een nieuwe werkplek en ontvangt in afwachting een uitkering. Bij deze groepen zien we dan kleinere tewerkstellingskansen kort na het einde van de maatregel, maar kansen die ook terug oplopen naarmate de tijd vordert. Bij personen met een leefloon zien we na de activering een omvangrijke groep die een werkloosheidsuitkering ontvangt van de RVA. We zien dit bij alle maatregelen, maar bij artikel 60, §7 en artikel 60, §7 sociale economie loopt dit zelfs op tot meer dan de helft van de geactiveerden. De socio-professionele integratie van leefloners heeft het moeilijk om de deelnemers aan het werk te houden met een sterke uitval kort na de start van de activering en lage tewerkstellingskans na het einde (geen controle op de impact van vervroegde stopzetting mogelijk).

5. Financiële trajecten bij activering

5.1. Inleiding

Door de EWS werd, naast actiever arbeidsmarktbeleid en een betere begeleiding van werkzoekenden, ook het vermijden en wegwerken van financiële vallen een belangrijk aandachtspunt voor het beleid. Werklozen en andere niet-actieven zullen immers meer gemotiveerd zijn voor het verrichten van betaalde arbeid wanneer hun financiële situatie er op vooruit zal gaan in vergelijking met de inkomenspositie op basis van een uitkering. Eerder onderzoek (De Lathouwer et al, 2001 & Bogaerts, 2008) signaleerde een aantal knelpunten die ervoor zorgden dat de meeropbrengsten van werk in vergelijking met de uitkering onder druk stonden. Het gevoerde beleid werd de afgelopen jaren aangepast om (onder andere) hieraan tegemoet te komen. De vermindering van de sociale bijdragen voor werknemers met een laag loon, samen met het belastingkrediet voor werknemers met een laag loon, vormden hier een eerste aanzet. Beide maatregelen werden samengevoegd en verder versterkt in de 'werkbonus' (2004). Maar ook de ingreep waarbij het tijdelijk behoud van de verhoogde kinderbijslag mogelijk werd (2005) en de omvorming van de kosten in de gesubsidieerde opvang (in Vlaanderen) zorgden voor een verhoging van het netto beschikbare gezinsinkomen van laagbetaalde werknemers. De hervorming van de inkomensgarantie-uitkering (IGU) in 2005 zorgde voor een billijkere waardering van de deeltijdse arbeid van de werklozen die onvrijwillig deeltijds aan het werk gingen (met volledig behoud van rechten in de werkloosheidsverzekering).

Voor de evaluatie van de financiële incentieven van werk is het dus nodig de uitkerings- en beloningsstelsels in een geheel te bekijken, samen met de bijkomende voordelen, kosten gerelateerd aan werk en het belastingsstelsel. De volgende evaluatie wordt gemaakt op basis van standaardsimulaties. Voor verschillende cases van uitkeringsafhankelijkheid, activering en werk wordt een netto beschikbaar gezinsinkomen berekend op basis van de regelgeving op 1 januari 2009. De simulaties zijn een theoretische benadering voor het netto inkomen die vertrekt van een aantal assumpties. Een methodologische toelichting m.b.t. de standaardsimulaties is opgenomen in bijlage 3.

In dit hoofdstuk gaan we na hoe de inkomenspositie evolueert van personen die de overgang maken van een uitkeringssituatie naar een reguliere job via activering. We maken hier enkel de analyse van de maatregelen die wat betreft hun opzet in het stelsel van de werkloosheid en bij het leefloon vergelijkbaar zijn³⁶, met name ACTIVA, SINE en het doorstromingsprogramma. We besteden hierbij in het bijzonder aandacht aan de verschillen tussen activering vanuit werkloosheid en vanuit maatschappelijke integratie (leefloon).

---

³⁶ De werkhervattingstoelage voor oudere werklozen wordt bijvoorbeeld buiten beschouwing gelaten. Het opzet van deze maatregel verschilt ook sterk van de andere maatregelen. Voor meer info zie: http://www.rva.be/frames/frameset.aspx?Path=D_opdracht_toelage/&Items=1&Language=NL

Ter informatie: De bedragen die in de grafieken en de tekst worden opgenomen hebben telkens betrekking op netto inkomens (na fiscale en parafiscale lasten) op maandbasis. De absolute meeropbrengst van werk wordt uitgedrukt in € per maand dat een activering of tewerkstelling meer oplevert dan een inkomen bij niet-activiteit (en dus met uitkering). De relatieve meeropbrengst van activering of werk drukt in procent uit hoe sterk het inkomen stijgt bij activering of werk in vergelijking met het netto inkomen bij uitkering. De term 'minimumloon' verwijst naar het inter-professioneel minimumloon zoals bepaald als GGMMI, het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen.

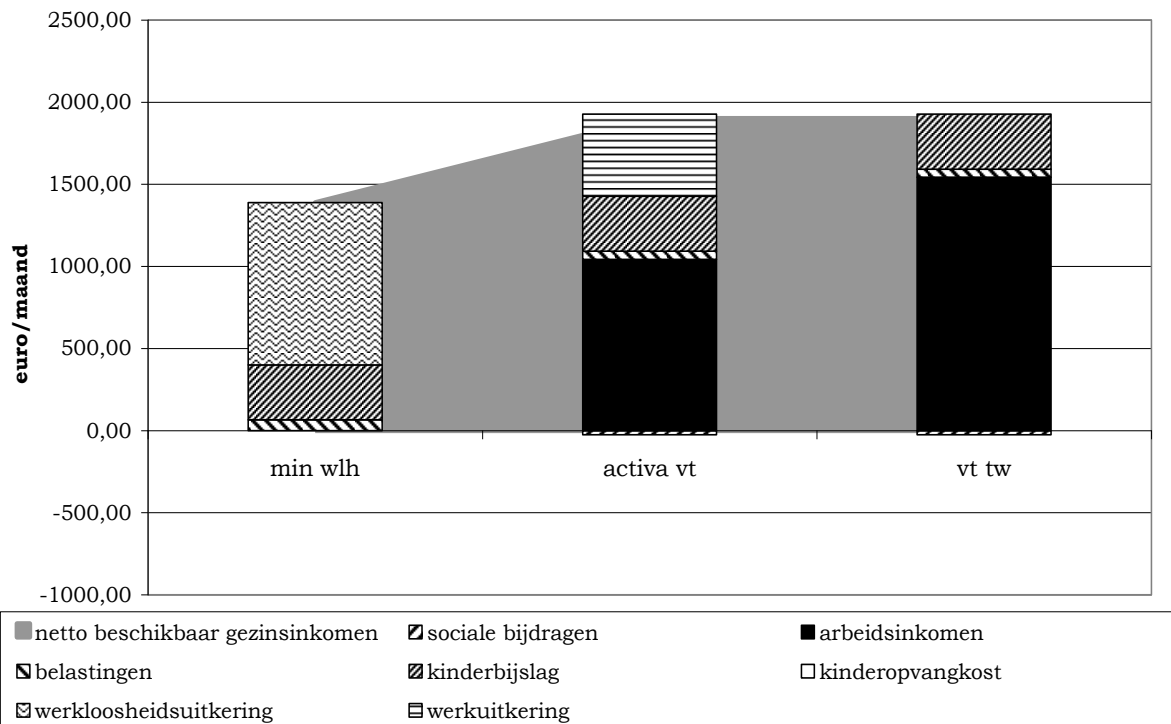
5.2. Financiële trajecten

5.2.1. Voltijdse activering van werklozen

Bij activering van werklozen via ACTIVA, ACTIVA start en ACTIVA PVP ontvangen de werknemers naast hun arbeidsinkomen een werkuitkering. Activering via SINE geeft recht op een herinschakelingsuitkering en activering via een doorstromingsprogramma op een integratie-uitkering. De hoogte en de duur van dit voordeel verschilt telkens maar het principe is telkens hetzelfde: een deel van het inkomen (werk-, integratie-uitkering, enz.) wordt door de RVA uitbetaald aan de werknemer in plaats van door de werkgever. De werkgever brengt deze uitkering in mindering op het nettoloon van de werknemer.

Deze uitkeringen worden als beroepsinkomen belast (dus: geen fiscaal voordeel meer voor vervangingsinkomens en geen fiscaal voordeel m.b.t. de activering). Het netto inkomen voor de werknemers in activering is gelijk aan het netto inkomen bij reguliere tewerkstelling. Na het einde van de activering ervaart de werknemer dus geen inkomensverlies. Enkel de samenstelling van dat netto inkomen is gewijzigd. Onderstaande grafiek toont, als voorbeeld, het financiële traject bij activering (ACTIVA, een werkuitkering van 500€ bij voltijdse activering) van een gehuwd koppel met kinderen ten laste.

Grafiek 7 Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij voltijdse activering en reguliere tewerkstelling aan minimumloon na een minimale werkloosheidsuitkering, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.

Bron: STASIM.

Een voltijdse activering zorgt steeds voor een verbetering van de inkomenspositie, zelfs indien het om een minimuminkomen gaat. Ieder gezin kan door activering zijn inkomen netto met minimaal 200€ laten stijgen. De onderstaande tabel toont de netto beschikbare gezinsinkomens voor verschillende typegezinnen bij activering met minimumloon. Voor hogere bruto inkomens stijgt de absolute en relatieve meeropbrengst van werk.

Tabel 20 Netto beschikbare inkomens bij werkloosheid en bij voltijds werk aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	Werkloosheid	Voltijds werk	absoluut	%
minimale uitkering				
alleenstaande	830	1261	431	52
eenouder	1323	1687	364	28
eenverdiener zonder kinderen ten laste	988	1476	488	49
eenverdiener met kinderen ten laste	1388	1902	514	37
tweeverdiener zonder kinderen ten laste	1942	2664	722	37
tweeverdiener met kinderen ten laste	2297	2891	594	26
maximale uitkering (langdurige werkloosheid)				
alleenstaande	1010	1261	251	25
eenouder	1479	1678	199	13
eenverdiener zonder kinderen ten laste	1144	1476	332	29
eenverdiener met kinderen ten laste	1544	1902	358	23

Bron: STASIM.

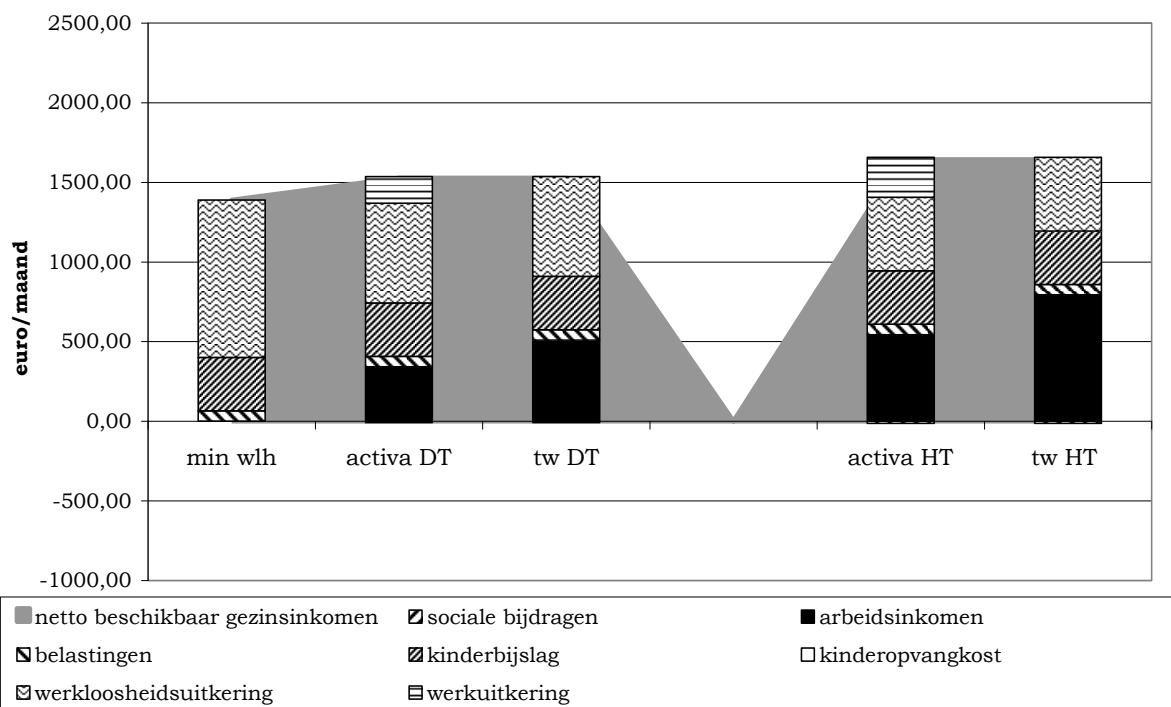
De financiële meeropbrengst van activering en werk is sterk afhankelijk van de gezinssituatie en van de uitkering die men ontving voor men aan het werk ging. Factoren die de verschillen tussen de gezinnen in hoofdzaak bepalen zijn de hoogte van de uitkering en de aanwezigheid van kinderen waarvoor kinderopvangkosten betaald dienen te worden. De kinderbijslag speelt geen rol op minimumloonniveau. Voor een termijn van maximaal 24 maanden kan de verhoogde kinderbijslag op basis van het sociaal statuut (langer dan 6 maanden werkloos en een bruto gezinsinkomen lager dan 2131€ voor koppels of 2060€ voor alleenstaande ouders) behouden blijven. De personen in voltijdse activering worden door de Rijksdienst voor Kinderbijslag aan Werknemers (RKW) beschouwd als gewone werknemers. De termijn van 24 maanden loopt dus van bij de start van de activering.

5.2.2. Deeltijdse activering van werklozen

De activering kan ook op deeltijdse basis gestart worden. De uitkering in het kader van de activering wordt beperkt in verhouding tot het aantal gewerkte uren (in vergelijking met een voltijdse tewerkstelling). Een deeltijdse activering of tewerkstelling kan gecombineerd worden met behoud van volledige rechten binnen de werkloosheidsverzekering en met een inkomensgarantie-uitkering (IGU) indien aan de voorwaarden wordt voldaan. Een belangrijke voorwaarde voor de IGU is het onvrijwillige karakter van de deeltijdse tewerkstelling. Men moet dus voltijds beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt en een aanvraag bij de werkgever indienen om in aanmerking te komen voor een voltijdse betrekking indien die in de onderneming beschikbaar komt.

De werklozen die aan het werk gaan in een onvrijwillige 1/3-tijdse (13u/week) of 1/2-tijdse job (19u/week) ontvangen onder beperkende voorwaarden een IGU om het inkomensverlies dat ontstaat door het deeltijdse werk te compenseren. De hoogte van de IGU wordt bepaald door de uitkering die men als werkloze ontvangt, de hoogte van het nettoloon en het aantal gewerkte uren per maand (uurtoeslag voor alle uren die een 1/3 tewerkstelling overschrijden, deze uurtoeslag is hetzelfde voor alle vergoedingscategorieën). In onderstaande grafiek tonen we een inkomenstraject voor een koppel met kinderen waarin de partner met minimale uitkering 1/3-tijds (links, 33% van een voltijdse job) en 1/2-tijds (rechts, 50% van een voltijdse job) geactiveerd wordt.

Grafiek 8 Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij 1/3-tijdse en 1/2-tijdse activering aan minimumloon na een minimale werkloosheidsuitkering, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.

Bron: STASIM.

Bij een 1/3-tijdse of 1/2-tijdse tewerkstelling **met IGU** kan elke gezinstype een hoger netto gezinsinkomen realiseren na de werkloosheidsperiode. De onderstaande tabellen (Tabel 21 en Tabel 22) geven de netto gezinsinkomens en bijhorende meeropbrengsten van activering en werk met IGU weer bij een minimumloon. Net als bij de voltijdse activering en tewerkstelling zien we dat de financiële meeropbrengst sterk afhankelijk is van de uitkering die men ontving en de aanwezigheid van kinderen in het gezin waarvoor kinderopvangkosten berekend moeten worden. Door de toepassing van de uurtoeslagen leiden meer gewerkte uren tot een hoger netto inkomen. Een 1/2-tijdse tewerkstelling is dus lonender dan een 1/3-tijdse job. Het verschil in netto-meeropbrengst van 7 extra gewerkte uren per week is klein (bv. 46€ per maand voor koppels met 2 kinderen na een maximale uitkering).

Bij gezinnen met kinderen (eenouders en kostwinners met kinderen) speelt de toekenning van de sociale toeslag bij de kinderbijslag (het behoud van de verhoogde kinderbijslag) een grote rol bij de bepaling van het netto gezinsinkomen en de meeropbrengsten die men bij tewerkstelling kan realiseren. Een belangrijk pijnpunt in het verleden, waarbij de sociale toeslag bij de kinderbijslag verviel wanneer de IGU wegviel, werd weggewerkt door het instellen van een (minder strenge) inkomenseis.

De samenwonenden in de 3^e vergoedbaarheidsperiode (forfaitaire uitkering, gezinnen met een partner met een eigen inkomen) openen geen recht op de IGU wanneer ze een 1/2-tijdse job gaan uitoefenen omdat het netto inkomen hoger is dan de uitkering waar men recht op had. Bij een 1/3-tijdse tewerkstelling kunnen ze recht hebben op een zeer kleine inkomensvoet via IGU wanneer ze werken aan een minimumloon.

Tabel 21 Netto beschikbare inkomens bij werkloosheid en bij 1/3-tijds werk (33%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	werkloosheid	1/3-tijds werk	absoluut	%
minimale uitkering				
alleenstaande	830	914	84	10
eenouder	1323	1453	130	10
koppel zonder kinderen ten laste	988	1127	139	14
koppel met kinderen ten laste	1388	1527	139	10
tweeverdiener zonder kinderen ten laste	1942	2026	84	4
tweeverdiener met kinderen ten laste	2297	2340	43	2
maximale uitkering (langdurige werkloosheid)				
alleenstaande	1010	1089	79	8
eenouder	1479	1598	119	8
koppel zonder kinderen ten laste	1144	1294	150	13
koppel met kinderen ten laste	1544	1701	157	10

Bron: STASIM.

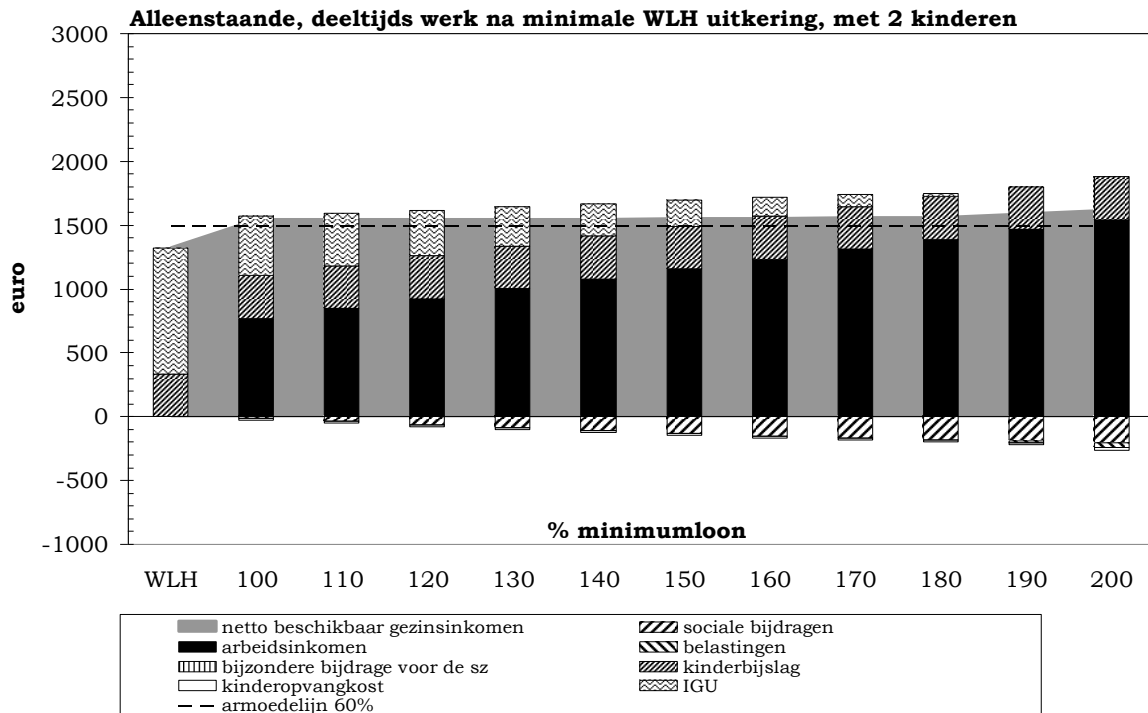
Tabel 22 Netto beschikbare inkomens bij werkloosheid en bij 1/2-tijds werk (50%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	werkloosheid	1/2-tijds werk	absoluut	%
minimale uitkering				
alleenstaande	830	1017	187	23
eenouder	1323	1543	220	17
koppel zonder kinderen ten laste	988	1221	233	24
koppel met kinderen ten laste	1388	1621	233	17
tweeverdiener zonder kinderen ten laste	1942	2197	255	13
tweeverdiener met kinderen ten laste	2297	2492	195	8
maximale uitkering (langdurige werkloosheid)				
alleenstaande	1010	1130	120	12
eenouder	1479	1641	162	11
koppel zonder kinderen ten laste	1144	1333	189	17
koppel met kinderen ten laste	1544	1747	203	13

Bron: STASIM.

Door de berekeningswijze van de IGU zorgen hogere bruto inkomens niet altijd voor een bijkomende stijging van het netto inkomen (zie Grafiek 9). De rechten op de IGU blijven voor alleenstaanden en gezinshoofden na een maximale werkloosheidsuitkering behouden tot 200% van het minimumloon, wat ongeveer overeenstemt met een gemiddeld loon. Boven dit brutoloon krijgt men geen IGU meer omdat het brutoloon per maand hoger ligt dan het bedrag van het gewaarborgd minimum inkomen. Bij een minimale werkloosheidsuitkering vervallen de rechten op een IGU sneller (wanneer het nettoloon groter wordt dan de som van de vroegere uitkering en de eventuele uurtoeslag). Alleenstaanden hebben geen recht meer op de IGU vanaf 180% van het minimumloon en gezinshoofden vanaf 190% van het minimumloon. De bruto loonsstijging wordt dan niet meer afgeroomd door een daling van de IGU en de meeropbrengst stijgt mee met het brutoloon.

Grafiek 9 Afbouw van uitkeringstoeslag bij oplopend loon bij 1/2-tijdse tewerkstelling na minimale werkloosheidsuitkering, Vlaanderen, 1 januari 2009.

Bron: STASIM.

De werknemers die niet voldoen aan de voorwaarde van onvrijwillige deeltijdse tewerkstelling kunnen **geen IGU** ontvangen. Een 1/3-tijdse of 1/2-tijdse tewerkstelling met minimumloon zorgt altijd voor een grote inkomensterugval wanneer er geen partner is of wanneer de partner geen eigen beroepsinkomen heeft (zie Tabel 23 en Tabel 24). Bij een 1/3-tijdse tewerkstelling (33%) loopt het inkomen met een derde tot ongeveer de helft terug in vergelijking tot de werkloosheidsituatie. In absolute bedragen is dat een verlies van 330 tot 460€ per maand. Bij een 1/2-tijdse tewerkstelling daalt het inkomen met 6 tot 32%. In absolute termen vertaalt zich dat in een verlies van netto inkomen tussen 50 en 360€ per maand.

Deze inkomens volstaan niet om boven de armoedegrens uit te komen (Marx, e.a. 2009). De netto inkomens zijn zo laag dat in de meeste gesimuleerde situaties een bijkomende tegemoetkoming van het OCMW mogelijk is. Deze tegemoetkoming is niet opgenomen in de berekeningen omdat de betrokkene daartoe zelf het initiatief moet nemen, het is geen automatisch recht. Alleszins zal een bijkomende tegemoetkoming er wel voor zorgen dat het inkomensverlies beperkt wordt. De bijkomende tegemoetkoming van het OCMW opent geen rechten in verband met de vrijstelling sociale professionele integratie (SPI), die toegepast wordt voor leefloonbegunstigden die beginnen te werken. Men voldoet daarvoor niet aan de voorwaarden (1. een leefloonbegunstigde of –gerechtigde (die geen volledig voordeel geniet van een sociale uitkering, in het bijzonder volledige werkloosheidsuitkeringen) zijn, die 2. begint te werken).

Tabel 23 Netto beschikbare inkomens zonder IGU bij werkloosheid en bij 1/3-tijds werk (33%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	werkloosheid	1/3-tijds werk	absoluut	%
minimale uitkering				
Alleenstaande	830	501	-329	-40
Eenouder	1323	892	-431	-33
koppel zonder kinderen ten laste	988	501	-487	-49
koppel met kinderen ten laste	1388	901	-487	-35
maximale uitkering (langdurige werkloosheid)				
Alleenstaande	1010	501	-509	-50
Eenouder	1479	892	-587	-40
koppel zonder kinderen ten laste	1144	501	-643	-56
koppel met kinderen ten laste	1544	901	-643	-42

Bron: STASIM.

Tabel 24 Netto beschikbare inkomens zonder IGU bij werkloosheid en bij 1/2-tijds werk (50%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	werkloosheid	1/2-tijds werk	absoluut	%
minimale uitkering				
Alleenstaande	830	758	-72	-9
Eenouder	1323	1145	-178	-13
koppel zonder kinderen ten laste	988	758	-230	-23
koppel met kinderen ten laste	1388	1159	-229	-16
maximale uitkering (langdurige werkloosheid)				
Alleenstaande	1010	758	-252	-25
Eenouder	1479	1145	-334	-23
koppel zonder kinderen ten laste	1144	758	-386	-34
koppel met kinderen ten laste	1544	1159	-385	-25

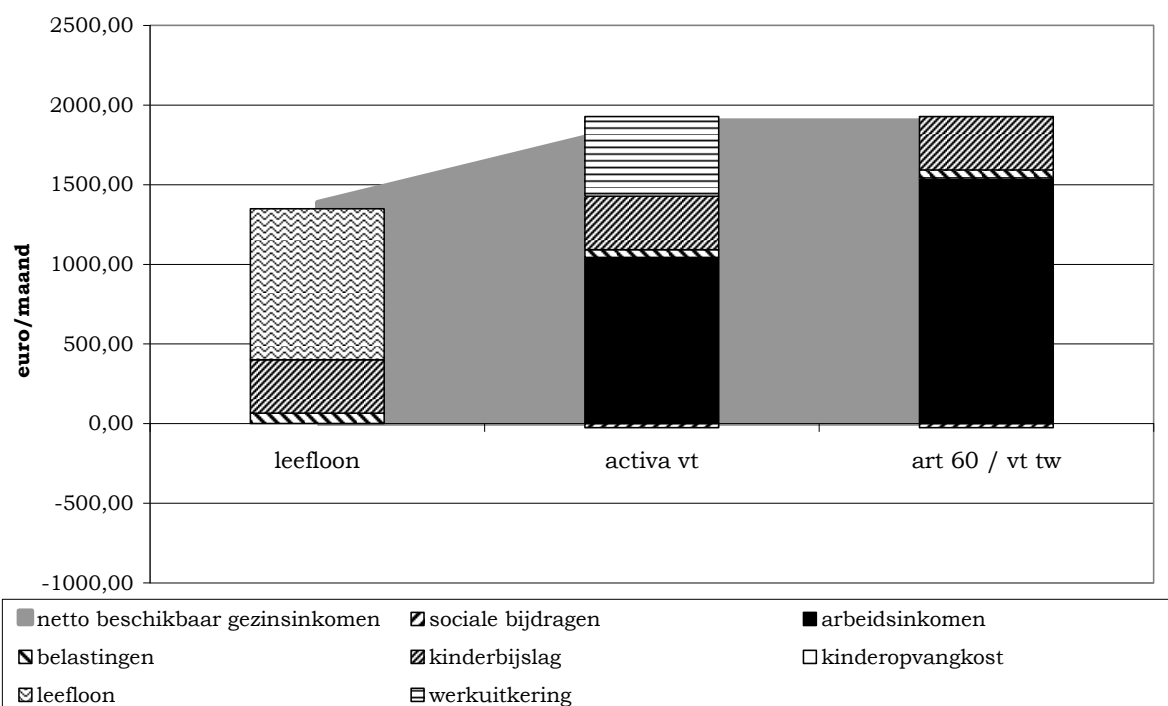
Bron: STASIM.

5.2.3. Voltijdse activering van leefloners

De activering van leefloners kan verlopen via enerzijds artikel 60, §7 of artikel 61 en anderzijds via de maatregelen die parallel lopen met die voor werklozen zoals ACTIVA, ACTIVA PVP, SINE en het doorstromingsprogramma. Voor die laatste maatregelen voorziet het OCMW in de betaling van de activeringsuitkering of integratie-uitkering. Net zoals bij de activering van werklozen verschilt de hoogte en de duur van het voordeel maar het principe is steeds dat een deel van het inkomen (activerings-, integratie-uitkering, enz.) door het OCMW wordt uitbetaald aan de werknemer in plaats van door de werkgever. De werkgever brengt deze uitkering in mindering op het nettoloon van de werknemer. Bij artikel 60, §7 en artikel 61 wordt door het OCMW of door de externe werkgever aan de geactiveerde leefloners een gewoon loon betaald. Het OCMW ontvangt hiervoor een toelage van de POD MI. Externe werkgevers ontvangen van het OCMW een compensatie.

Grafisch voorgesteld ziet een voltijdse activering (in dit voorbeeld ACTIVA) of tewerkstelling van een persoon na leefloon er als volgt uit (zie Grafiek 10). De netto beschikbare gezinsinkomens zijn bij ACTIVA, artikel 60, §7 en een reguliere tewerkstelling gelijk (bij gelijk brutoloon), enkel de samenstelling van het inkomen verschilt.

Grafiek 10 Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij voltijdse activering aan minimumloon na leefloon, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.

Bron: STASIM.

Tabel 25 toont de netto beschikbare inkomens en de financiële meeropbrengsten van activering en werk voor verschillende gezinstypes. Alle gezinnen kunnen een aanzienlijke stijging van het netto inkomen noteren. Deze cijfers houden evenwel geen rekening met het verlies van bepaalde aanvullende toelagen en voordelen voor personen met een leefloon

(Van Mechelen, Bogaerts, 2008). Deze cijfers moeten voor concrete situaties met de nodige omzichtigheid gebruikt worden. Het verlies van bepaalde sociale voordelen beperkt de gerealiseerde financiële meeropbrengst van werk.

Tabel 25 Netto beschikbare inkomens bij leefloon en bij voltijds werk aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	leefloon	voltijds werk	absoluut	%
alleenstaande	712	1261	549	77
eenouder	1349	1687	338	25
koppel zonder kinderen ten laste	949	1476	527	56
koppel met kinderen ten laste	1349	1902	552	41

Bron: STASIM.

5.2.4. Deeltijdse activering van leefloners

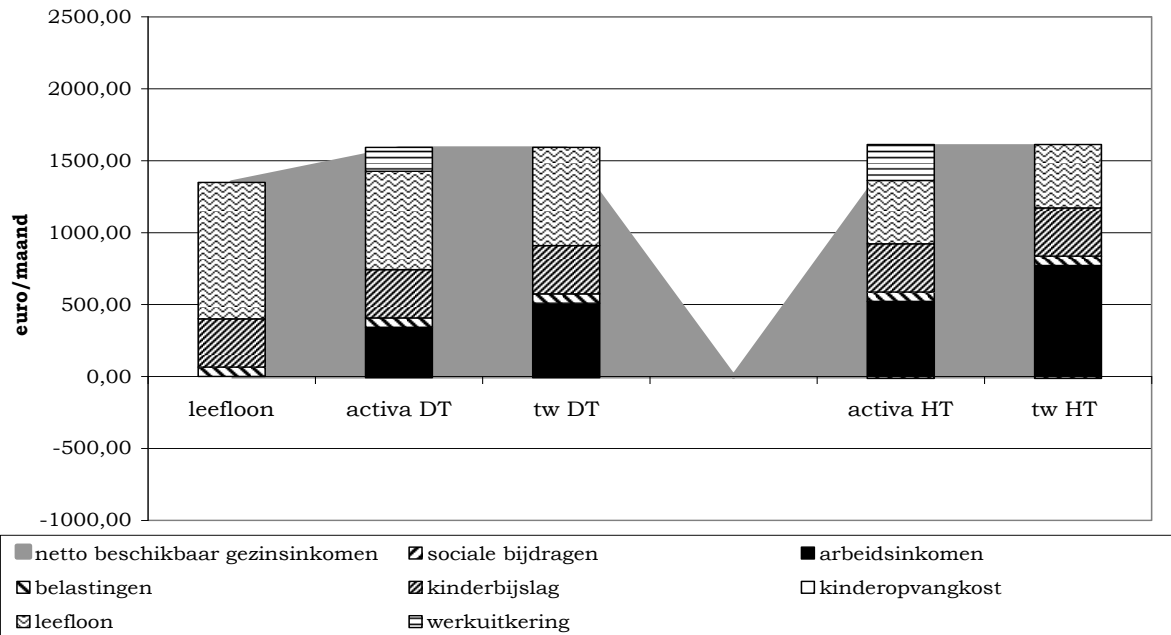
Wie als leefloonbegunstigde deeltijds aan het werk gaat wordt daartoe aangemoedigd via de socio-professionele integratie (SPI). Deze SPI werkt als een bijkomende vrijstelling in de bestaansmiddelentoets die wordt uitgevoerd door het OCMW. Wanneer de bestaansmiddelen bij tewerkstelling of activering (= nettoloon min de SPI vrijstelling) lager zijn dan het leefloonbedrag waar de persoon recht op had, dan wordt het verschil tussen de bestaansmiddelen en het leefloon toegekend als compensatie, ter bevordering van de socio-professionele integratie. Deze compensatie, in feite een deel van het leefloon, is niet belastbaar. De verschillende activeringsmaatregelen zijn combineerbaar met een SPI-vrijstelling.

Grafiek 11 toont de samenstelling van het netto beschikbare inkomen bij 1/3-tijdse en 1/2-tijdse activering aan minimumloon. De netto beschikbare inkomens bij 1/3-tijds en bij 1/2-tijds werk liggen op quasi hetzelfde niveau. Dit is toe te schrijven aan de vrijstelling SPI die, in tegenstelling tot de uurtoeslag bij IGU, niet gemoduleerd is naar arbeidsduur. De toegepaste vrijstelling is steeds dezelfde. Het enige criterium is dat het nettoloon van de tewerkstelling niet hoger mag zijn dan het leefloon dat ze ontvangen voor de toepassing van de SPI vrijstelling. Voor de alleenstaanden en alleenstaande ouders zien we dit zelfde patroon (zie Tabel 26 en Tabel 27).

Bij koppels zonder kinderen (zie Tabel 26 en Tabel 27) springt echter in het oog dat het netto gezinsinkomen bij een 1/3-tijdse betrekking hoger ligt dan bij een 1/2-tijdse tewerkstelling. Dit is toe te schrijven aan de individualisering van het leefloon voor koppels zonder kinderen met verstreckende gevolgen voor de activering van deze leefloongerechtigden. De koppels worden sterk benadeeld omdat hun inkomen uit tewerkstelling wordt vergeleken met hun persoonlijke deel van het leefloonbedrag. Daardoor komen zij de facto niet in aanmerking voor de bijkomende vrijstelling voor de socio-professionele integratie. Hun relatieve meeropbrengst gaat er bijgevolg sterk op achteruit door de individualisering van het leefloon

voor koppels zonder kinderen. Zij kunnen quasi geen financiële meeropbrengst genereren t.o.v. hun uitkeringssituatie wanneer ze 1/2-tijds gaan werken aan een minimumloon (Bogaerts, 2008).

Grafiek 11 Samenstelling van het netto beschikbare gezinsinkomen bij 1/3-tijdse en 1/2-tijdse activering aan minimumloon na leefloon, koppel met kinderen ten laste, Vlaanderen, januari 2009.

Bron: STASIM.

Tabel 26 Netto beschikbaar inkomens bij leefloon en bij 1/3-tijds werk (33%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	leefloon	1/3-tijds werk	absoluut	%
alleenstaande	712	954	243	34
eenouder	1349	1588	239	18
koppel zonder kinderen ten laste	949	1183	235	25
koppel met kinderen ten laste	1349	1584	235	17

Bron: STASIM.

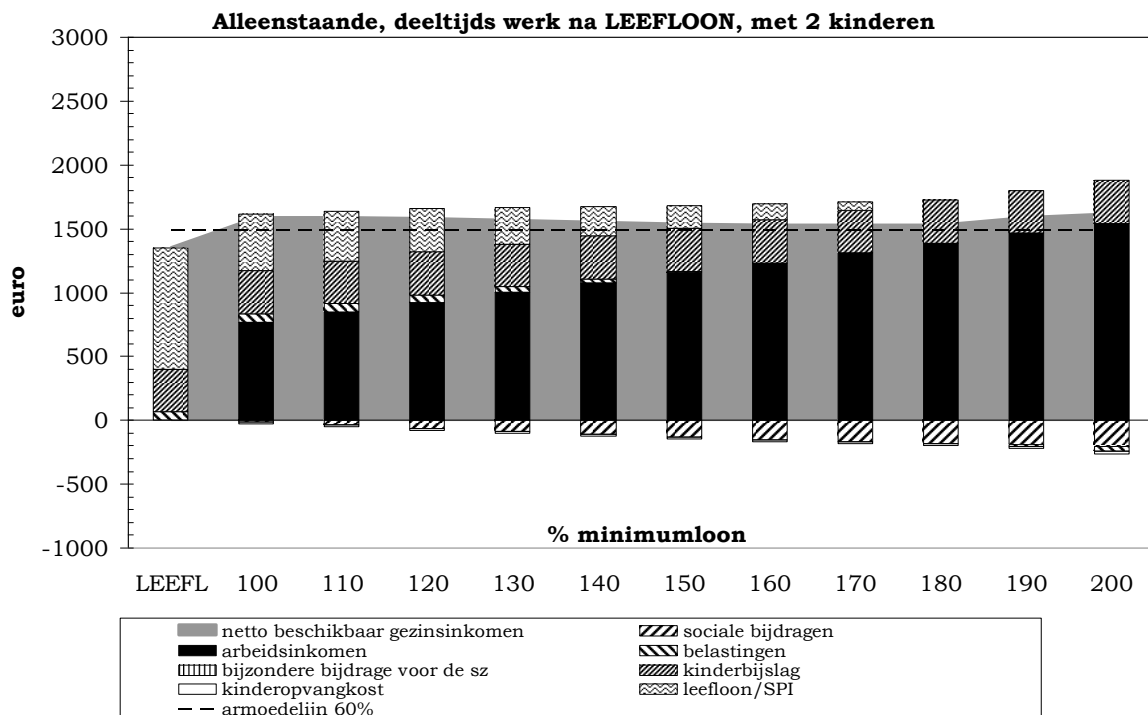
Tabel 27 Netto beschikbare inkomens bij leefloon en bij 1/2-tijds werk (50%) aan minimumloon voor verschillende typegezinnen, 1 januari 2009.

	netto beschikbaar inkomen per maand		meeropbrengst	
	leefloon	1/2-tijds werk	absoluut	%
alleenstaande	712	957	245	34
eenouder	1349	1586	237	18
koppel zonder kinderen ten laste	949	969	20	2
koppel met kinderen ten laste	1349	1600	251	19

Bron: STASIM.

Verder zorgt de uniforme vrijstelling van het inkomen bij deeltijdse activering of werk ervoor, net zoals bij de IGU voor werklozen, dat een hoger brutoloon bij eenzelfde arbeidsduur pas bij hogere loonniveaus een effect heeft op het netto inkomen. 0 illustreert dit. Het brutoloonniveau waarop het nettoloon evenredig gaat stijgen, dus wanneer de vrijstelling SPI niet meer kan worden toegepast, is evenwel afhankelijk van de arbeidsduur en het gezinstype.

Grafiek 12 Afbouw van uitkeringstoeslag op het loon bij 1/2-tijdse tewerkstelling na leefloon.

Bron: STASIM.

5.3. Financiële trajecten van leefloners en werklozen bij activering vergeleken

De voltijds geactiveerden en werkenden genereren een netto beschikbaar inkomen dat slechts in zeer beperkte mate beïnvloed wordt door de voorgaande uitkering. Of ze het leefloon of een werkloosheidsuitkering ontvingen, heeft bij voltijdse activering of werk geen impact meer op het beschikbare inkomen.

Bovendien zien we, bij voltijds werk maar ook bij deeltijds werk, dat door de activerings-, integratie- en werkuitkeringen te belasten als beroepsinkomen en niet als uitkering, dat de overgang van de activering naar de reguliere tewerkstelling zonder netto-inkomenswijziging verloopt. Enkel de samenstelling van het inkomen wijzigt.

De deeltijds geactiveerden en werkenden hebben, afhankelijk van hun statuut (werkloze vs. leefloner), echter uiteenlopende inkomens, ook al oefenen ze dezelfde job uit en hebben ze eenzelfde gezinssamenstelling. Door de toepassing van de IGU voor werklozen en de vrijstelling SPI voor leefloners kan de uitkering op een verschillende manier gecombineerd worden met een arbeidsinkomen. Bij SPI wordt er een forfaitaire vrijstelling van het beroepsinkomen toegepast voor de berekening van de toeslag die men kan ontvangen, onafhankelijk van het aantal uren tewerkstelling per week. De toeslag van de IGU varieert echter met het aantal gewerkte uren per week. Wie meer uren werkt kan een grotere toeslag bovenop het arbeidsinkomen ontvangen. De netto meeropbrengst van extra gewerkte uren is echter klein. Zo lang IGU of de vrijstelling SPI van toepassing blijft, is er een vrij vlak verloop van het netto inkomen bij stijgende brutolonen. Pas wanneer IGU en vrijstelling SPI geen uitwerking meer hebben evolueert het netto inkomen verder evenredig met het brutoloon.

De netto inkomens die bij een kleine deeltijd baan worden gerealiseerd zijn na leefloon licht hoger (ongeveer 50€) dan na een minimale werkloosheidsuitkering, maar licht lager dan na een maximale werkloosheidsuitkering. Bij een 1/2-tijdse tewerkstelling is, behalve voor alleenstaande ouders, het inkomen bij activering na een leefloon altijd lager dan na werkloosheid. De verschillen tussen beide stelsels zijn groter na een maximale werkloosheidsuitkering dan na een minimale uitkering. De werkloosheidsverzekering en het leefloon moedigen de betrokkenen dus op uiteenlopende manieren aan om 1/3-tijds of 1/2-tijds aan het werk te gaan en, voor wie reeds werkt, het aantal gewerkte uren in de job te laten stijgen.

Werklozen die niet voldoen aan de voorwaarde van onvrijwillige deeltijdse tewerkstelling voor de IGU en derhalve het arbeidsinkomen niet kunnen combineren met een uitkering, worden geconfronteerd met een grote inkomenssterugval wanneer ze deeltijds aan het werk gaan. In een aantal situaties zouden ze bij het OCMW wel een aanvullend leefloon kunnen bekomen, wat het inkomensverlies dat voortkomt uit de deeltijdse tewerkstelling zal beperken. Er worden evenwel geen verdere rechten geopend voor een bijkomende vrijstelling in het kader van socio-professionele integratie.

Bij het leefloon zien we nog een ongelijke behandeling van alleenstaanden (met of zonder kinderen), koppels met kinderen en koppels zonder kinderen. Door de individualisering van de dossiers (partners in een koppel zonder kinderen ontvangen ieder een half leefloon)

wordt het (geactiveerd) beroepsinkomen geëvalueerd in functie van de halve uitkering. Hierdoor kan er de facto geen vrijstelling worden toegepast bij 1/2-tijdse tewerkstelling en het arbeidsinkomen wordt volledig in mindering gebracht op het eigen deel van het leefloon en dat van de partner. Dit leidt er bovendien toe dat voor deze groep het inkomen hoger is bij een 1/3-tijdse betrekking dan bij een 1/2-tijdse.

Voor diegenen waarbij artikel 60, §7 niet leidt tot een duurzame tewerkstelling (zie Raeymaeckers, e.a., 2009), is er doorstroming voorzien naar de werkloosheidsverzekering. Omdat het inkomen bij artikel 60, §7 laag is en zich meestal rond het minimumloon situeert, ontvangt men na artikel 60, §7 een minimale werkloosheidsuitkering. Deze uitkering zorgt in vergelijking met het leefloon slechts voor een kleine verbetering van de inkomenspositie.

Het effect dat uitgaat van deze financiële elementen in de afweging om al dan niet te werken is uit deze simulaties niet af te leiden. Het maakt deel uit van een individuele afweging waarin meerdere elementen een rol spelen. Voorbeelden daarvan zijn de combinatie gezin en arbeid, het soort job dat men kan verrichten of aangeboden krijgt, mogelijkheden in verband met woon-werkverkeer, intrinsieke motivaties die van werk uitgaan (sociale contacten, zelfontplooiing), doorgroeimogelijkheden, enz. Maar dit betekent niet dat financiële elementen geen rol spelen. Zeker wanneer het om lage beschikbare gezinsinkomens gaat kunnen enkele euro's meer of minder wel degelijk een verschil uitmaken. Bovendien wordt het effect van de hierboven bestudeerde financiële voordelen in praktijk vaak geheel of gedeeltelijk opgeheven door het wegvallen van allerlei sociale voordelen (huurtoelagen of andere aanvullende steun van het OCMW, reducties voor openbaar vervoer, enz.). Toch mogen ook de andere motivaties die van werk uitgaan of de organisatorische moeilijkheden niet over het hoofd worden gezien.

6. Conclusies en overwegingen

De Europese werkgelegenheidsrichtsnoeren die de lidstaten aansporen een actief arbeidsmarktbeleid te voeren sturen aan op het nemen van preventieve en actieve maatregelen voor werklozen en inactieven om langdurige werkloosheid te voorkomen en duurzame intrede te bevorderen. De implementatie van de EWS in België vraagt de betrokkenheid van verschillende actoren. De thema's WERK en ACTIVERING zijn in België immers een verdeelde bevoegdheid. Voor de werklozen, die rechten hebben opgebouwd op basis van arbeid of studies, is enerzijds het federale niveau, de RVA, bevoegd voor de werkloosheidsverzekering en de controle op de beschikbaarheid van de werklozen en anderzijds zijn arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding een taak van gewesten en gemeenschappen. Voor de personen die geen rechten hebben opgebouwd in de werkloosheidsverzekering is het lokale OCMW bevoegd. Zij opereren op basis van de RMI-wetgeving. Door deze bevoegdheidsverdeling bestaat er voor de verschillende aspecten van het activeringsbeleid een differentiële aanpak van werklozen en personen met recht op maatschappelijke integratie.

De onderliggende filosofie van de stelsels verschilt inherent sterk. Een verzekeringstelsel dat steunt op opgebouwde rechten staat tegenover een bijstandstelsel dat in een laatste vangnet voorziet. Welke uitkering men ontvangt wordt bepaald door het al dan niet opbouwen van sociale zekerheidsrechten. Daardoor herbergen de stelsels enerzijds groepen die sterk verschillen wat betreft hun arbeidsmarkthistoriek en afstand tot de arbeidsmarkt maar bestaan er anderzijds ook belangrijke overlappingsen in kenmerken en problemen van beide groepen. De instellingen hebben een eigen aanpak en aanbod voor hun 'doelpubliek'. We brengen de verschillen in aanpak in kaart op basis van bestaande (evaluatie)studies, gesprekken met sleutelactoren, beschrijvende administratieve data en standaardsimulaties.

Opvolging van de beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt en de activering

De opvolging van werklozen door de RVA (DISPO) en van leefloners door het OCMW (RMI en GPMI) loopt sterk uit elkaar, zowel wat betreft opzet als concrete uitwerking. DISPO verwijst naar de controle van het zoekgedrag van de werklozen, als concrete toekenningsvoorwaarde voor de werkloosheidsuitkeringen. DISPO wordt sterk centraal aangestuurd en verder lokaal georganiseerd. De RVA legt eenduidige voorwaarden op waaraan een werkloze moet (blijven) voldoen, het opvolgingstraject is op voorhand vastgelegd en ook sancties bij niet-naleving zijn uniform. DISPO legt de nadruk sterk (maar niet uitsluitend) op controle. In het hele traject wordt evenwel ook rekening gehouden met de persoonlijke situatie van de werkloze. RMI en het GPMI hebben als doelstelling een actieve participatie aan de samenleving na te streven, bij voorkeur via tewerkstelling. De uitvoering van de RMI-wet wordt gekenmerkt door een lokale autonomie wat betreft de visie op activering en de uitvoeringspraktijk. De mogelijkheden van het OCMW op het vlak van begeleiding worden sterk bepaald door de schaalgrootte van het OCMW (of eventueel clustering met andere OCMW's) en de lokale mogelijkheden van het OCMW om samen te werken met externe partners. De aanpak is sterk individueel gericht en legt de nadruk op begeleiding (i.p.v. op controle).

Regionale arbeidsbemiddeling

De regionale arbeidsbemiddelingsdiensten bieden de werkzoekenden een waaier van arbeidsmarktgerelateerde diensten aan die telkens geënt zijn op de EWS richtsnoeren (snelle acties voor nieuw ingeschrevenen, intensivering begeleiding bij langdurig werkzoekenden en opvolging van RVA-acties rond activering van het zoekgedrag). Iedere regionale dienst legt eigen klemtonen die als doel hebben op de lokale (gewestelijke) arbeidsmarkt in te spelen. Het aanbod van diensten is sterk in beweging. Over de verschillende regio's heen zien we een tendens naar meer individuele contacten (vs. groepscontacten) en meer maatwerk, waarvoor ook verschillende vormen van samenwerking met externe partners (via o.a. projecten en tenders) gebruikt worden. Deze tenders leiden er echter toe dat vaak de snelste en niet altijd de duurzaamste weg naar werk wordt gevolgd. De aandacht voor competentieversterking blijft eerder beperkt.

De activering via arbeidsbemiddeling kunnen we typeren als een activering die gericht is op tewerkstelling en die zich tot alle groepen werkzoekenden richt (en die ook tracht te bereiken). Werklozen zijn verplicht zich in te schrijven bij de regionale arbeidsbemiddeling en naar werk te zoeken. De activering via het OCMW richt zich prioritair op de groep min 25 jarigen en stelt niet altijd werk voorop maar heeft ook aandacht voor de sociale activering. Personen met recht op maatschappelijke integratie en/of een leefloon maken dus niet altijd kennis met de dienstverlening van de arbeidsbemiddeling. En er spelen lokale verschillen tussen de OCMW's wat betreft doorverwijzing en samenwerking met de arbeidsbemiddeling.

Samenwerking tussen de verschillende actoren

Er wordt door de verschillende arbeidsmarktactoren slechts beperkt samengewerkt op het niveau van individuele dossiers. De samenwerking tussen RVA en de regionale diensten voor arbeidsbemiddeling is duidelijk geregeld en houdt o.a. het verplicht aanbieden van begeleiding aan iedere werkloze vanaf het begin van de werkloosheid in. Tussen beide actoren is er sprake van een gegevensuitwisseling in het kader van DISPO. De arbeidsbemiddelingsdiensten volgen de acties van de werklozen in dit kader ook op.

De samenwerking tussen RVA en de OCMW's stoelt op persoonlijk initiatief van de RVA-facilitator die in individuele dossiers informeel contact opneemt met het lokale OCMW. Binnen het kader van DISPO is er geen sprake van een actieve doorverwijzing van de RVA naar het OCMW.

De dienstverlening van de arbeidsbemiddeling en de activeringsbegeleiding door de OCMW's staat veelal naast elkaar. In vele gevallen blijft de samenwerking tussen deze actoren afhankelijk van informele contacten van lokale actoren en consulenten/begeleiders. Van een actieve doorverwijzing of het gezamenlijk opvolgen van dossiers is er in de praktijk weinig sprake. Er wordt slechts beperkt structureel samengewerkt tussen beide actoren, al zijn de lokale verschillen hierin groot.

Samenwerking tussen verschillende actoren kan in bepaalde dossiers een grote meerwaarde bieden. We zien vier formele samenwerkingsvormen. De samenwerking van Actiris in Brussel

met de lokale OCMW's en andere externe partners binnen het geïntegreerd partnerschapssysteem is interessant. Actiris is de beheerder van de verschillende trajecten. Via een informaticasysteem kunnen de partners de informatie die Actiris over de werkzoekenden bezit raadplegen, alsook informatie toevoegen over de verschillende acties die zij ondernemen ten behoeve van het traject. De andere samenwerkingsvormen of initiatieven om samenwerking aan te moedigen zijn interessant maar hebben een bijsturing nodig om tot succes te leiden. Het KB 500€ wil de samenwerking over dossiers tussen OCMW en regionale dienst voor arbeidsbemiddeling bevorderen. De POD MI biedt hiervoor een tegemoetkoming per dossier aan het OCMW, maar in de praktijk wordt de tegemoetkoming weinig aangevraagd. Binnen het kader van de werkwinkels en de maisons' d'emploi worden de verschillende actoren niet enkel fysiek samengebracht maar is er ook samenwerking voorzien tussen verschillende actoren. In de praktijk lijkt deze samenwerking echter niet altijd even succesvol. Het project "proeftuinen" voor de samenwerking tussen OCMW's en VDAB wil de statuutgebonden dienstverlening doorbreken. Dit project boekt kleine successen maar een echt beleidskader en een taakverdeling voor samenwerking ontbreekt nog. Er werden ook nog geen cliënten binnen deze structuur in begeleiding genomen of toegeleid.

Activeringsmaatregelen

België zet voor de activering van werkzoekenden in op een brede waaier van maatregelen, al dan niet voor een specifieke doelgroep. Maatregelen kunnen de doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt voor ogen hebben, maar kunnen ook louter voorzien in een gesubsidieerde tewerkstelling, het aanmoedigen van een (deeltijdse) tewerkstelling of het ondersteunen van een opleiding of stage. Voor leefloners hebben de meeste maatregelen de doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt tot doel. We zien verschillen in de aard van de aangeboden maatregelen voor werklozen en leefloners. Sommige maatregelen (bv. ACTIVA) lopen parallel.

Activeringsmaatregelen spreken in de praktijk een welomlijnde groep aan. Verschillende activeringsmaatregelen voor UVW's hebben zo een uitgesproken mannelijk of vrouwelijk publiek. Bij de leefloners hebben, behalve in de SINE maatregel, telkens de mannen het overwicht. Jongeren en ouderen zijn minder in (de niet leeftijdsgebonden) activeringsmaatregelen terug te vinden, zowel bij UVW als bij leefloon. En waar geactiveerde UVW's toch quasi uitsluitend Belgen zijn, krijgen we bij leefloon een ander beeld. De activering van niet Belgen van buiten de EU bij het OCMW is mogelijk een belangrijke poort naar de arbeidsmarkt en/of een middel om sociale rechten op te bouwen.

Er bestaan ook sterke regionale verschillen op het gebied van activering. De Vlaamse UVW's nemen meer dan gemiddeld deel aan activeringen in bijna alle beschikbare maatregelen, de Brusselse UVW's zijn globaal en in de maatregelen afzonderlijk telkens ondervertegenwoordigd en in Wallonië zien we een gemiddelde activeringsgraad met een sterke deelname in een beperkt aantal maatregelen (doorstromingsprogramma, Activa en beroepsopleiding en studies). De leefloners worden eveneens vaker geactiveerd in Vlaanderen dan in Brussel en Wallonië. Bovendien zijn de gebruikte maatregelen ook sterk regionaal verschillend. Artikel 60, §7 is dominant aanwezig in Vlaanderen.

Activeringstrajecten

De trajecten van de geactiveerden na de start en na het einde van de verschillende activeringsmaatregelen vertonen grote verschillen en verschillende patronen.

De kans op een (blijvende) activering is voor leefloners minder groot dan voor UVW's. De meeste maatregelen slagen erin om minstens 80% van de startgroep voor langere tijd te behouden. Bij ACTIVA leefloon en SPI is de uitval kort na de start van de activering veel groter. Dit zijn voor de leefloners de maatregelen waarin de interventie en begeleiding vanuit het OCMW het kleinst is en die het meest aanleunen bij het NEC. Wie uitvalt keert meestal terug naar de oorspronkelijke uitkering.

Ook na het einde van de activering, al dan niet na het volledig doorlopen van de maatregel, is de kans op succes (=werk) voor de leefloners kleiner dan voor de UVW's. Er kon op basis van deze cijfers echter niet gecontroleerd worden in welke mate deze cijfers vertekend zijn door een vroege uitval in de activering van bepaalde groepen. De maatregelen met loonsubsidie en waarin men na de maximale activeringsduur zijn gewone arbeidspost kan behouden geven de beste vooruitzichten op een duurzame activering. Bij maatregelen als DSP, artikel 60, §7 en SINE betekent het einde van de maatregel ook het einde van de tewerkstelling. De geactiveerde moet dan op zoek naar een nieuwe werkplek en ontvangt in afwachting een uitkering, vaak een werkloosheidsuitkering. Gevolg zijn beperktere tewerkstellingskansen vlak na het beëindigen van de activering. De socio-professionele integratie van leefloners heeft het moeilijk om de deelnemers aan het werk te houden met een sterke uitval kort na de start van de activering en lage tewerkstellingskansen na het einde (geen controle op de impact van vervroegde stopzetting mogelijk).

Financiële trajecten bij activering

Activering van werklozen en personen met een leefloon levert in quasi alle tewerkstellingssituaties en voor alle gezinssituaties een verbeterde inkomenspositie op. Ook na een periode in een activeringsmaatregel kunnen we geen financiële vallen detecteren. Enkel bij een deeltijdse activering zonder verdere inkomensondersteuning door de IGU bestaat er een financiële val voor personen zonder partner of met een niet werkende partner.

Het inkomen bij voltijdse activering en voltijds regulier werk is niet afhankelijk van het vorige statuut. Er is dan geen verschil in het netto beschikbare gezinsinkomen tussen voormalig werklozen en leefloners. De werkloosheidsverzekering en het leefloon moedigen de betrokkenen wel op uiteenlopende manieren aan om 1/3-tijds of 1/2-tijds aan het werk te gaan en, voor wie reeds werkt, het aantal gewerkte uren in de job te laten stijgen. De hoogte van de IGU is immers afhankelijk van de hoogte van de vorige uitkering en van het aantal gewerkte uren. De vrijstelling SPI is forfaitair en dus onafhankelijk van het aantal gewerkte uren. Bovendien wordt voor de werklozen een voorwaarde gesteld van onvrijwillige deeltijdse arbeid. Wie niet aan deze voorwaarde voldoet, heeft geen recht op een IGU. In bepaalde situaties (geen recht op IGU, een kleine deeltijd baan na minimale werkloosheidsuitkering en voor alleenstaande ouders) is werk na werkloosheid minder lonend dan na leefloon. Een deeltijdse tewerkstelling wordt dus niet voor alle groepen (statuut en/of gezinssamenstelling) in dezelfde mate financieel aangemoedigd. De sociale rechten die worden opgebouwd via bijvoorbeeld een tewerkstelling in het kader van artikel

60, §7 geven na afloop recht op een minimale werkloosheidsuitkering. Deze uitkering is slechts beperkt hoger dan het leefloon.

Finale overwegingen

De werkloosheidsverzekering en de bijstand zijn stelsels met een geheel andere rationale. Voor een deel lopen ze parallel (andere instroom) en voor een deel sequentieel (uitputting rechten werkloosheidsverzekering). De bijstand geldt als het ultieme vangnet. Dit heeft implicaties voor het activeringsbeleid dat de instellingen kunnen voeren (de beperkingen zijn anders in het laatste vangnet dan in de werkloosheidsverzekering) en dat ze behoren te voeren (rekening houdend met het kansenprofiel van het doelpubliek: economische en/of sociale activering). Het daadwerkelijke beleid lijkt hier op cruciale punten niet erg consistent in, maar een evaluatie is moeilijk. De huidige monitoring van deelname aan en uitkomst van activeringsmaatregelen en activeringsbeleid laat immers niet op alle punten toe te bepalen of en in welke mate de aanpak van werkloze werkzoekenden en leefloongerechtigden verschilt. Verschillende acties worden door de POD maatschappelijke integratie niet systematisch geregistreerd, zoals bijvoorbeeld de deelname aan opleidingen en de tewerkstelling via dienstencheques. Er kan bijgevolg ook niet aangegeven worden of het activeringsbeleid ten aanzien van leefloners meer of minder gericht is op de reguliere arbeidsmarkt dan dat ten aanzien van werklozen. Een duidelijke monitoring van alle activeringsacties voor beide uitkeringsgroepen zou hiervoor de basis moeten vormen.

De huidige statuutgebonden dienstverlening geeft ook aanleiding tot een aantal belangrijke beperkingen die de optimale begeleiding en doorstroming naar de arbeidsmarkt van werkzoekenden in de weg staat. Er moet dus nagedacht worden over het beter op elkaar afstemmen van de stelsels. Eén piste is in dat men in essentie de bestaande structuren handhaaft en door incrementele ingrepen tracht de samenwerking tussen de betrokken actoren beter op elkaar af te stemmen. Dat is een piste met inherente beperkingen, zoals dit onderzoek aangeeft.

Een andere piste is een meer doorgedreven aanpassing van de bestaande structuren. Daarover is het moeilijk uitspraken te doen op basis van dit beperkt rapport. Wanneer overwogen wordt om radicaler in te grijpen op de bestaande structuren, instellingen en organisatie van het activeringsbeleid is verder onderzoek en denkwerk noodzakelijk. Het vertrekpunt van dat onderzoek zou moeten bouwen op een grondige evaluatie van de rol, de expertise, de sterktes en zwaktes van de verschillende actoren (gemeenten, OCMW, arbeidsbemiddeling, RVA, enz.) en hun onderlinge relaties. Op basis hiervan kan worden nagegaan welke de mogelijkheden, de valkuilen en de randvoorwaarden zijn om een structurele hertekening (met mogelijk een centralisatie- hetzij decentralisatiebeweging) tot stand te brengen. Mogelijk moet een onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds het uitkeringsbeleid en anderzijds het activeringsbeleid op zich.

Het voorliggende onderzoek laat wel toe een aantal domeinen te omschrijven waarop incrementele maatregelen mogelijk zijn.

Idealiter bepalen de reële noden die de werkzoekende heeft om (opnieuw) aan het werk te geraken de aangeboden dienstverlening, en niet het statuut en de uitkering. De

statuutgebonden dienstverlening kan doorbroken worden via een structurele samenwerking tussen de verschillende actoren (RVA-OCMW-ABM), met respect voor de eigenheid en de specifieke expertise van de verschillende partners. De werkzoekenden kunnen dan toegewezen worden aan de actor die de best passende begeleiding kan bieden. Eén mogelijke optie is het toewijzen van onmiddellijk inzetbare werkzoekenden met enkel arbeidsmarktgerelateerde problemen aan de consultants van de arbeidsbemiddeling. Als alternatief kunnen personen met niet-arbeidsmarktgerelateerde problemen en de behoefte aan een intensief traject een plaats vinden bij de maatschappelijke werkers binnen het OCMW. Een overdracht van dossiers tussen de diensten moet dan mogelijk zijn. Dit impliceert uiteraard dat het personeelsbestand van de verschillende diensten in overeenstemming gebracht wordt met de aan te bieden diensten. Een structurele financiële ondersteuning van de diensten voor hun begeleidingstaken is eveneens noodzakelijk.

Bij een structurele samenwerking is een integrale begeleiding en 'warme overdracht' van dossiers uiterst belangrijk. Daarom is ook een gemeenschappelijk screeningsinstrument, zoals bijvoorbeeld in Denemarken en Nederland bestaat, een noodzakelijke voorwaarde. Daarbij moet een brede definitie van activering gehanteerd worden en moet nagegaan worden welk type van activering aansluit bij welk type cliënt. Een geïntegreerd instrument voor de begeleiding van de werkzoekenden kan alleszins ook een eerste stap betekenen in het (verder) uitbouwen van nazorg.

De samenwerking tussen de verschillende actoren zou ook de verschillende visies qua activering op lokaal niveau op een gelijk niveau kunnen brengen. Werkzoekenden krijgen dan, ongeacht hun woonplaats, toegang tot een vergelijkbare dienstverlening en begeleiding. Er moet gestreefd worden naar een evenwicht tussen enerzijds een centrale visie op activering en anderzijds een lokale uitvoering die ook maatwerk toelaat.

De grote diversiteit aan activeringsmaatregelen maakt bovendien de toepassing ervan complex, niet enkel voor de maatschappelijke werkers van het OCMW, de trajectbegeleiders van de arbeidsbemiddeling en de werkgevers, maar ook voor de werkzoekenden zelf (zie ook: Debast, 2008). Een vereenvoudiging of stroomlijning van de maatregelen lijkt dan ook aangewezen. Een activering moet ook voldoende aandacht besteden aan begeleiding, opvolging en nazorg. Een optimalisatie van het aanbod aan activeringsmaatregelen baseert zich op doorgedreven onderzoek m.b.t. de duurzaamheid van de tewerkstelling na activering. Dit onderzoek moet de sterktes, zwaktes en kritische succesfactoren van de maatregelen beter in kaart brengen.

De financiële incentieven van activering en werk voor werklozen en leefloners gelijkschakelen leidt naar het principe van gelijk loon voor gelijk werk, uiteraard met behoud van de eigenheid en de principiële doelstellingen van de verschillende uitkeringen. Voor OCMW-cliënten zijn zeker een aantal verbeteringen mogelijk: de discriminatie van samenwonenden zonder kinderen in de toepassing van SPI wegwerken kan meer mensen aanzetten om een deeltijdse tewerkstelling te verkiezen boven volledige afhankelijkheid van het leefloon. In plaats van een forfaitaire toelage kan gedacht worden aan een getrapte uitdoving, vergelijkbaar met de IGU (zie De Vil en Van Mechelen, 2010), en aan een aanpassing van de maximumperiode bij SPI. Rond de uitbreiding van de maximumperiode bij SPI bestaan er reeds plannen. De vraag moet echter gesteld worden of het nodig is om een

maximum duur in te stellen (dit bestaat bijvoorbeeld niet in Frankrijk en Duitsland, zie De Vil en Van Mechelen, 2010). Een concrete uitwerking en evaluatie van deze voorstellen legt de noodzaak bloot aan empirische en/of administratieve data over de huidige toepassing van de SPI, en meer algemeen ook over jongeren en allochtonen in de bijstand, het gebruik van GPMI, enz.

Bibliografie

- ACTIRIS (2008), Kader voor het partnership tussen ACTIRIS en de Brusselse OCMW's voor begeleidingsacties ten gunste van de rechthebbenden op het leefloon of op een equivalenten financiële maatschappelijk hulp (2008-2013). Brussel.
- ACTIRIS (2009), Werkzoekende: informatie (on line), <http://www.actiris.be>
- Albertijn, M., Massart, B. (2006), Activeringsmaatregelen en de arbeidsmarkt: Hoe vergaat het rechthebbenden op maatschappelijke integratie na een activeringstraject? Brussel: Tempera & Agence Alter.
- AWIPH (2009), Ses missions – son fonctionnement, (on line), http://www.awiph.be/AWIPH/missions_fonctionnement/index.html
- Bogaerts, K. (2008), Bestaan er nog financiële vallen in de werkloosheid en in de bijstand in België? Berichten. UA, Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleecq, Universiteit Antwerpen.
- Bogaerts, K., Van Mechelen, N. (2008), Aanvullende financiële steun in Vlaamse OCMW's, Berichten. UA, Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleecq, Universiteit Antwerpen.
- Bogaerts, K., De Graeve, D., Marx, I. & Vandenbroucke, P. (2009), Inactiviteitsvallen voor personen met een handicap of met langdurige gezondheidsproblemen. Studie in opdracht van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma. UA, Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen.
- Bollens, J. (2009), Het effect van een transmissie VDAB-RVA op de verdere arbeidsmarktloopbaan. WSE-rapport. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Bollens, J., Ceniccola, P., Heylen, V., Vanheerswynghele, A. (2009), Potentiële stromen van gesanctioneerden naar de OCMW's. Het plan tot activering van het zoekgedrag. Onderzoek in opdracht van POD Maatschappelijke Integratie. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Bollens, J., Heylen, V. (2010), Impact van actieve maatregelen op de duurzame integratie op de arbeidsmarkt. Vervolgonderzoek. Onderzoek in opdracht van FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (2007), Technisch verslag van het secretariaat over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling. Brussel.
- Cockx, B., Göbel, C., Van Der Linden, B. (2004), Maatregelen van het activeringsbeleid voor jonge langdurige werklozen zonder werkervaring: een evaluatie. Belgisch tijdschrift voor Sociale Zekerheid.
- Cockx, B., Dejemeppe, M. (2007), Is the Notification of Monitoring a Threat to the Unemployed? A Regression Discontinuity Approach. IZA Discussion Papers 2854.

- Cockx, B., Dejemepe, M., Van der Linden, B. (2007), *Bevordert het Plan voor de begeleiding en opvolging van werklozen de overgang naar werk?* Louvain-la-Neuve: Département de sciences économiques. Regards Economiques. IRES. UCL.
- Debast, N., Hermans, K., Moons, L., Vanhauwaert, F. (2008). *5 jaar RMI-wet: evaluatie van 5 jaar Wet betreffende het Recht op Maatschappelijke Integratie*. Cahiers OCMWVisies, Brugge: Vanden Broele.
- Defourny, A., Cockx, B., Dejemepe, M., Van der Linden, B. (2007), *Le nouveau système de suivi des chômeurs: une évaluation*. Louvain-la-Neuve: Département de sciences économiques. IRES. UCL.
- De Lathouwer, L., Bogaerts, K. (2001), *Financiële incentieven en laagbetaald werk. De impact van hervormingen in de sociale zekerheid en de fiscaliteit op de werkloosheidsval in België*, Berichten. UFSIA, Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen.
- De Lathouwer, L., Cockx, B., Bogaerts, K., Ries, J. & Van den Bosch, K. (2003), *De impact van schorsing artikel80 in de werkloosheidsverzekering op herintrede en armoede*. Reeks actuele Problemen met betrekking tot de Sociale Cohesie. Gent: Academia Press, 229p.
- De Mey, R. (2008), *Organisatie en ontwikkeling van de sociale economie. Onderzoeksdeel 1: ontstaan, geschiedenis en dynamiek van de sociale economie*. Leuven.
- Deraedt, E., Van Opstal, W. (2009), *Een monitor voor de sociale inschakelingseconomie in Vlaanderen: Resultatenrapport*. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- De Vil, G., Van Mechelen, N. (2010), *Het leefloon en alternatieven voor zijn SPI-vrijstelling van bestaansmiddelen*. Samenvattend rapport - Mei 2010. Opdracht van de Koning Boudewijnstichting. Brussel: KBS.
- Devisscher, S., Valsamis, D. (2008), *Is meer ook beter? Een overzicht van de gevolgen van het nieuwe systeem voor de begeleiding en controle van werklozen*. OVER.WERK, tijdschrift van het Steunpunt WSE, 3-4/2008.
- Devisscher, S., Van Pelt, A., Sanders, D. (2009), *Evaluatie van de proeftuin trajecttendering. Globale evaluatie en aanbevelingen*. Onderzoek in opdracht van de VDAB. Brussel: Idea Consult.
- ESR Brussel (2008), *Actieplan voor de jongeren*. Brussel: Brussels Economisch en Sociaal Overlegcomité.
- European Commission (2005), *Employment in Europe 2005*. Brussel.
- European Commission (2006), *Employment in Europe 2006*. Brussel.
- EWETA (2009), *Infos EWETA*, (on line), <http://www.eweta.be/index2.htm>
- FOD WASO (2005), *Europese werkgelegenheidsstrategie. Evaluatie van het werkgelegenheidsbeleid 2003-2005*. België. Brussel: Federale overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.
- FOD WASO (2008), *Samenwerkingsakkoord van 30 april 2004 betreffende de actieve begeleiding en opvolging van werklozen*. Evaluatie maart 2008. Brussel: Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

- FOD WASO Statistieken (2009), Indicatoren van de Europese Werkgelegenheidsstrategie, (on line), <http://www.werk.belgie.be/moduleDefault.aspx?id=23764#AutoAncher2>
- Geldof, D., Luyten, D. met medewerking van Van Ruymbeke, M. (1998), 20 jaar OCMW's: een aanzet tot evaluatie van hun rol in de armoedebestrijding, met bijzondere aandacht voor het bijstandsbeleid. In: J. Vranken e.a. (eds.), 20 jaar OCMW: naar een actualisering van het maatschappijproject. Leuven: Acco, 23-42.
- Grubb, D., Martin, J.P. (2001), What works and from whom: A Review of OECD countries' experiences with active labour market policies. OECD Working Paper 2001: 14, pg. 1-54.
- Hermans, K. (2005a), De actieve welvaartsstaat in werking. Een sociologische studie naar de implementatie van het activeringsbeleid op de werkvloer van de Vlaamse OCMW's, Doctoraat. Leuven: Departement Sociologie, K.U.Leuven.
- Hermans, K. (2005b). De actieve welvaartsstaat in werking: OCMW's en het activeren van leefloongerechtigden. In: J. Vranken, K. De Boyser, D. Dierckx (red.), Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek, Leuven: Acco.
- Idea Consult (2008), Evaluatie van het nieuwe opvolgingsstelsel voor werkzoekenden. Brussel.
- Libert, V. (2005), Methodisch kader. De instrumenten van de socio-professionele balans in het OCMW. Brussel.
- Libert, V. (2005), Methodisch kader. De socio-professionele balans in het OCMW. Brussel.
- Malfait, D., Vandenbrande, T. (2001), Een kaars voor Rosetta, Steunpunt WAV, WAV-Rapport, Leuven.
- Marée, M., Nicaise, I., Nyssens, M., Platteau, A. (2003), Sociale economie, sociale inclusie en algemeen belang: Synthese. Belgisch Wetenschapsbeleid.
- Martin, J.P. (2000), What works among active labour market policies: evidence from OECD countries' experiences. OECD Economic Studies, 30: 1, pg. 79-107.
- Marx, I. (2007). Tewerkstellingsubsidies en verlagingen van de sociale zekerheidsbijdragen van werkgevers: tussen theorie en realiteit. Belgisch tijdschrift voor sociale zekerheid 49: 3, pg. 537-563.
- Marx, I., Bogaerts, K., Vandenbroucke, P., Vanhille, J., Verbist, G. (2009), De werkende armen in Vlaanderen, een vergeten groep? Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma. UA, Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, Universiteit Antwerpen.
- NAR & CRB (2004), Rapport evaluatie startbaanovereenkomst, Rapport nr. 62, Brussel. Nationale Arbeidsraad & Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.
- OCMW Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2006), Het geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI), (on line), http://www.ocmw-info-cpas.be/index.php/fiche_FT_nl/le_projet_individualise_dintegration_sociale_piis_ft

- OCMW Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2008), Het recht op maatschappelijke integratie (RMI), (on line), http://www.ocmw-info-pas.be/index.php/fiche_FT_nl/le_droit_a_lintegration_sociale_dis_ft
- OCMW Gent (2009), RechtenVerkenner: Leefloon – Socio-professionele vrijstelling, (on line), <http://www.rechtenverkenner.be/htm/schemadetail.asp?postcode=53&parent=007005>
- OESO (2007), Chapter 5: Activating the unemployed: what countries do. OECD Employment Outlook.
- Peeters, A (2007), Ruim 316000 Belgen doen een beroep op dienstencheques. OVER.WERK, Tijdschrift van het steunpunt WSE, 2/2007.
- Peeters, A., Van Pelt, A., Valsamis, D. (2009), Evaluatie van het stelsel van de dienstencheques voor buurtdiensten en –banen 2008. Brussel.
- POD Maatschappelijke Integratie (2006), Overzicht van de tewerkstellingsmaatregelen voor gerechtigden op maatschappelijke integratie of een financiële maatschappelijke hulp. Brussel.
- Raeymaeckers, P., Nisen, L., Dierckx, D., Vranken, J., Casman, M. T. (2009), Activering binnen de Belgische OCMW's. Op zoek naar duurzame trajecten en goede praktijken. Onderzoek in opdracht van de POD Maatschappelijke Integratie. Brussel: POD Maatschappelijke Integratie.
- Rekenhof (2008), De startbaanovereenkomst: een instrument in de strijd tegen werkloosheid bij jongeren. Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Brussel.
- Rorive, B., Merenne, B. e.a. (2005), *Evaluation du dispositif 'Maison d'emploi'*. Namur: DGEE, Ministère de la Région Wallonne.
- RVA (2006), RVA jaarverslag 2005. Brussel: Rijksdienst voor arbeidsvoorziening.
- RVA (2009), Deeltijdse Arbeid en Tewerkstelling, (on line), <http://www.rva.be/home/MenuNL.htm>
- RVA (2009), Dienstencheques, (on line), http://www.dienstencheques-rva.be/nl_home.asp
- RVA (2009), RVA jaarverslag 2008. Brussel: Rijksdienst voor arbeidsvoorziening.
- RVA (2010), RVA jaarverslag 2009. Brussel: Rijksdienst voor arbeidsvoorziening.
- SD Worx (2007), Vereenvoudiging Activa-plan vanaf 1 januari 2007 gepubliceerd, (on line), http://www.sd.be/site/website/be/nl/6000A/60C00C/60C10C/60C1YC/200704/10000P_070424_04
- Sociale Zekerheid.be (2009), Plichten van uitkeringsgerechtigde volledige werklozen. Wat zijn uw verplichtingen tijdens uw werkloosheid? (on line), https://www.socialsecurity.be/CMS/nl/citizen/displayThema/professional_life/PROTH_10/PROTH_10_2/PROTH_10_2_3/PROTH_10_2_3_1.xml
- SSE-Link. (2004), Startbanen: recente wijzingen, (on line), <http://easyweb.easypay-group.com/uploads/publication/12.pdf>
- Stagepunt. (2009), Over Sociale Economie, (on line), <http://www.stagepunt.be/socialeconomie>

- Steenssens K., Sannen L., Ory G., Nicaise I., Van Regenmortel T. (2007), W²: Werk- en Welzijnstrajecten op maat, Een totaalconcept. Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Struyven, L., Vanhoren, I. (2009), Proeftuin OCMW – VDAB. Voortgangsrapport. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Struyven, L., Van Parys, L. (2009), In het land van ‘tenders’ en ‘appels à projets’: de eerste jaren van publieke marktwerking voor de begeleiding van werkzoekenden in België. Paper in het kader van een internationaal vergelijkende studie naar publieke marktwerking in opdracht van Federgon. Leuven: HIVA K.U. Leuven
- Struyven, L., Van Parys, L. (2009), Publieke marktwerking bij begeleiding van werkzoekenden. Lessen voor België. Synthese. Paper in het kader van een internationaal vergelijkende studie naar publieke marktwerking in opdracht van Federgon. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Struyven, L., Heylen, V., Van Hemel, L. (2010), De (nog) niet bemiddelbaren: een verloren groep op de Antwerpse arbeidsmarkt? Een onderzoek in opdracht van de vzw Werk en economie van de stad Antwerpen in het kader van het samenwerkingsverband stad Antwerpen – OCMW Antwerpen – VDAB. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Vandenbroucke, F. (2009), Sociale Economie Les 5: Kortingen op sociale bijdragen voor kwetsbare doelgroepen? Universiteit Antwerpen.
- Struyven, L., Van Hemel, L. (2007), Naar één loket voor werk. Evaluatie van de ruimtelijke spreiding, het gebruik en het partnerschap van de werkwinkel. Deelrapport 2. Leuven: HIVA K.U. Leuven.
- Van Wichelen, L. (2005), De opdracht en rol van de VDAB in de nieuwe beheersovereenkomst met de Vlaamse Regering. OVER.WERK, tijdschrift van het Steunpunt WAV, 2-3/2005.
- VDAB (2009), Werken in een beschutte werkplaats (BW), (on line), <http://vdab.be/arbeidshandicap/beschuttewerkplaats.shtml>
- VLAB (2009), Beschutte werkplaatsen: feiten en cijfers, (on line), <http://www.vlab.be/nl/getpage.asp?i=16>
- Vranken, J., Campaert, G., Dierckx, D., Van Haarlem, A., e.a. (2009), Arm Europa (Over armoede en armoedebestrijding op het Europese niveau), Uitgeverij Acco, Leuven.

Bijlagen

1. overzicht activeringsmaatregelen
2. profielkenmerken werkende bevolking, 2008, per gewest
3. methodologie STASIM

BIJLAGE 1: Overzicht activeringsmaatregelen

1. Werklozen

	werkloosheidsduur	leeftijd	scholingsniveau	andere voorwaarde	voorwaarde voordeel	duur van het voordeel	hoogte van het voordeel	voordeel door de WG	implementatie en beleidsduoering	financiering	doelstelling (typologie)
acties											
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 25 jaar	f	f	min 1 jaar WZ	1 jaar WZ → 16 m, 3 jaar WZ → 24 m, 5 jaar WZ → 30 m	indien UWV deel nettoloon als werkloering (500€)	korting RZ en werkloering afgetrokken van het nettoloon	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABV/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	f	f	min 2 jaar WZ	2 jaar WZ → 16 m, 3 jaar WZ → 24 m, 5 jaar WZ → 30 m	indien UWV deel nettoloon als werkloering (500€)	korting RZ en werkloering afgetrokken van het nettoloon	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABV/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via subsidiëring tewerkstelling in de private sector
	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	f	f	min 1,5 jaar WZ	30 m	indien UWV deel nettoloon als werkloering (500€)	korting RZ en werkloering afgetrokken van het nettoloon	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABV/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via subsidiëring tewerkstelling in de private sector
acties PIP											
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 25 jaar	min. diploma of getuigschrift lager secundair onderwijs	verligger is gemeente die een veiligheidsvereenkomst sloot met de minister van Binnenlandse Zaken	min 1 jaar WZ	60 m	indien UWV deel nettoloon als werkloering (500€)	korting RZ en werkloering afgetrokken van het nettoloon	gemeente dient aanvraagdossier in bij Minister van Binnenlandse Zaken. Gemeente is samen met FOD Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor basisopleiding werknemer	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABV/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via directe jobcreatie in de publieke sector
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	min. diploma of getuigschrift lager secundair onderwijs	verligger is gemeente die een veiligheidsvereenkomst sloot met de minister van Binnenlandse Zaken	min 2 jaar WZ	60 m	indien UWV deel nettoloon als werkloering (500€)	korting RZ en werkloering afgetrokken van het nettoloon	gemeente dient aanvraagdossier in bij Minister van Binnenlandse Zaken. Gemeente is samen met FOD Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor basisopleiding werknemer	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABV/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via directe jobcreatie in de publieke sector
	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	min. diploma of getuigschrift lager secundair onderwijs	verligger is gemeente die een veiligheidsvereenkomst sloot met de minister van Binnenlandse Zaken	min 1,5 jaar WZ	onbepaald	indien UWV deel nettoloon als werkloering (1.000€)	korting RZ en werkloering afgetrokken van het nettoloon	gemeente dient aanvraagdossier in bij Minister van Binnenlandse Zaken. Gemeente is samen met FOD Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor basisopleiding werknemer	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABV/ACVB)	gesubsidieerde tewerkstelling van ouderen via directe jobcreatie in de publieke sector

doorstromingsprogramma's											
	via 9 m wacht- of overbruggingskwalificeringen	< 25 jaar	geen diploma of getuigschrift hoger secundair onderwijs	/	/	max 24 m over genee loopbaan, max 36 m wanneer men woont in gemeente met hoge wi- graad	integratiekulturing (in mindering gebracht op nettoloon)	korting 85% en integratiekulturing afgetrokken van het nettoloon	erkenning als project door de gewestminister bevoegd voor tewerkstelling	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de non-profit sector
	12 m wachtkulturingen	< 45 jaar	/	/	/	max 24 m over genee loopbaan, max 36 m wanneer men woont in gemeente met hoge wi- graad	integratiekulturing (in mindering gebracht op nettoloon)	korting 85% en integratiekulturing afgetrokken van het nettoloon	erkenning als project door de gewestminister bevoegd voor tewerkstelling	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt via subsidiëring tewerkstelling in de non-profit sector
	24 m werkloosheidskulturingen	+ 45 jaar	/	/	/	max 24 m over genee loopbaan, max 36 m wanneer men woont in gemeente met hoge wi- graad	integratiekulturing (in mindering gebracht op nettoloon)	korting 85% en integratiekulturing afgetrokken van het nettoloon	erkenning als project door de gewestminister bevoegd voor tewerkstelling	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt via subsidiëring tewerkstelling in de non-profit sector
	/	> 45 jaar	/	/	/	max 24 m over genee loopbaan, max 36 m wanneer men woont in gemeente met hoge wi- graad	integratiekulturing (in mindering gebracht op nettoloon)	korting 85% en integratiekulturing afgetrokken van het nettoloon	erkenning als project door de gewestminister bevoegd voor tewerkstelling	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via subsidiëring tewerkstelling in de non-profit sector
actieve start											
	/	< 26 jaar	erg laag geschoold	tewerkstelling start binnen 21 m na einde schoolplicht of studies én het moet gaan om een voltijdse tewerkstelling	/	6 m	werkkulturing (3500)	werkkulturing afgetrokken van het nettoloon én vermindering werkgeversbijdrage mogelijk (structureel of doelgroepenvermindering jongere werknemers)	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector
	/	< 26 jaar	laag geschoold	tewerkstelling start binnen 21 m na einde schoolplicht of studies én het moet gaan om een voltijdse tewerkstelling	/	7 m	werkkulturing (3500)	werkkulturing afgetrokken van het nettoloon én vermindering werkgeversbijdrage mogelijk (structureel of doelgroepenvermindering jongere werknemers)	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector
	/	< 26 jaar	allochtone afkomst	tewerkstelling start binnen 21 m na einde schoolplicht of studies én het moet gaan om een voltijdse tewerkstelling	/	8 m	werkkulturing (3500)	werkkulturing afgetrokken van het nettoloon én vermindering werkgeversbijdrage mogelijk (structureel of doelgroepenvermindering jongere werknemers)	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector
	/	< 26 jaar	jongere met een arbeids handicap	tewerkstelling start binnen 21 m na einde schoolplicht of studies én het moet gaan om een voltijdse tewerkstelling	/	9 m	werkkulturing (3500)	werkkulturing afgetrokken van het nettoloon én vermindering werkgeversbijdrage mogelijk (structureel of doelgroepenvermindering jongere werknemers)	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	via uitbetalingsinstelling (H/W/ACV/ABW/ACV/B)	doorstromen naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector

startbaan	/	< 26 jaar	/	/	/	Tot einde kwartaal waarin de jongere 26 j wordt	mogelijk wachtruking (in mindering gebracht op nettoloon) indien erg laaggeschoold	korting RSZ indien jongere laaggeschoold/erg laaggeschoold afgetrokken van het nettoloon én extra eenmalige geactiveerde wachtruking indien jongere erg laaggeschoold afgetrokken van het nettoloon	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RWA	werknemer dient arbeidsovereenkomst in via uitbetalingsinstelling bij plaatselijk werkloosheidsbureau RWA. Werkgever geeft maandelijks formulier dat werknemer toelaat uitkering te ontvangen bij zijn uitbetalingsinstelling	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector / publieke sector / non-profit sector
	/	< 26 jaar	/	gehandicapt	/	Tot einde kwartaal waarin de jongere 26 j wordt	mogelijk wachtruking (in mindering gebracht op nettoloon) indien laaggeschoold/ erg laaggeschoold	korting RSZ indien jongere laaggeschoold/erg laaggeschoold afgetrokken van het nettoloon én extra eenmalige geactiveerde wachtruking indien jongere erg laaggeschoold afgetrokken van het nettoloon	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RWA	werknemer dient arbeidsovereenkomst in via uitbetalingsinstelling bij plaatselijk werkloosheidsbureau RWA. Werkgever geeft maandelijks formulier dat werknemer toelaat uitkering te ontvangen bij zijn uitbetalingsinstelling	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector / publieke sector / non-profit sector
	/	< 26 jaar	/	buitenlandse afkomst	/	Tot einde kwartaal waarin de jongere 26 j wordt	mogelijk wachtruking (in mindering gebracht op nettoloon) indien laaggeschoold/ erg laaggeschoold	korting RSZ indien jongere laaggeschoold/erg laaggeschoold afgetrokken van het nettoloon én extra eenmalige geactiveerde wachtruking indien jongere erg laaggeschoold afgetrokken van het nettoloon	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RWA	werknemer dient arbeidsovereenkomst in via uitbetalingsinstelling bij plaatselijk werkloosheidsbureau RWA. Werkgever geeft maandelijks formulier dat werknemer toelaat uitkering te ontvangen bij zijn uitbetalingsinstelling	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring tewerkstelling in de private sector / publieke sector / non-profit sector
werkhervattings toeslag											
	/	> 50 jaar	/	UWV zijn én min 20 j beroepsverleden Niet cumuleerbaar met kinderopvangtoeslag	/	12 m, onbeperkt verlengbaar met zelfde periode tot pensioengerechtigde leeftijd	werkhervattings toeslag (182,85€)	/	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RWA	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABW/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via betalen subsidiëring aan werknemer
	/	> 50 jaar	/	UWV zijn én min 20 j beroepsverleden Niet cumuleerbaar met kinderopvangtoeslag	/	12 m, verlengbaar met zelfde periode tot max 36 m	werkhervattings toeslag (1-12 maanden: 182,85€ 13-24 maanden: 121,90€ 25-36 maanden: 60,95€)	/	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RWA	via uitbetalingsinstelling (HW/ACV/ABW/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via betalen subsidiëring aan werknemer

SINE												
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	/	/	33 m	herenschakelingsuitkering (500€)	korting RSZ en herenschakelingsuitkering	het is een federale maatregel / samenwerking ministers van werk en sociale economie / lokale organisatie per werkloosheidsbureau RVA / werkgever nood aan attest dat bewijst dat ze tot SINE-categorie behoren (via commissie)	via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via directe jobcreatie in sociale economie-initiatieven	
	min 24 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	/	/	63 m	herenschakelingsuitkering (500€)	korting RSZ en herenschakelingsuitkering	het is een federale maatregel / samenwerking ministers van werk en sociale economie / lokale organisatie per werkloosheidsbureau RVA / werkgever nood aan attest dat bewijst dat ze tot SINE-categorie behoren (via commissie)	via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via directe jobcreatie in sociale economie-initiatieven	
	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	/	/	onbepikt	herenschakelingsuitkering (500€)	korting RSZ en herenschakelingsuitkering	het is een federale maatregel / samenwerking ministers van werk en sociale economie / lokale organisatie per werkloosheidsbureau RVA / werkgever nood aan attest dat bewijst dat ze tot SINE-categorie behoren (via commissie)	via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACVB)	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via directe jobcreatie in sociale economie-initiatieven	
beschutte werkplaats												
	/	/	/	enkel voor personen met een erkenning (VAPH of AWWPH) voor tewerksstelling in de beschutte werkplaats	/	onbepikt	/	1. forfaitaire loonsubsidie (7.54€/u) 2. tussenkomst in loon/lasten van ontkaderingspersoneel 3. VPA (subsidiëring investeringen in onroerende goederen: max 275€/m ² per persoon)	Regionaal georganiseerd / erkenning voor tewerksstelling in de beschutte werkplaats door VAPH of AWWPH	Vlaamse Subsidiëagentschap voor Werk en Sociale Economie (VSAWSE)	inschakelen 'disabed' in gesubsidieerde arbeid	
pwa cheques												
	min 24 m continu of min 24 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	/	/	/	onbepikt	werkuikering (4,10€ netto/uur; max 45 uur per maand)	belastingsvoordeel op de PWA cheques op naam	organisatie via lokale PWA	particulier koopt pwa cheque voor 5,95-7,45€/u en betaalt hiermee pwa-werknemer. Werknemer krijgt per ingediende pwa cheque 4,10€ uitbetaald door zijn uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACVB)	gesubsidieerde tewerksstelling an sich	
	min 6 m continu of min 24 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	/	/	/	onbepikt	werkuikering (4,10€ netto/uur; max 45 uur per maand)	belastingsvoordeel op de PWA cheques op naam	organisatie via lokale PWA	particulier koopt pwa cheque voor 5,95-7,45€/u en betaalt hiermee pwa-werknemer. Werknemer krijgt per ingediende pwa cheque 4,10€ uitbetaald door zijn uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACVB)	gesubsidieerde tewerksstelling an sich	

dienstencheques	/	/	/	/	/	onbeperkt	gebruiker: fiscale aftrek van 30%	/	erkenningaanvraag werkgever toegelend door federale Minister van Werk. Organisatie werking met dienstencheques via uitgiftebedrijf (Sodeco)	particulier koopt dienstencheque voor 7,50€/u en betaalt hiermee dienstencheque-werknemer. Werknemer krijgt loon uitbetaald door werkgever. Het verschil tussen totale loonkosten van de werkgever en de 7,50€ die particulier betaalt wordt bijgesprongen door federale overheid.	gesubsidieerde tewerkstelling en zich
inkomensgarantie-uitkering	/	/	/	tewerkgesteld zijn in een arbeidsregime dat niet hoger ligt dan 4/5 van een voltijdse betrekking én een aanvraag indienen bij de werkgever om een voltijdse betrekking te bekomen indien deze vrij komt én beschikbaar zijn voor een voltijdse betrekking op de arbeidsmarkt	/	onbeperkt	globale uitkering (loon + uitkering) dat minstens even hoog is (bij max 1/3 van een voltijdse tewerkstelling) en steeds hoger is (vanaf 1/3 van een voltijdse tewerkstelling) aan de werkloosheidsuitkering zonder tewerkstelling	/	lokale organisatie via werkloosheidsbureau RVA	werkloosheidsuitkering: via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB) loon: door de werkgever	aanmoedigen deeltijdse tewerkstelling van UWW's die geen voltijdse betrekking kunnen vinden
vrijstelling bij studies / beroepsopleiding											
	/	/	/	UWW zijn én een erkende opleiding volgen	/	duur van de opleiding	je dient niet beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt én je mag een voorgestelde dienstbetrekking weigeren zonder het risico te lopen om je uitkering te verliezen	/	opleidingsovereenkomst in te dienen bij uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	uitkering: via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	aanmoedigen tewerkstelling van UWW's
* individuele beroepsopleiding											
	/	/	/	UWW zijn	/	duur van de individuele beroepsopleiding	werkloosheidsuitkering betaald door RVA én een met productieve arbeid overeenkomende premie betaald door werkgever	/	overeenkomst tussen cursist, werkgever en de dienst bevoegd voor opleiding. Deze overeenkomst dient de cursist in te dienen bij zijn uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	werkloosheidsuitkering: via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB) een met productieve arbeid overeenkomende premie: door werkgever	aanmoedigen tewerkstelling van UWW's
	/	< 45 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger onderwijs	niet vergoede werkloze zijn én beroepsopleiding moet minstens halftijds zijn	/	duur van de individuele beroepsopleiding	opleidingsuitkering betaald door RVA én een met productieve arbeid overeenkomende premie betaald door werkgever	/	overeenkomst tussen cursist, werkgever en de dienst bevoegd voor opleiding. Deze overeenkomst dient de cursist in te dienen bij een uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	opleidingsuitkering: via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB) een met productieve arbeid overeenkomende premie: door werkgever	aanmoedigen tewerkstelling van niet-vergoede werklozen
	/	> 45 jaar	/	niet vergoede werkloze zijn én beroepsopleiding moet minstens halftijds zijn	/	duur van de individuele beroepsopleiding	opleidingsuitkering betaald door RVA én een met productieve arbeid overeenkomende premie betaald door werkgever	/	overeenkomst tussen cursist, werkgever en de dienst bevoegd voor opleiding. Deze overeenkomst dient de cursist in te dienen bij een uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	opleidingsuitkering: via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB) een met productieve arbeid overeenkomende premie: door werkgever	aanmoedigen tewerkstelling van oudere niet-vergoede werklozen

* instapstage				UWV zijn én de instapstage moet minstens halfjds zijn én je moet minstens 400 u beroepsopleiding gevolgd hebben in de 9 m voorafgaand aan de instapstage én de instapstage moet starten binnen de 4 m na het einde van de beroepsopleiding	/	2 m	werkloosheidsuitkering betaalt door RVA én een met productieve arbeid overeenkomende premie betaalt door werkgever	/	overeenkomst tussen cursist, werkgever en de dienst bevoegd voor opleiding. Deze overeenkomst dient de cursist in te dienen bij zijn uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	werkloosheidsuitkering via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB) én met productieve arbeid overeenkomende premie door werkgever	aanmoedigen tewerkstelling van UWV's
	/	< 30 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	niet vergoede werkloze zijn én de instapstage moet minstens halfjds zijn	/	2 m	stage-uitkering betaalt door RVA én een met productieve arbeid overeenkomende premie betaalt door werkgever	/	overeenkomst tussen cursist, werkgever en de dienst bevoegd voor opleiding. Deze overeenkomst dient de cursist in te dienen bij een uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	stage-uitkering via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB) én met productieve arbeid overeenkomende premie door werkgever	aanmoedigen tewerkstelling van niet-vergoede werklozen
	/	/	/	niet vergoede werkloze zijn én de instapstage moet minstens halfjds zijn én je moet minstens 400 u beroepsopleiding gevolgd hebben in de 9 m voorafgaand aan de instapstage én de instapstage moet starten binnen de 4 m na het einde van de beroepsopleiding	/	2 m	stage-uitkering betaalt door RVA én een met productieve arbeid overeenkomende premie betaalt door werkgever	/	overeenkomst tussen cursist, werkgever en de dienst bevoegd voor opleiding. Deze overeenkomst dient de cursist in te dienen bij een uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB)	stage-uitkering via uitbetalingsinstelling (HWW/ACV/ABW/ACLVB) én met productieve arbeid overeenkomende premie door werkgever	aanmoedigen tewerkstelling van niet-vergoede werklozen

2. Leefloners

	periode gerechtigde op maatschappelijke integratie/financiële maatschappelijke hulp	leeftijd	scholingsniveau	andere voorwaarde	voorwaarde voordeel	duur van het voordeel	hoogte van het voordeel	voordeel voor de WG	Implementatie en beleids uitvoering	Financiering	doelstelling (type/soort)
actieve	/	< 25 jaar	/	/	/	24 m	Financiële tussenkomst OCMW (500€)	financiële tussenkomst OCMW afgetrokken van het nettoloon	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring arbeid in de private sector
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 25 jaar	/	/	/	24 m	Financiële tussenkomst OCMW (500€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW afgetrokken van het nettoloon	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring arbeid in de private sector
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	/	/	/	15 m	/	korting RSZ (1000€ per kwartaal)	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via subsidiëring arbeid in de private sector
	min 24 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	/	/	/	16-30 m (fin. tussenkomst OCMW) 27 m (korting RSZ)	Financiële tussenkomst OCMW (500€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW afgetrokken van het nettoloon	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via subsidiëring arbeid in de private sector
	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	/	/	/	15 m	/	korting RSZ (1000€ per kwartaal)	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via subsidiëring arbeid in de private sector
	min 18 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	/	/	/	30 m (fin. tussenkomst OCMW) 53 m (korting RSZ)	Financiële tussenkomst OCMW (500€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW afgetrokken van het nettoloon	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via subsidiëring arbeid in de private sector
actieve PUP											
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 25 jaar	min diploma of getuigschrift lager secundair onderwijs	/	werkgever is gemeente die een veiligheidsvereenkomst sloot met de minister van Binnenlandse Zaken	65 m (korting RSZ)	/	korting RSZ (1000€ per kwartaal)	Gemeente dient aanvraagdossier te bij Minister van Binnenlandse Zaken. Gemeente is samen met POB Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor bestuipolijding werknemer.	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via directe jobcreatie in de publieke sector
	min 24 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 25 jaar	min diploma of getuigschrift lager secundair onderwijs	/	werkgever is gemeente die een veiligheidsvereenkomst sloot met de minister van Binnenlandse Zaken	60 m (fin. tussenkomst OCMW) 53 m (korting RSZ)	Financiële tussenkomst OCMW (800€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW afgetrokken van het nettoloon	Gemeente dient aanvraagdossier te bij Minister van Binnenlandse Zaken. Gemeente is samen met POB Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor bestuipolijding werknemer.	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via directe jobcreatie in de publieke sector
	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	min diploma of getuigschrift lager secundair onderwijs	/	werkgever is gemeente die een veiligheidsvereenkomst sloot met de minister van Binnenlandse Zaken	onbepikt	Financiële tussenkomst OCMW (1.000€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW afgetrokken van het nettoloon	Gemeente dient aanvraagdossier te bij Minister van Binnenlandse Zaken. Gemeente is samen met POB Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor bestuipolijding werknemer.	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer.	gesubsidieerde tewerkstelling van ouderen via directe jobcreatie in de publieke sector

doorstromingsprogramma's												
	min 9 m	< 25 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	/	/	24 m (36 m wanneer men woont in gemeente met hoge wfh-graad)	financiële tussenkomst OCMW (329€/545€ indien hoge wfh-graad)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW	erkenning als project door de gewestminister bevoegd voor tewerkstelling	Federale staat stort financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW betaalt financiële tussenkomst aan werknemer. Werkgever betaalt loon aan werknemer - financiële tussenkomst	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van jongeren via subsidiëring arbeid in non-profit sector	
	min 12 m	/	/	/	/	24 m (36 m wanneer men woont in gemeente met hoge wfh-graad)	financiële tussenkomst OCMW (329€/545€ indien hoge wfh-graad)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW	erkenning als project door de gewestminister bevoegd voor tewerkstelling	Federale staat stort financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW betaalt financiële tussenkomst aan werknemer. Werkgever betaalt loon aan werknemer - financiële tussenkomst	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via subsidiëring arbeid in non-profit sector	
artikel 60B												
	/	< 25 jaar	/	/	/	bepaalde duur: periode nodig om in orde te geraken met de sociale zekerheid	/	vrijstelling werkgeversbijdragen en toelage - bij volledige tewerkstelling: bedrag leefloon voor persoon met gezinslast * 25% (1209,65€) - bij deeltijdse tewerkstelling (625€ voor max 6 m)	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat stort toelage aan OCMW	herinschakeling van jongeren in sociale zekerheidsstelsel en doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt	
	/	> 25 jaar	/	/	/	bepaalde duur: periode nodig om in orde te geraken met de sociale zekerheid	/	vrijstelling werkgeversbijdragen en toelage - bij volledige tewerkstelling: bedrag leefloon voor persoon met gezinslast (367,71€) - bij deeltijdse tewerkstelling (500€ voor max 6 maanden)	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat stort toelage aan OCMW	herinschakeling in sociale zekerheidsstelsel en doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt	
	/	/	/	/	bij tewerkstelling in een sociale economie-initiatief en het moet gaan om een nieuwe aanpak met geen vervangingspolitiek	6 m	/	bedrag brutoloonkost	gemeentelijk georganiseerd per OCMW. Per arbeidsovereenkomst houdt de Cel Sociale Economie van elk OCMW een dossier bij. Jaarlijkse overeenkomst tussen OCMW en federale minister sociale economie, waarin max aantal personen die binnen dit kader aangeworven kunnen worden bedragen wordt	Federale staat stort toelage aan OCMW	herinschakeling in sociale zekerheidsstelsel en doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt	
artikel 61												
	/	/	/	/	/	12 m	/	onkaderings- en opleidingspremie (250€)	gemeentelijk georganiseerd per OCMW. Overeenkomst tussen OCMW en privé-onderneming (duidelijke afspraken rond onkadering en opleiding worden gemaakt)	Federale staat stort financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW stort nog (ik geheel) deel financiële tussenkomst naar werkgever, naargelang deze instaat voor onkadering en opleiding. Werkgever betaalt netloon uit aan werknemer	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via subsidiëring arbeid in de private sector	

invorgsterm	/	/	/	/	/	14 m	financiële tussenkomst OCMW (500€)	loonsubsidie	gemeentelijk georganiseerd per OCMW / Vlaamse Kantoor sluit overeenkomst met de minister van Maatschappelijke Integratie voor periode van 2 jaar	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW start financiële tussenkomst naar Vlaamse Kantoor. Werkgever betaalt nettoloon aan werknemer	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via samenwerking met Vlaamse Kantoor
actieve plus	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	/	/	wonen in een gemeente met een werkloosheidsgraad die min 20% hoger is dan de gemiddelde werkloosheidsgraad van het Gewest of wonen in een gemeente waar het OCMW een verhoogde steektoelage krijgt (gemeente met hoge armoede graad)	24 m (fin tussenkomst OCMW) 60 m (korting RSZ)	financiële tussenkomst OCMW (500€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW afgetrokken van het nettoloon	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW start financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt van ouderen via subsidiering arbeid in non-profit sector
SINE	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	/	/	33 m	financiële tussenkomst OCMW (500€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW	samenwerking ministers van werk en sociale economie / gemeentelijk georganiseerd per OCMW / werkgever nood aan attest dat bewijst dat ze tot SINE-categorie behoren (via commissie)	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW start financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via directe jobcreatie in sociale economie-initiatieven
	min 12 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	< 45 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	/	/	60 m	financiële tussenkomst OCMW (500€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW	samenwerking ministers van werk en sociale economie / gemeentelijk georganiseerd per OCMW / werkgever nood aan attest dat bewijst dat ze tot SINE-categorie behoren (via commissie)	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW start financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer	doorstroom naar reguliere arbeidsmarkt via directe jobcreatie in sociale economie-initiatieven
	min 6 m (tijdens periode die 1/3 langer is)	> 45 jaar	geen getuigschrift of diploma hoger secundair onderwijs	/	/	onbekent	financiële tussenkomst OCMW (500€)	korting RSZ (1000€ per kwartaal) en financiële tussenkomst OCMW	samenwerking ministers van werk en sociale economie / gemeentelijk georganiseerd per OCMW / werkgever nood aan attest dat bewijst dat ze tot SINE-categorie behoren (via commissie)	Federale staat start financiële tussenkomst naar OCMW. OCMW start financiële tussenkomst naar werkgever. Werkgever betaalt nettoloon uit aan werknemer	gesubsidieerde tewerkstelling voor ouderen via directe jobcreatie in sociale economie-initiatieven
pwa	/	/	/	inschrijven als niet werkende verzoekende	/	onbekent	verklaring (4,10€ netto/uur, max 45 uur per maand)	belastingvoordeel op de PWA-cheques op naam	organisatie via lokale PWA	particulier koopt pwa cheque voor 5,95-7,45€/u en betaalt hiermee pwa-werknemer. Werknemer krijgt per ingediende pwa cheque 4,10€ uitbetaald	gesubsidieerde tewerkstelling an sich

dienstencheques	/	/	/	/	/	onbekent	gebruiker: fiscale aftrek van 30%	/	erkenningaanvraag werkgever toegekend door federale Minister van Werk. Organisatie werking met dienstencheques via uitgeverbedrijf (Sodexo)	particulier koopt dienstencheque voor 7,50€/u en betaalt hiermee dienstencheque-werknemer. Werknemer krijgt loon uitbetaald door werkgever. Het verschil tussen totale loonkosten van de werkgever en de 7,50€ die particulier betaalt wordt bijgesprogen door federale overheid	gesubsidieerde tewerkstelling an sich
vtjstelling socioprofessionele integratie	/	/	/	/	/	onbekent	214,68€	/	gemeentelijk georganiseerd via OCMW	leefloon: via lokale OCMW loon, door de werkgever	aanmoedigen deeltijds tewerkstelling voor leffloons die geen voltijdse betrekking kunnen vinden

BIJLAGE 2: Profielkenmerken werkende bevolking, 2008, per gewest

1. Verdeling werkende bevolking naar een aantal kenmerken, 2008, Vlaanderen

	Werkend (absoluut)	Werkend (relatief)
man	1.497.579	54,9%
vrouw	1.229.690	45,1%
totaal	2.727.270	100,0%
0-19	28.798	1,1%
20-24	201.350	7,4%
25-29	336.431	12,3%
30-34	343.037	12,6%
35-39	382.739	14,0%
40-44	420.690	15,4%
45-49	410.042	15,0%
50-54	329.165	12,1%
55-59	203.026	7,4%
60+	71.993	2,6%
Belg	2.588.691	94,9%
niet Belg, EU	100.959	3,7%
niet Belg, niet EU	37.619	1,4%

Bron: FOD Economie (2010), Enquête naar de arbeidskrachten 1999-2008, bewerking CSB.

2. Verdeling werkende bevolking naar een aantal kenmerken, 2008, Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	Werkend (absoluut)	Werkend (relatief)
man	224.309	56,4%
vrouw	173.681	43,6%
totaal	397.990	100,0%
0-19	2.557	0,6%
20-24	24.424	6,1%
25-29	59.517	15,0%
30-34	64.355	16,2%
35-39	61.129	15,4%
40-44	54.247	13,6%
45-49	47.789	12,0%
50-54	39.099	9,8%
55-59	28.709	7,2%
60+	16.165	4,1%
Belg	288.156	72,4%
niet Belg, EU	78.992	19,9%
niet Belg, niet EU	30.841	7,8%

Bron: FOD Economie (2010), Enquête naar de arbeidskrachten 1999-2008, bewerking CSB.

3. Verdeling werkende bevolking naar een aantal kenmerken, 2008, Wallonië

	Werkend (absoluut)	Werkend (relatief)
man	738.823	55,9%
vrouw	581.815	44,1%
totaal	1.320.637	100,0%
0-19	15.424	1,2%
20-24	83.025	6,3%
25-29	154.877	11,7%
30-34	169.642	12,9%
35-39	189.971	14,4%
40-44	196.351	14,9%
45-49	193.964	14,7%
50-54	162.642	12,3%
55-59	108.322	8,2%
60+	46.419	3,5%
Belg	1.208.326	91,5%
niet Belg, EU	97.171	7,4%
niet Belg, niet EU	15.140	1,2%

Bron: Bron: FOD Economie (2010), Enquête naar de arbeidskrachten 1999-2008, bewerking CSB.

BIJLAGE 3: Methodologie STASIM

De standaardsimulatie berekent voor de verschillende cases van uitkeringsafhankelijkheid, activering en werk, een netto beschikbaar gezinsinkomen. Dat netto inkomen wordt afgeleid uit de bruto inkomens van de verschillende gezinsleden. Het traject van bruto naar netto kan als volgt samengevat worden:

$$D = Y_0 + Y_{\text{bruto}} - SB(Y_0 + Y_{\text{bruto}}) + Tr(Y_0 + Y_{\text{bruto}}) - T(Y_0 + Y_{\text{bruto}}) - VK$$

waarbij

- D het netto beschikbare gezinsinkomen is;
- Y_0 het bruto inkomen van de andere gezinsleden (de partner) uit tewerkstelling of uitkering vertegenwoordigt;
- Y_{bruto} het bruto inkomen is, uit tewerkstelling, activering of uitkeringsafhankelijkheid;
- SB de grootte van de werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid weergeeft die op de aanwezige inkomens wordt geheven;
- Tr de som is van de sociale transfers waarop het gezin recht heeft. Het gaat daarbij over de inkomensgarantie-uitkering, de socio-professionele integratie en de kinderbijslag;
- T het geheel is van de inkomensbelastingen van het gezin (inclusief de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid en de Vlaamse korting op de personenbelasting);
- VK de vaste kosten zijn, verbonden aan de tewerkstelling. In deze simulaties zijn enkel de kinderopvangkosten opgenomen.

De simulaties maken gebruik van bedragen en maatregelen die effectief in uitvoering zijn per **1 januari 2009** en worden geëxtrapoleerd over een volledig jaar. Er wordt bij de berekeningen geen rekening gehouden met indexeringen en andere wijzigingen die tijdens het jaar kunnen plaatsvinden. Er wordt gewerkt op **jaarbasis**. Er wordt een onmiddellijke verrekening gemaakt van alle fiscale en andere effecten. Dit is een belangrijke vereenvoudiging omdat in de praktijk sommige inkomsten niet onmiddellijk voelbaar zijn (bv. dubbel vakantiegeld) en omdat de fiscaliteit pas gekend is bij eindbelasting. De personenbelasting geldt voor aanslagjaar 2010, inkomsten van 2009 en houdt rekening met (eventuele) fiscale voordelen uit kinderopvang en met belastingkrediet voor kinderen ten laste. De gemeentelijke opcentiemen worden meegenomen in de berekeningen aan 7%. De berekeningen houden rekening met de Vlaamse forfaitaire vermindering van de personenbelasting. Waar de reglementering verschilt tussen de regio's werd, omwille van de opzet van het instrument, de keuze gemaakt om de situatie voor **Vlaanderen** toe te passen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de kinderopvangkosten (zie verder) en bijkomende belastingvoordelen.

De berekeningen worden ook telkens gemaakt op **gezinsniveau** en voor diverse gezinstypes. De gezinnen met kinderen hebben 2 kinderen: een kind van 2,5 jaar en een van 6 jaar. Bij tweeverdienersgezinnen wordt ervan uitgegaan dat de (tweede) **partner** voltijds tewerkgesteld is aan 130% van het minimumloon. Kinderopvangkosten worden in rekening gebracht en fiscaal verrekend voor werkende eenouders en koppels met 2 werkende partners (met opvangkosten voor het jongste kind). Hiervoor werden de ouderbijdragen

berekend overeenkomstig de barema's van Kind en Gezin, voor de gesubsidieerde opvang. We dienen hierbij op te merken dat de ouderbijdragen in de private sector en in Wallonië (ONE- L'Office de la Naissance et de l' Enfance) hoger liggen (zie ook CRB, 2007). Dit zorgt in concrete situaties dat het gepresenteerde netto beschikbare gezinsinkomen overschat is.

Bij werk of werkhervatting wordt gewerkt met een **bediendecontract** in de private sector. Voor de berekening van het loon uit tewerkstelling maken we gebruik van het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen (GGMMI). Dit is het loon dat gemiddeld per maand gewaarborgd wordt aan de werknemers overeenkomstig hun leeftijd en anciënniteit. Naast dit **interprofessioneel minimum** voor de privé-sector bestaan er ook sectorale minima, die aan het interprofessionele minimum dienen te voldoen maar zij bepalen doorgaans een hoger minimumloon dan het interprofessionele minimum. Tussen de verschillende sectoren bestaan er ook grote verschillen tussen de vastgelegde minima. Om die reden werd voor de standaardsimulaties het GGMMI als uitgangsbasis genomen. Vanuit het bruto maandloon wordt een totaal bruto jaarloon berekend. Voor een bediende omvat dit jaarloon 11 brutolonen voor gewerkte maanden, 1 maandloon als eindejaarspremie, 1 maandloon als enkel vakantiegeld, en het dubbel vakantiegeld. De inhoud van het GGMMI is echter breder dan de inhoud van het maandelijkse brutoloon van de werknemer. Naast het loon voor de geleverde prestaties, omvat het ook de eindejaarspremie, maar niet het enkel en dubbel vakantiegeld. Het GGMMI voor een werknemer van minimaal 22 jaar en 1 jaar anciënniteit bedraagt 1.440,67€, het bruto maandloon op niveau van het GGMMI bedraagt dan 1.329,85€ per maand. Er werd geen rekening gehouden met andere 'in-work' kosten zoals woon-werk verkeer of andere investeringskosten (aanschaf van kledij of een wagen) (zie bijvoorbeeld CRB, 2007 in verband met de kosten voor openbaar vervoer).

Bij **niet tewerkstelling** wordt rekening gehouden met vervangingsuitkeringen (werkloosheidsuitkeringen en leefloon) en met aanvullende uitkeringen (verhoogde kinderbijslagen). In de situatie met uitkering geldt telkens de veronderstelling dat men voldoet aan de gestelde vereisten om recht te hebben op de uitkering (bv. nationaliteit, betalen van bijdragen, enz.). Dezelfde voorwaarde wordt gesteld bij activering: zowel de persoon in activering als de betrokken werkgever voldoen aan alle geldende voorwaarden om de betreffende maatregel toe te passen. Er wordt ook rekening gehouden met de uitkeringen die het mogelijke inkomensverlies bij deeltijdse tewerkstelling compenseren nl. de inkomensgarantie-uitkering voor werklozen (IGU) en de vrijstelling op de bestaansmiddelen voor de socio-professionele integratie voor leefloontrekkers (SPI).

Voor de **activeringsmaatregelen** geldt nog specifiek dat:

- Het loon bij een tewerkstelling artikel 60, §7 normaal wordt belast.
- De werkuitkeringen en activeringsuitkeringen bij het plan ACTIVA niet als een werkloosheidsuitkering worden belast maar als een arbeidsinkomen.

Bij het leefloon wordt geen rekening gehouden met aanvullende financiële steun (bv. als woonkosttoeslag) omdat deze sterk discretionair wordt toegekend (cfr. Van Mechelen en Bogaerts, 2008). Ook worden andere sociale tarieven niet in rekening gebracht (sociaal tarief inzake gas, water, elektriciteit, sociaal telefoontarief, vermindering openbaar vervoer, enz.). Deze voordelen verkleinen de financiële meeropbrengst van werk (of vergroten de financiële val).